

„Aki ettől a naptól fogva abortuszt hajt végre, azt a legkeményebben büntetjük” ^[1]

Abortuszellenes propaganda az ötvenes évek elején

„A szülészeti rendtartás adatai azt mutatják, hogy a felszabadulás óta a születések száma mutat ugyan állandó jellegű emelkedést, de ez az emelkedés nem olyan fokú, mint azt a politikai, társadalmi és gazdasági életünkben történt nagyarányú változás indokolja, illetőleg megkívánja. A születések száma ma is alig haladja meg a 20 ezreléket.

A Szovjetunióban a bűnös vetélések elleni harc és a szocializmus embert formáló ereje révén a születési arányszám a 40 ezreléket is meghaladja. Ez az adat arra enged következtetni, hogy hazánkban a bűnös vetélések száma közel annyi, mint a születések száma.”

Bevezető

A második világháború alatt jelentősen csökkent a születések száma, a háború befejezése utáni néhány évben, ha csekély mértékben is, de emelkedett és elérte a háború előtti szintet. Az 1945-1948 közötti koalíciós időszakban nem foglalkoztak érdemben a kérdéssel, az ötvenes évek elején azonban, a legtöbb európai országban tapasztalható születésszám növekedés (baby-boom) Magyarországon nem jelentkezett, üteme elmaradt a többi szocialista országé mögött. A politikai vezetés joggal tartott Moszkva rosszállásától, ha nem teljesíti a szocializmus népesedési törvényében lefektetett célokat. Ez pedig elfogadhatatlan volt a Rákosi-rendszer számára, amely a születések számának emelését irányozta elő oly módon, hogy az anyaság és gyermekvédelem kérdését a pártpolitika középpontjába helyezte.

A megvalósításban a szovjet példa, az 1936-ban, a Szovjetunióban kiadott abortuszrendelet is szerepet játszott, amely az életszínvonal emelése, a halandóság csökkentése és a teljes foglalkoztatás biztosítása mellett a születések számának a növelését is előírta. A gyorsított iparosítás érdekében „emberanyagra” volt szükség. A döntést ideológiai célok is motiválták, mivel a „dolgozó nép” ideálját össze lehetett kapcsolni a „több gyermeket vállaló anya” képével. Feltételezhetően ez a tény, valamint a harmadik világháborúra való felkészülés - melynek „főpróbája” a koreai háború volt - is szerepet játszott a Minisztertanács 1953. februárban meghozott határozatában, melyet Magyarország első női minisztere, Ratkó Anna egészségügyi miniszter vezényelt le.

Ratkó Anna

Ratkó Anna neve szorosan összefonódik az 1953. február 8-án kiadott túlzó és népszerűtlen népességszabályozási rendelettel, bár ő „csupán” az elsődleges döntéshozó szerv, a Magyar Dolgozók Pártja Titkárságának és Politikai Bizottságának határozatait hajtotta végre.

Az „abortusztörvény” előkészítése

A Rákosi-korszakban az első büntető törvénykönyv, az 1878. évi V. törvénycikk a bűntettekről és vétségekről, az ún. „ftnref2” joggyakorlata érvényesült. A kódex rendelkezései a magzatelhajtást bűncselekménynek, emberölésnek minősítette, és erkölcsi alapon tiltotta. A 285. § szerint: „A teherben lévő nő, a ki méhmagzatát szándékosan elhajtja, megöli vagy azt más által eszközölteti, ha házasságon kívül esett teherbe: két évig terjedhető börtönnel, ellenkező esetben pedig három évig terjedhető börtönnel büntetendő.” Az abortuszt végzőt öt évi, a terhes nő halálát okozót pedig tíztől 15 évig terjedő fegyházzal sújtotta. A Csemegi-kódex lényegét tekintve megegyezett az akkori európai normákkal. A Rákosi-korszakban, kisebb módosításokkal ugyan, de a törvény joggyakorlata volt érvényben, egészen 1956 júniusáig. Egyetlen alkalommal, 1945. február 14-én, a Budapesti Nemzeti Bizottság függesztette fel a büntető törvénykönyv magzatelhajtást tiltó rendelkezését, amikor kimondta, hogy „

azt a megfelelő engedélyek után az orvos - kizárólag egészségügyi intézetben és a magyar születésszabályozási gyakorlatban most először ingyenesen - elvégezheti

”. Az abortusz tilalmának átmeneti felfüggesztését a szovjet katonák által megerőszakolt nők helyzete indokolta. A beavatkozást kizárólag szülészeti és anyavédelmi intézetben, szakorvos közreműködésével lehetett elvégezni. A rendelkezés hivatalos lapban nem jelent meg, csak bizalmas utasítás formájában. A büntetőjogi szabályozás érintetlenül maradt, de eljárást magzatelhajtás miatt nem lehetett indítani .

1945 után a nők egyre nagyobb számban jelentek meg a politikai élet porondján, egyre több szó esett a nők helyzetéről, az anya- és gyermekvédelemről. A dolgozó nő követendő példaként jelent meg a sajtóban és a propaganda kiadványokban. Gyakran jelentek meg tudósítások szovjet nőkről, akiknek személyét követendő példaként állították a magyar nők elé.

Már a negyvenes évek végén, az ötvenes évek elején számos központi intézkedés született a nők és anyák terheinek csökkentésére. 1949-ben bevezették a terhességi és gyermekágyi segélyt , többször bővült a családi pótlékra jogosultak köre és magasabb lett a jogosultsági korhatár. Törvények születtek a nők jogi és foglalkoztatási emancipációjának elősegítésére, a hivatalos propaganda síkra szállt az egyenlő bérekért, megszüntették a leányanyák megbélyegzését, a házasságon kívül született gyermekek jogfosztottságát.

Nem volt tehát előzmények nélküli az a jelenség, hogy az 1950-es években az anyaság, a gyermekvállalás és -nevelés méltatása központi helyre került a pártpolitikában. A hatályba léptetett törvények és rendeletek, a sajtóban megjelent cikkek, a rádióból és a plakátokról áradó propaganda az anyaság szépségére és a gyermekvállalásra buzdítottak. Nem tűnt el, sőt új, differenciált formában tovább élt az 1951-ben létrehozott Anyasági Érdemrend és Érdemrem , valamint a sokgyermekes anyák megjutalmazása .

1951. május 19-én jelent meg a Minisztertanács 1011/1951. számú határozata a női munkaerő fokozott ütemű munkába állításáról. A nők egyenjogúságának, tanuláshoz, munkához való jogának törvénybe iktatásával biztosították „a dolgozó nők anyasághoz való jogát, a nemzet fennmaradását”. A születendő gyermekek

gondozásának, nevelésének egy részét az állam vállalta magára. Ez a gondozás-nevelés államilag fenntartott intézményekben, képzett szakemberek segítségével történt, de a bölcsődék, óvodák, napközi otthonok, a kórházak, a kórházak és a háztartási gépek vajmi keveset változtattak a nők terhein.

1952-ben a Magyar Nők Demokratikus Szövetségének III. kongresszusán a gyermeknevelés ügyét összekapcsolták a „békeharccal”, s azt az anyák, a nők feladatává tették. Drexler Miklós miniszterhelyettes már 1952. július 29-én kidolgozta *Az élveszülések arányainak megjavítása, illetőleg az anya-csecsemő és gyermekvédelem megjavításán keresztül a csecsemő és gyermek halálozás csökkentése* című tervezetét. A miniszterhelyettes a tervezetben megjelölte a csecsemőhalandóság csökkentésére irányuló feladatokat. Kiemelte, hogy az újszülöttek védelme érdekében növelni kell az intézeti szülések arányát, a koraszülöttek érdekében Budapesten és az ország más területein, a megyei kórházakban „koraszülő-koraszülött osztály”-okat kell létrehozni. Javasolta a csecsemő- és gyermekágyak számának felemelését, s ahol a kórházakban nincs gyermekosztály (pl. Zala megye), ott átalakítással vagy belső átszervezéssel alakítsák ki, és „boxosíták” azokat. Javasolta, hogy a gyermekvédő intézetekről válasszák le az egészséges, kórházi ápolást nem igénylő állami gondozotti ellátást, s számukra csecsemőotthonokat hozzanak létre. Az I. ötéves tervben az alábbi feladatok ellátását helyezte előtérbe: körzeti gyermekorvosi állások szervezése, a védőnői létszám emelése, anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi tudományos intézet felállítása, a gyermek és szülész szakorvosi ellátás kiterjesztése a falvakban, a csecsemők és kisgyermekek tejjelutalása, az anyatej gyűjtése, a csecsemőhalálozás anyakönyvi bejegyzése egységes gyakorlatának kialakítása, a terhes nők és anyák fokozott védelme, a szülésznők fizetésének rendezése, bölcsődék, csecsemőotthonok, gyermekotthonok fejlesztése, a beteg, kórházi ápolást nem igénylő gyermekek otthoni gondozása, az egészségügyi felvilágosító munka, valamint a vetélés elleni fellépés. **(Lásd a III/4. számú dokumentumot!)**

1953-ban módosították az 1951-ben kiadott Munka Törvénykönyvét, melynek 9. fejezete foglalkozott a dolgozó nők és a fiatalok védelmével. Ebben szó esett a terhes nők egészségvédelméről is (94. §). A szülési szabadság ekkor 12 hét volt, amit a szülés előtt és utána két részletben kellett kiadni, vagy szülés után egyszerre kivenni. A fizetett szoptatási idő időtartama a gyermek kilenc hónapos koráig járt.

A kormányzat nők érdekében tett intézkedései, fokozott figyelmé a nők többségének megnyerésére nem volt véletlen, hiszen ezen intézkedések készítették elő a demográfiai viszonyok megváltoztatását, mely a születéskorlátozásokon belül elsősorban a művi vetélések számának megakadályozására irányult. 1948 és 1952 között a születek száma évi 185 ezer és 195 ezer között ingadozott.

Az „abortusztörvény” megjelentetése

A Minisztertanács 1953. február 8-án adta ki a 1004/1953. (II. 8.) számú határozatát „az anya- és gyermekvédelem továbbfejlesztéséről”. A határozat szerint „legfőbb érték az ember, (ez) egész népünk közös ügyévé teszi a házasság, a család, az anyaság és a gyermek fokozott védelmét”.

A határozat az említett szovjet családjogi törvény abortuszrendeletén is túltett, mivel nemcsak az abortuszt tiltotta be, hanem harcot hirdetett a magzatelhajtás ellen, kijelentve, hogy az „súlyosan veszélyezteti az egész nép egészségét, rombolóan hat az erkölcsi, a családi életre”.

A határozat jóléti intézkedések bevezetésével kezdődött: meghosszabbították a szülési szabadságot, felemelték a családi pótlék összegét, ingyenes babakelengyét adtak a gyermekek szülő nőknél, emelték a gyermekek és az anyák bírói jogvédelmét, társadalombiztosítási juttatást adtak (terhességi és gyermekágyi segély, anyasági segély), szoptatási és betegszabadságot biztosítottak. A terhes nő munkára való felvételét várandóssága miatt nem lehetett megtagadni, szülés utáni 3. hónapig a szoptatás anyát csak fegyelmeivel lehetett elbocsátani. A hét vagy több élő gyermek után pénzjutalom járt. Elrendelték a bölcsődei férőhelyek számának növelését, szükség esetén vándor- és idény bölcsődéket létesítettek. A bölcsődék és gyermekintézmények nyitva tartását a dolgozók munkabeosztásához igazították. Egyedülálló anyák ellátására terhes otthonok létesítését határozták el Budapesten, Sztlánvárosban és Miskolcon.

A rendelet a gyermekvállalás számára igyekezett kedvező körülményeket biztosítani. A minisztertanácsi határozat VI. fejezete a *Küzdelem a magzatelhajtás ellen* címet viselte, és annak 5. és 6. pontja tért ki a lényegre, a határozat sarkalatos pontjára, az ún. agglagényadóra, vagyis a gyermektelenek adójának bevezetésére, illetve a magzatelhajtás elleni küzdelem meghirdetésére.

Az anya- és gyermekvédelmi program adminisztratív intézkedéseinek meghirdetése pozitív visszhangra talált a nők körében, bár ekkor még nem érzékelték vagy talán többen nem is fogták fel, hogy mit is jelent a magzatelhajtás teljes tilalma. Ennek felismerése csak később tudatosult az emberekben.

A nők érdekében, a nőkért hozott intézkedések valóban elősegítették a nők helyzetének, életkörülményeinek javítását, ennek azonban ára volt. Az 1947-es választások után kiépülő kommunista diktatúra a program meghirdetésével jogot formált az emberek legitimebb magánéletébe való beleszólásra. Úgy gondolták, a felvilágosítással, az egészségügyi intézmények fejlesztésével és a hathatós szociális támogatási rendszer kiépítésével csökkenthető a szülés és a gyermekvállalás egészségügyi és anyagi kockázata, így végső soron fölöslegessé tehető a születésszabályozás legdurvább formája, az abortusz. A 1004/1953. évi kormányhatározat megjelenése harcot hirdetett a magzatelhajtás ellen, és felhívta a figyelmet arra, hogy a terhességét megszakító nőre büntetés vár. A határozat végrehajtására az egészségügyi miniszter utasításokat adott ki.

Az abortusz elleni propagandamunka megindítása

A népesség számának emelkedését a Magyar Dolgozó Pártja elsősorban adminisztratív és propagandaeszközökkel igyekezett elérni. A kommunista propaganda szövetségét idézte a megjelent sajtótermékek és propagandaanyagok, szórólapok, kiadványok, a kiadott határozatok és rendeletek sorozata, értekezletek és előadások sokasága, körlevelek kiadása, melyek mindegyike gyermekvállalásra buzdított.

Az anygalcsinálás, az eltétetés, elhajtás, az abortusz, a vetélés, a magzatelhajtás, a méhkaparás és a terhesség művi megszakítására utaló szavak megosztották az embereket és vegyes érzelmeket, indulatokat váltottak ki, hiszen a kérdéskör rendkívül összetett orvosi, jogi, egészségügyi, vallási, erkölcsi, sőt politikai viták kiváltására is alkalmas volt. A művi abortusz legalizálása évszázadok óta a viták keresztjében állt, s a határozat kiadásával aligha lehetett volna ennél jobban felkorbácsolni az abortusz ellenzőinek kedélyét, a nőket pedig felbőszítette, hogy megtagadták tőlük véleményük meghallgatását. Eppen ezért a nem kívánt gyermek megszületése ellen a nők többsége módot és lehetőséget talált a terhességszabályozás rendkívül változatos, akár illegális módjainak alkalmazására, és nem törődtek a szigorú szabályozással, a rájuk váró büntetéssel.

Az abortusz elleni propaganda megindítását az Egészségügyi Minisztérium Felvilágosítási osztályának 1952. február 15-én kiadott körlevele indította el. A körlevélhez „vezérfonalakat” adtak ki brosúra formájában, amelyek az egyes előadások alapjául szolgáltak. **(Lásd az I/5. számú dokumentumot!)**

Az abortusz elleni fellépést Ratkó Anna egészségügyi miniszter 1952. április 11-én az I. sz. Női Klinikán megtartott országos aktív értekezletre folytatta, melyen az abortusz elleni küzdelem rendszeres és szervezett megindítását tűzte feladatul. Az értekezleten részt vettek a budapesti városi tanács egészségügyi osztálya, a megyei tanácsok egészségügyi osztályvezetői, a megyei szülész főorvosok és szülész professzorok, a budapesti törvényszék orvos szakértői, a szülésznők és a védőnők. Jelen voltak a budapesti Pártbizottság, az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet képviselői is. Ezen az értekezleten jelentette be Ratkó Anna egészségügyi miniszter, hogy „aki ettől a naptól fogva abortuszt hajt végre, azt a legkeményebben büntetjük”. Meghatározta az elkövetkező időszak feladatait úgy a felvilágosító munka, mint a közigazgatás területén. Az abortusz elleni küzdelem tervszerű, rendszeres harcát ettől az időtől számítjuk. Az erről közölt dokumentumra kézírással szelvényt írtak a következő szöveggel: „Új időszakítás!” **(Lásd az I/5. számú dokumentumot!)**

A szülész-nőgyógyász szakcsoport kommunista orvosok részére a minisztérium kiküldötteinek részvételével országos megbeszélést tartott, melyen rámutattak „a kommunista orvosok feladataira és példamutatásuk szükségességére az abortusz elleni küzdelemben”.

Ratkó Anna egészségügyi miniszter 1952. május 29-én adta ki a 81/34/1952. EÜM számú rendeletét, mely a terhesség művi megszakítását szabályozta. Az utasítás értelmében a terhességet csak a terhesség első 28 hetében lehetett megszakítani akkor, ha a terhesség megszakítása a terhes nő életének megmentése volt, illetve, ha a születendő gyermek életét súlyos károsodás fenyegette. Intézkedtek az I. és II. fokú bizottságok létrehozásáról és azok összetételének meghatározásáról. A bizottságok feladata a terhesség művi megszakítása iránti kérelmek orvosi elbírálása volt. Kijelölték azokat az intézményeket, melyekben az abortusz megszakítása elvégezhető volt, és megállapították azon betegségek körét, melyeknek fennállása esetén a művi terhesség megszakítását engedélyezték. Intézkedtek a már megindult vetélések kötelező kórházba szállításáról, a feltételezhető „bűnös vetélés” rendőrség felé történő bejelentéséről. A gyógyintézetekben abortusznapló vezetését írták elő. **(Lásd az I/1. számú dokumentumot és mellékletét!)**

A 8100-1/1953. EÜM számú végrehajtási utasítás a terhességek kötelező bejelentését írta elő, az 1952. június 29-én megjelent 8100-2/1953. számú utasítás a szülészeti rendtartást módosította, és a megyei szülész főorvos feladataként jelölte meg a vetélés elleni küzdelem szakmai irányítását.

Az 1952. június 11-én kiadott 81/32/1952. EÜM számú utasítással az abortusz elleni felvilágosító munkát rendszereztek. A megyei tanácsok egészségügyi osztályának vezetőit tették felelőssé a felvilágosító munka tervszerű irányításáért. Elrendelték, hogy a felvilágosító munkát „állandóan felszínen tartva” a párt- és tömegszervezetek segítségével végezzék. Az ügyosztályvezetők három havonként kötelesek voltak jelentést küldeni az elvégzett munkáról, az előadások számszerűségről és a hangulatról. A felvilágosító munkát üzemekben, területen, egészségügyi intézményekben szakorvosok, orvosok, egészségügyi

középkáderek bevonásával végezték. A tanácsokon belül az egészségügyi állandó bizottságok feladatkörébe tartozott az abortusz elleni küzdelem. Brosúrákat adtak ki (az „Abortuszról”, a „Művi vetélések káros következményei” és a „Néhány szó az abortuszról”), amelyek felhasználásáról ugyanebben a rendeletben intézkedtek. A Semmelweis című film vetítése előtt kötelezővé tették 5-10 perces előadás megtartását. A falusi szakorvosi és terhes tanácsadások rendelkezéseit is 5-10 perces felvilágosító előadást kellett tartani a minisztérium által megadott szempontok alapján. Megszervezték a leleplezett *abortőrők* nyilvános tárgyalását, melyek belépő jegyeit szétosztották az üzemek dolgozói, az orvosok és az egészségügyi középkáderek között.

Részlet a Semmelweis című filmből

Ezt a propaganda folyamatot támasztotta alá *Merényi Sándor*, a salgótarjáni megyei kórház szülész főorvosának 1952. augusztus 29-én, a bábák és védőnők részére készített *vezérfonala*, melyben leszögezte: az asszonyok elaltatják lelkiismeretüket, egyszerűen csak „eltételek vagy elhajtják a magzatjukat”. A főorvos szerint amit csinálnak, az közönséges gyilkosság” és azok az emberek, akik ebben közreműködnek, legyen az orvos, javasasszony, bába, „közönséges gyilkosok”. Akik magzatelhajtással foglalkoznak, „lelkiismeret, gátlás nélküli és pénzéhes emberek”, akik nem azért csinálják, hogy a bajba jutott asszonyokon, lányokon segítsenek, hanem pénzért, pontosabban kifejezve „pénzért gyilkolnak”. A főorvos megállapítja: a népi demokrácia törvényeiben visszatükröződik a „Legfőbb érték az ember” jelszava, és az ilyen asszonyoknak hivatalosan is segítségére siet.

Merényi főorvos véleménye szerint az asszonyok nincsenek tisztában azzal, hogy a társadalom az abortusz bűncselekményének okait alapjaiban változtatta meg. „Ma nincs munkanélküliség, a mai társadalom az asszonynak munkát, a gyermeknek kenyeret tud adni. Megváltozott a dolgozó nő helyzete. A nő a férfivel egyenlő munkabért kap. A munkatörvény védi a dolgozót, különös[en] a terhes anyát.” A gyermekekről bölcsődékben, napközi otthonokban gondoskodnak, ezért kéri, hogy „hadjuk megszületni őket”. **(Lásd a III/5. számú dokumentumot!)**

A *Népegészségügy* című lap 1953. márciusi száma teljes egészében az anya- és csecsemővédelem továbbfejlesztésével, az abortusz elleni harccal foglalkozott. A heti és napilapok közleményeket adtak ki, melyben ecsetelték az anya-, csecsemő- és gyermekvédelem jelentőségét. Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi tárgyú színház, film és rádió előadásokat szerveztek, megkezdtek a szovjet abortusz elleni filmek behozatalát, sokszorosítását, és vándorkiállítás rendeztek. Agitatív plakátokat, leporellókat, broszúrákat, egészségügyi kiadványokat adtak ki, valamint tömegelőadásokat szerveztek és egyéni agitációt folytattak az egészségügyi dolgozókon keresztül, melyekre kb. 450 ezer forintot irányoztak elő. **(Lásd az I/5. számú dokumentumot!)**

Az Egészségügyi Minisztérium irányításával bizottságot alakítottak, amely a tömegszervezetek képviselőiből, így a Vöröskereszt, a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége, a Magyar-Szovjet Társaság (MSZT), a Dolgozó Ifjúság Szövetsége (DISZ), az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet, az Egészségügyi Minisztérium Felvilágosító osztálya, a budapesti városi tanács felvilágosító csoportja, az MTH ^[2] a MOKÉP, a Rádió, valamint a Népművelési és Közoktatásügyi Minisztérium, az Egészségügyi Minisztérium sajtó- és szakoktatási osztálya képviselőiből állt. A bizottság 1952. augusztusban ült össze először, majd több hónapos szünet után, 1952. december 17-én hívták össze ismét. A decemberi értekezleten elhatározták, hogy három havonként rendszeres értekezleteket tartanak és értékeli az elvégzett munkát és megbeszéli a következő negyedév feladatait. A harmadik megbeszélésre 1953. február 21-én került sor, ahol a minisztertanácsi határozat népszerűsítésével kapcsolatos feladatok kerültek napirendre.

1952. október 29-én Ratkó Anna egészségügyi miniszter az abortusz elleni küzdelemben érdekelt szervek együttműködésének biztosítása érdekében értekezletet tartott, ahol elvi határozatot hoztak az abortusz eredményességének biztosítása érdekében. Az értekezletre meghívták a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége Adminisztratív osztályának, az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet, az Igazságügy-minisztérium és a Belügyminisztérium képviselőit. Az értekezlet célja az egészségügyi szervek és hatóságok munkájának összehangolása volt.

Az értekezleten döntöttek a vetélések bejelentési és nyilvántartási kötelezettségéről, és új bejelentőlapok rendszeresítéséről. Az Egészségügyi Minisztériumnak országos nyilvántartást kellett vezetnie a vetélések ellenőrzéséről, és a nyilvántartó lapok alapján gondoskodnia kellett arról, hogy az egyes területek „gócai” felkutatathatók legyenek. Kimondták, hogy minden egészségügyi intézmény, szerv, orvos, szülész nő bejelentésre kötelezett, bármilyen vetelésről szerez tudomást vagy vetelés gyanúját észleli. A bejelentési kötelezettség nem teljesítését szigorú szankciókhoz kötötték (pl. hivatali kötelezettség megszegése). A vetelés anyagát tilos volt megsemmisíteni, azt minden esetben meg kellett küldeni a kórbonctani intézetnek feldolgozás céljából.

Utasítást dolgoztak ki arra vonatkozóan is, hogy a méhkaparás csak egészségügyi intézetben végezhető, lakáson vagy magánrendelőben tilos, a beavatkozást csak életveszély esetén szabad elvégezni, melyről minden esetben jelentést kell tenni.

Az egészségügyi intézményeknek, szervezeteknek és orvosoknak a rendes bejelentésen kívül a tiltott művi beavatkozás gyanúját a területileg illetékes rendőrkapitányságon is be kellett jelenteniük, amit azonnal ki kellett vizsgálni. A bejelentés nem érintette az orvosi titoktartást.

Az értekezlet előkészítő bizottsága javaslatot dolgozott ki az abortuszok felderítésének módjára és arra, hogy mikor kell az abortusz eseteket bejelenteni a rendőrségnek.

Az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet feladata volt tudatosítani, hogy aki abortusznál tiltott módon közreműködik vagy akármilyen formában a terhesség tiltott megszakításában részt vesz, „nemcsak népi demokráciánk államának törvényét szegi meg szándékosan, hanem gátolja fejlődésünket is”, hiszen „minden egészségügyi dolgozónak becsületbeli kötelessége közreműködni az ilyen személyek leleplezésében”.

Az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet további feladata volt az orvosok körében annak hangsúlyozása, hogy a dokumentáció, az adatfelvételezés, a kórtörténeti lapok pontos és becsülettel kitöltésének elmulasztása „hivatali kötelességszegés”. Az orvosok „helytelenül értelmezett szolidaritásból” a kórtörténeti lapokra nem jegyezhettek be valótlan adatokat, és nem hallgathattak el lényeges információkat.

Felülvizsgálták a korábbi abortusz bizottságok működését is, és gondoskodtak a másodfokú bizottságok elnökeinek továbbképzéséről, konferenciák tartásáról.

Állást foglaltak az abortusz bizottságok működési irányelveinek kérdésében. Szükségesnek tartották, hogy a működő abortusz bizottságok „mértányos álláspontot képviseljenek”, hiszen ily módon a bizottságok „népszerűbbé válhatnak, ami eszköz volna az illegális abortuszok elleni küzdelem eredményességéhez”. A rendeletet a nyilvánosság elé tárták és szabályozták az ellenőrző orvos szakértők működését, akiknek feladata „az objektív tények és az igazság felderítése” volt.

Az Egészségügyi Minisztérium utasításban eltiltotta a közszolgálatban nem álló szülész nőket tevékenységük folytatásától. A szülész nőket nem tarthattak műszert maguknál, azokat megvétele fel kellett ajánlani az erre kijelölt szervnek, vagy meg kellett semmisíteniük. Az értekezleten megbízták Drexler Miklós miniszterhelyettest, Kelemen Endre bírósági szakértőt, Hirschler Imre főorvost, Békés Imréné osztályvezetőt és Benedek Jenőt, az Egészségügyi Minisztérium titkárságának vezetőjét az értekezlet által hozott határozatok írásba foglalásával és meghatározták a legközelebbi értekezlet időpontját.

Az abortusz elleni küzdelem biztosítása érdekében a szülész-nőgyógyász szakcsoport is összehangolta munkatervét a minisztériummal. A Szakszervezetnek pedig olyan légtört kellett kialakítania, hogy „minden egészségügyi dolgozó kötelességének érezze az abortusz elleni küzdelem aktív támogatását”. **(Lásd az I/4. számú dokumentumot!)**

1952. október 29-én a miniszter vezetésével az Egészségügyi Minisztériumban szűk körű akcióbizottság kezdte meg működését. A bizottság tagjai voltak az MDP Központi Vezetőségének Adminisztratív osztálya, az Igazságügy-minisztérium, a Belügyminisztérium, az Egészségügyi Minisztérium miniszterhelyettesei, az illetékes főosztály és osztály vezetője és az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet képviselője. A bizottság elvi jelentőségű határozatokat hozott, melynek eredményeként jelent meg 1953. január 15-én a 8100-1/1953. EÜM számú utasítás a méhüri beavatkozás, valamint az elvetélések bejelentésének és nyilvántartásának szabályozásáról. A bizottság határozata alapján felülvizsgálták az I. és II. fokú abortusz bizottságok munkáját. 1952. december végén ült össze ismétlenül a bizottság, ahol elhatározták, hogy a Belügyminisztérium, az Igazságügy-minisztérium és az Egészségügyi Minisztérium együttes helyszíni kiszállásaival megvizsgálják az egészségügyi szervek és hatóságok közös munkáját az abortörök leleplezésében az egyes megyékben majd ennek alapján tesznek javaslatot a közös munka megjavítására. A hármas bizottság 1953. február 16-18. között Baranya megyében végzett kiszállást. A kiszálló bizottság munkájáról nincs adatunk, annak feltárása további kutatómunkát igényel.

1952. decemberében a megyei ügyosztályvezetők is értekezletet tartottak, amelyen Drexler Miklós miniszterhelyettes ismertette az abortusz elleni küzdelem feladatait és az I. és II. fokú abortusz bizottság munkájával kapcsolatban további teendőket. **(Lásd az I/5. számú dokumentumot!)**

Beszámoló, jelentések az abortusz elleni propagandamunkáról

1953-ban, a felvilágosító munka terén szerzett tapasztalatok, jelentések és ellenőrzések alapján az emberek tudomást szereztek arról, hogy a terhesség illegális, „bűnös” megszakítása gyilkosságnak minősül, amit a kormány szigorúan büntet. A propaganda azt is tudatosította, hogy az abortusz nem magánügy, hanem „az anya, a család és a nép fontos egészségügyi kérdése”. Mindezt segítette a „leleplezett abortörök és kuruzslók” nyilvános tárgyalása és az ítéletek nyilvánosságra hozatala.

A központi kormányzati intézkedések után az abortusz elleni felvilágosító munkát az egész ország területére kiterjesztették. Az Egészségügyi Minisztérium rendeletét minden megyébe, járásba és városba eljuttatták azzal a céllal, hogy működési területükön a rendeletben megadott irányelveknek megfelelően „azonnal” indítsák meg az abortusz elleni munkát és szakorvosok bevonásával kezdjék meg a felvilágosító előadások megtartását az üzemekben, a területen és a kórházakban. A rendeleteket munkaértekezleteken ismertették a tisztiorvosokkal, a kórházigazgatókkal, a körorvosokkal

A megyei tanácsok egészségügyi osztályai intézkedtek a felvilágosító és nevelőmunka megszervezéséről és részletes beszámolót készítettek az Egészségügyi Minisztérium számára. A helyi szintű értekezleteken ismertették az Egészségügyi Minisztérium rendeleteit, az abortusz elleni küzdelem jelentőségét, megbeszélték az elvégzendő felvilágosító, nevelőmunka megszervezésének irányelveit és a végrehajtandó feladatokat. A megyei kórház szülész főorvosa által vezetett értekezletekre meghívták a Szakszervezetek Országos Tanácsa (SZOT), a Vöröskereszt, az MNDSZ helyi szervezeteinek vezetőit, a megyei népművelési és oktatási állandó bizottság elnökét. Az értekezleteket általában a megyei kórház szülész főorvosa tartotta.

A propaganda előadásokat az előre elkészített ütemterv és az Egészségügyi Minisztérium által kiadott irányelvek szerint szervezték meg. A munkába bevonták a tömegszervezetek helyi szerveit, a megye „valamennyi arra alkalmas egészségügyi dolgozóját”, a szakorvosokat, de mozgósították a körzeti orvosokat és a védőnőket is, akik néhány perces felvilágosító előadást tartottak minden nap más és más körteremben. Az osztályok „középkaderei” egyéni beszélgetések, felolvasások formájában végezték a felvilágosító munkát a betegek között. A kórházak, klinikák szülészeti- és nőgyógyászati osztályain a rölapok szétosztását az ápolószemélyzet végezte.

A szervezésben és az agitációs munkában a MDP helyi szervei is részt vettek, mivel „ahol a Párt veszi kezébe az irányítást, az előadások jól sikerültek, az érdeklődés nagy, hozzászólások is vannak”. A Magyar Nők Demokratikus Szövetsége és az egészségügyi állandó bizottságok is bekapcsolódtak a munkába és figyelemmel kísérték azok alakulását. **(Lásd a III/3. számú dokumentumot!)**

A bizottságok részt vettek a hallgatóság megszervezésében, a propagandamunka céljaira igénybe vették az Egészségügyi Minisztérium Felvilágosító osztályától kapott brosúrákat, rölapokat, de felhasználták a községek és városok „hangos híradóit” és az agitáció egyéni módszerét. Komárom megyében a tatabányai kórházban propagandaszöveget mondtak be a hangszóróba, a *Dolgozók Lapja* és a *Harc a szénért* című lapok pedig bírósági ítéleteket közöltek. „Az abortuszról”, a „Művi vetélések káros következményei”-ről, az Egészséges anyát, egészséges gyermeket” című brosúrákat szétosztották és *elolvastatták a betegekkel*. Figyelemmel kísérték a folyóiratokban, napilapokban, szaklapokban megjelent írásokat. Cikkeket jelentettek meg különböző lapokban, ahol neves orvosprofesszorok írásait közölték, szovjet dokumentációs anyagot kutattak fel a felvilágosító munka „kiszélesítésére”, a MOKÉP külföldi filmszolgálatától abortusz elleni propagandafilmet kértek a Szovjetuniótól. Szindarab készült az Egészségügyi Minisztérium Felvilágosító osztályán, melyet elbírálásra a Népművelési Minisztériumba küldtek. A szindarabot a faluszínház tűzte volna műsorára. A Népművelési Minisztérium Téli Esték című anyagában az abortusz elleni propagandát állították. **(Lásd a III/2. számú dokumentumot!)**

A már kiadott és megküldött propagandafüzetek közül *Az abortuszról* című az előadásokhoz vezérfonalként használták fel, a többi *(Néhány őszinte szó az abortuszról, Művi vetélések káros következményei, A terhes nő életmódja)* kórházakban, üzemekben, területen, terhes tanácsadásokon a női betegek, illetve női dolgozók között osztogatták azzal a tanáccsal, hogy „azokat saját érdekükben olvassák el”.

Az előadások megszervezése

Az előadások tartására először a városokat, a nagyobb bányavidékeket, a községeket, végül a tanyákat jelölték ki. A felvilágosító előadásokat a megadott „vezérfonal” alapján tartották, először a legtöbb női dolgozót foglalkoztató budapesti nagyüzemekben, így a Rákosi Mátyás Művekben, az Egyesült Izzónál, a Magyar Pamutiparnál és a Hazai Fésűsfonónál. Az előadók mindenütt neves professzorok, főorvosok és szakorvosok voltak. Az előadások után levetítették a *Legdrágább kincsünk a gyermek* című filmet, majd Bánki Zsuzsa színésznő szavazatát hallgatták meg. Az üzemekben a Munka Törvénykönyvében előírt növédelmi rendelkezések betartását rendszeresen ellenőrizték. **(Lásd az I/2. számú dokumentumot!)**

A nagyüzemek után a közép- és kisüzemekben szerveztek előadásokat, majd az állami gazdaságokban, termelőszövetkezetekben, tömegszervezetek székházaiiban, szülői munkaközösségek részére az iskolákban, egészségvédelmi tanácsadóknál. Az előadók többsége „jó szakmai felkészültséggel és jó előadóképességgel” rendelkezett. Az üzemorvosokat felszólították, hogy vegyék fel a kapcsolatot a kórház szülész főorvosával. A védőnők családlátogatásaik és a terhesvédelmi tanácsadások alkalmával elbeszélgettek az asszonyokkal, és felhívták figyelmüket a „bűnös” vetélések okozta súlyos károsodásokra. A védőnők és szülész-nők fokozott gondot fordítottak a terhesek felkutatására, a nők terhes védelmi tanácsadóba irányítását és különös gondot fordítottak a terhességükkel szemben negatív magatartást tanúsító terhes nőkkel való foglalkozásra.

A vidéki nagyvárosokban tartott előadások közül kiemelkedett Miskolc háromezer fős hallgatóságával.

A felvilágosító munkát segítette a propaganda autó, a filmek vetítése és a brosúrák szétosztása.

Az egészségügyi dolgozóknak kiadták a jelszót: „Jó propagandamunkával az Egészségesebb Anyákért és Gyermekéért!”

A kórházak, klinikák szülészeti, nőgyógyászati osztályain az előre elkészített propagandaanyag alapján szervezték meg a felvilágosító munkát, ahol rölapokat szórtak szét, előadásokat tartottak a terhes nők életmódjáról, az abortusz káros hatásáról. Az üzemorvosokat és az elsősegélynyújtó tanfolyamokon résztvevő nőket is bevonták a munkába. A Falusi Szakorvosi Képzőintézet (JESZ) rendelkezéseinek a nőgyógyász-szülész szakorvosok kiselőadásokat tartottak, melyet a falusi asszonyok „nagy érdeklődéssel” fogadtak.

Az abortusz elleni propaganda érdekében az egészségügyi dolgozók, így az orvosok, védőnők, bábák, népegészségőrök is „akcióba léptek”, és megszervezték az abortusz elleni kérdéskör „állandó ébrentartását”, amit a járási és városi tanácsok egészségügyi csoportjainak, osztályainak vezetői, a kórházigazgatók, a kórházi szülész és nőgyógyász főorvosok, a Vöröskereszt, a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége vezetőinek bevonásával végeztek. A terhesek korai felkutatásában a védőnők, a bábák elől jártak. A munkába a *gyanús eseteknél* a rendőrség is bekapcsolódott. **(Lásd a III/2. számú dokumentumot!)**

A Bács-Kiskun megyében található csátaljai községi orvos olyan faluújságot szerkesztett, melyben szemléltető módon tárta fel az abortusz egészségügyre és nemzetgazdaságra káros hatását. Az újságot állandóan új anyaggal bővítették, így az egészségügyi osztály a felvilágosításnak ezt a módszerét, mint követendő példát tárta a megyei munkaértekezlet elé. A megyék többségében ott tartották a legtöbb előadást, ahol aránytalanul sok vetélés fordult elő. **(Lásd a III/7. e. számú dokumentumot!)**

Az előadások megszervezése a megyék túlnyomó többségében a nyári mezőgazdasági munkák, az aratási, a cséplési és a betakarítási munkák idejére esett. Ez nem bizonyult eredményesnek, mivel a nyári idénymunkák idején az embereket a munka foglalta le. Sok helyen abban reménykedtek, hogy a nyár elmúltával „fokozottabb lendülettel” indulnak meg a felvilágosító előadások.

Az előadások hallgatói főként a nők közül kerültek ki, akik „nagy érdeklődést tanúsítottak”. A fiatal anyáknak és terheseknek ismertették az abortusz egyénre, a társadalomra és a gazdasági életre káros és veszélyes hatását. A férfiakról sem feledkeztek meg, őket is tájékoztatták arról, hogy „milyen gyászos következménye

lehet a bűnös abortusznak" a nő egész életére. Az előadások során hangsúlyozták, hogy csak „tervszerű, kitaró, nem kampányszerű munkától várhatók jó eredmények, s ebben mindenkinek részt venni kötelessége”.

Az előadások többségét filmbemutatókkal tették színesebbé, Bemutatták a magyar *Legdrágább kincsünk a gyermek* és a szovjet *Mamám kedvence* című filmeket. **(Lásd a III/6. számú dokumentumot!)**

Hiányosságok, problémák, kritikák

A felvilágosító kampány természetesen nem érte el az elvárt eredményt, amit több magyarítottak, hogy az Egészségügyi Minisztérium nem adott kellő segítséget a megyei egészségügyi osztályok vezetőinek a felvilágosító munka megindulásakor, és csak később, a rendelet kibocsátásakor adott iránymutatást. A minisztérium nem ellenőrizte következetesen a rendeletek végrehajtását, és nem vette fel időben a kapcsolatot az egészségügyi szakszervezettel és a vidéki területi bizottságokkal. A rendőrség a gyanús esetek bejelentése után lassan indította meg a nyomozást. A megyei ellenőrzéseket nehezítette, hogy a szülészfőorvosok nem állt kellő „fuvar” a rendelkezésükre, és a falusi szakorvosi külszolgálat (JESZ) kocsját csak saját járásuk területén vehették igénybe. Több megye az abortusz elleni küzdelmet nem vette fel intézkedési tervébe. A budapesti városi tanács egészségügyi osztálya negyedévi jelentését többszöri felszólítás ellenére sem küldte be „megfelelő módon”. Hibaként könyvelték el, hogy ezért senkit nem vontak felelősségre. **(Lásd az I/5. számú dokumentumot!)**

A városok és járások visszatérően, többször jelentették az Egészségügyi Minisztériumnak, hogy kevés propagandaanyagot kaptak és nagyobb készlet megküldését kérik. Zalaegerszegen járműhiányról panaszkodtak, nehézségbe ütközött a főorvosok és szakorvosok vidéki kiszállása, mivel „sem útiköltséget, sem napidíjat, sem egészségügyi járművet rendszeresen” nem tudtak rendelkezésükre bocsátani. „Kiküldetési fedezetre lenne szükség”, melyhez a minisztérium segítségét kérték. **(Lásd a III/7. c. számú dokumentumot!)**

Kecskeméten a hatósági orvosok „nem vették ki részüket a kötelességszerű munkából”, emiatt az egészségügyi osztály igazolásra szólította fel a városi tanács egészségügyi osztályát. **(Lásd a III/27. e. számú dokumentumot!)** Pécsen olyan kisfilmek „leküldését” kérték az Egészségügyi Minisztériumtól, amelyeket szabványos keskenyfilmvetítő gépeken le lehet adni. Csongrád megye a propagandafüzetekkel volt elégedetlen, ezért javasolta az Egészségügyi Minisztériumnak, hogy azokat nagyobb számban, sőt „egyké- másika” módosításban kerüljön kiadásra.

Budapesten feljegyezték, hogy a hallgatóság többsége „magasabb korú nőkből állt, így a propaganda hatása csak közvetett lehetett”. Az V. kerületben az Egészségügyi Minisztérium rendeletei komoly izgalmat váltottak ki, mivel a szokottnál többen keresték fel a nőgyógyászati szakrendeléseket. A terhességtől való félelem miatt olyan kijelentések is elhangzottak, hogy „a feleségek megtagadják a házaset folytatását és inkább elválnak”. Sok helyütt a kerületek mechanikusan folytatták az abortusz elleni felvilágosító munkát, és a rendeletek kiadásával, jelentések bekérésével elintéztnek vélték a feladatot. A legtöbb helyen nem vették fel a kapcsolatot a kerületi pártbizottsággal és a kerületi végrehajtó bizottság sem tűzte napirendre a kérdés tárgyalását. **(Lásd a III/2. számú dokumentumot!)**

Kritikaként fogalmazták meg, hogy sok orvos elmulasztja a művi abortusz utáni preventív kioktatást, ami, ha meg is történt, nem mindig eredményes. Többen jelezték, hogy óvszerek kaphatók ugyan, de a hatékony fogamzásgátló eszközök hiánya miatt a terhességmegszakítás a családtervezés elfogadott eszközévé vált. A „legfeljebb megszakkítatom” magatartás terjedéséhez az is hozzájárult, hogy ideológiai okok miatt alig esett szó a terhességmegszakítás lényegéről, egy születendő élet elpusztításának tényéről, legfeljebb a művi beavatkozás káros egészségügyi és pszichés következményeiről beszéltek.

Abortőrök felkutatása, leleplezése, magzatelhajtás büntette miatt indított büntető eljárások

Az egészségügyi miniszter által kiadott utasítások nemcsak az egészségügyben dolgozók, hanem mindenki „kötelességévé” tette a tiltott abortuszt végzők leleplezését és feljelentését. A hatóságok munkáját segítőnek alig volt megye, járás vagy város, ahol az egészségügyi szervek és a rendőrség ne leplezett volna le illegális abortuszt végrehajtókat. A tiltott abortuszokat végrehajtó személyek többnyire csak akkor kerültek a rendőrség látókörébe, ha valamelyik páciensük a szakszerűtlen beavatkozás miatt kórházi utókezelést igényelt.

A Nógrád megyei Zagyarvánán a védőnő és a szülésznő közreműködésével „ártalmatlanná” tettek egy salgótarjáni abortőrt, akire négy esetet bizonyítottak. Az abortőr, leleplezése után vizsgálati fogságba helyezve várta a bíróság ítéletét.

Hajdú-Bihar megyében található Biharkeresztes és Ártánd községekben felkeresték a megyei rendőrkapitányt, és az összegyűjtött adatokat rendelkezésükre bocsátották azzal, hogy „sürgős és szigorú vizsgálat lefolytatását” kérték az abortőrök leleplezésére. Ugyanezt tették Szekszárdon is, ahol „hathatós támogatást” kértek egy többszörös „angyalcsináló” felkutatására.

Csongrád megyében a „gyanús vetélést” közölték a rendőrséggel, és a vetelési esetek elszaporodására hívták fel a figyelmet. Kérlelmezték, hogy a rendőrség kapjon olyan felhívást, hogy a bejelentésekre „hamarabb és nagyobb erővel folytasson nyomozást”. Egyesek szerint a megnövekedett vetelési esetek számának oka, hogy a „hivatásos” abortőrök az ítéletek hatására visszahúzódtak, és a „laikusabb” magzatelhajtók kerültek előtérbe.

A magzatelhajtók megrendszabályozására és a lakosság elrettentésére az Igazságügyi-minisztérium elrendelte az ügyészi eljárások fokozását, egyes esetek nyilvános tárgyalását és nyilvánosságra hozatalát. A rendelkezés hatására több megye kérte a megyei bíróságokat, tegyék lehetővé a tárgyalásokon az egészségügyi dolgozók részvételét, a megyei ügyészséget pedig arra kérték fel, hogy egészségügyi dolgozó bűnvádi eljárás alá helyezésekor értesítsék az egészségügyi osztályt. Véleményük szerint az abortusz elleni felvilágosító munkában „nagy segítséget és komoly előrehaladást jelentett” a leleplezett abortőrök, kuruzslók nyilvános bírósági tárgyalásai. **(Lásd az I/5. számú dokumentumot!)**

Budapest és a megyék többsége egészségügyi dolgozókat delegált a nyilvános tárgyalásokra, majd az ott szerzett tapasztalatokat „segítő fegyverként” használták propaganda előadásaikban, a lezajlott peres ügyek ítéleteit pedig „elrettendő példaként” állították a hallgatóság elé.

Egy 1954. október 18-án keltezett igazságügyi-minisztériumi jelentés szerint 1952. első félévében 400, 1952. második félében 494 személy ellen folyt magzatelhajtás büntette miatt büntető eljárás. 1953. első félévében 1387 személy ellen indítottak eljárást, és 965 személy bűnösségét állapították meg. Az év második félében az elítéltek száma 342 főre csökkent. 1954. első félében 263 megvádolt személy ügyében hoztak ítéletet, az elítéltek száma 221 fő volt. A fenti adatokból megállapíthatjuk, hogy 1954-re nagymértékben csökkent a magzatelhajtás büntette miatt indított büntető eljárások száma. Kétségtelen, hogy ebben a hatalomra kerülő Imre-kormánynak és az erélyes büntülődzésnek is szerepe lehetett, valójában azonban a felderítő szervek tevékenységének csökkenése idézte elő a jelentős mértékű csökkenést.

További információkat szűrhetünk le a közölt források adataiból arra vonatkozóan, hogy a Legfelsőbb Bíróság döntéseinek eredményeként megszűnt a mechanikus büntetés-kiszabás, amely az abortőrökkel szemben a maximális börtönbüntetést alkalmazta vagy közelítette meg. A gyakorlat enyhébbé válását mutatja, hogy 1954 első negyedévében megnövekedett a pénzbüntetésre ítélt aránya, ugyanakkor csökkent az egy évet meghaladó, és megnőtt a felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt száma. Csekély számban „megengedhetlenül” enyhé ítéleteket hoztak, például egy nyereségvágyból elkövetett magzatelhajtás miatt felfüggesztett szabadságvesztés büntetést szabtak ki.

Budapesten, 1953-ban 14 127 vetélést jelentettek be, ebből 1513 volt a művi vetelés, 1954 első nyolc hónapjában pedig 13 835 bejelentett vetelésből 6577-et a bizottság engedélyezett. A fenti adatok alapján Budapesten is csökkent az illegális abortuszok száma. **(Lásd a II/5. és a II/6. számú dokumentumot!)**

A bíróság ítéletet orvosokkal, szülésznőkkel, kuruzslókkal, felbujtókkal, bűnsegédekkel, „önelhajtókkal” és a terhes nő hozzátartozóival szemben hozott. A magzatelhajtás gyanújába keveredett orvosok ellen indított eljárás során az orvosokat előzetes letartóztatásba helyezték, majd fegyelmi és bűnvádi eljárás után szigorúan felelősségre vonták. A magzatjukat elhajtók, illetve elhajtató nők büntetése általában 2-8 hónapig terjedő börtönbüntetés között mozgott. A közvetítők (felbujtók és bűnsegédek) büntetése három hónaptól egy évig terjedt. **(Lásd az I/5. és a II/5. számú dokumentumot!)**

Az 1952. április 11-e előtti terhesség tiltott megszakítása miatt elítéltek ügyében felmerülő kérdéseket egyénileg bírálták el. Méltányos elbírálást csak abban az esetben alkalmaztak, ha nyilvánvaló volt, hogy a „közismert abortőrök” 1952. április 11-ét követően nem követték el magzatelhajtást. Ha valaki 1952. április 11-e után követett el magzatelhajtást, a határidő előtt elkövetett és nyilvánosságra került esetekért is felelősségre kellett vonni. A határesetek elbírálása egyénileg történt. **(Lásd a II/4. számú dokumentumot!)**

Az abortusz bizottságok megszervezése és működése

Ratkó Anna egészségügyi miniszter 1952. május 29-én kelt 81/34/1952. EüM sz. utasítása rendelkezett a terhesség megszakításának menetéről, az első és másodfokú bizottságok létrehozásáról és működésük rendjéről. Drexler Miklós miniszterhelyettes két hónappal később készült, az egészségügyi felvilágosító munkáról írott jelentésében azt írta, hogy a bizottságokat „az elbírálás lazaságainak felszámolása céljából” hozták létre megbízható szakemberekből, és az ellenőrzés szigorítása céljából a művi vetelés elvégzését csak kijelölt intézetben engedélyezték. Szükségesnek tartották, hogy a működő abortusz bizottságok

„méltányos” álláspontot képviseljenek, hiszen ily módon a bizottságok „népszerűbbekké válnának, ami eszköz volna az illegális abortuszok elleni küzdelem eredményességéhez”. **(Lásd az I/1. számú dokumentumot!)**

Drexler Miklós 1952. november 15-én jelentést kért a budapesti városi és megyei tanácsok egészségügyi osztályaitól a 81/34/1952. EüM számú utasítás végrehajtásának állásáról. A körlevél arról tudakozódott, hogy az egyes megyék területén mikor alakultak meg az első- és másodfokú bizottságok, mióta működnek, hány esetben engedélyezték a terhesség megszakítását, hány esetben utasították el a kérelmet, az engedélyezések milyen javallatok alapján történtek, hány esetet és milyen körisme alapján terjesztettek elbírálásra a másodfokú bizottság elé. 1952. december 30-án értékelték az I. és II. fokú Bizottságok munkájáról szóló jelentéseket. Az I. és II. fokú Bizottságok a legtöbb helyen 1952. június 10. és július 10. között alakultak meg. Egyes helyeken nagyobb késéssel tettek eleget az utasításnak, ennek az lett a következménye, hogy az utasítással kapcsolatos felvilágosító munka nem jutott el a dolgozókig, és a Bizottságok munkájáról az került a közudatba, hogy „nem érdemes odafordulni, mert úgy is elutasítják az arra rászorultakat”. Az I. és II. fokú Bizottságok működésüket már az „abortusztvény” kiadása előtt megkezdték. 1952-ben 1687 terhességet szakítottak meg, az I. fokú Bizottsághoz benyújtott kérelmek 72,3%-ában engedélyezték a művi terhességmegszakítást, 27,7%-ban pedig elutasították. Kiemelkedően magas volt az elutasított kérelmek száma Gyulán, ahol 21 esetből 19-et nem engedélyeztek. Fenti adatok igazolják azt a feltevést, hogy egyes helyeken túlzottan engedékenyek voltak, másutt pedig elriasztották a nőket attól, hogy „jogos kérelmükkel” a Bizottsághoz forduljanak. Ez a módszer is „hozzájárulhat a laikus bűnös beavatkozások szaporodásához”. Előfordult, hogy az elsőfokú bizottságok nem mondták meg a kérelmezőnek, hogy joga van a fellebbezésre, illetve olyan tájékoztatást adtak, hogy „a fellebbezésnek nem sok értelme van”. Nógrád megye például helyeselte a Bizottságok felállítását, mivel azok „ellen tudnak állni a művi megszakítást követelő, sokszor erőszakos fellépéseknek”. **(Lásd a II/2., a II/3. és a II/4. számú dokumentumot!)**

A 81/34/1953. EüM határozat ügymenetének értelmében a terhesség megszakítására csak a terhesség első 28 hetében volt lehetőség akkor, ha a terhesség megszakítása a terhes nő életének megmentése volt, illetve, ha a születendő gyermek életét súlyos károsodás fenyegette. A terhességet csak a terhes nő beleegyezésével és az utasítás mellékletében felsorolt egészségügyi intézetben lehetett elvégezni az erre a célra szervezett első-, illetve másodfokú bizottság engedélyével. Ezen intézetek listáját forrásközlésünk megyénkénti bontásban közli. Az intézetek kijelölése mellett az utasítás meghatározta mindazon betegségcsoportokat, amelyeket a terhesség megszakításának engedélyezésénél figyelembe lehetett venni. E betegségek közé tartoztak azok, amelyek a terhesség következtében súlyosbodnak, a terhes nő egészségét veszélyeztetik, illetve halálát okozhatják. **(Lásd az I/1. számú dokumentumot és mellékletét!)**

A terhesség megszakítását az e célra szervezett első- és másodfokú bizottság engedélyezte. Az elsőfokú bizottság egy vezetőből, egy állandó és egy meghívott tagból állt. A bizottság tagjait a szülész-nőgyógyász szakorvosok közül választották, állandó tagját a belgyógyász szakorvosok közül háromévi időtartamra a budapesti városi tanács, illetve a megyei tanács végrehajtó bizottsága egészségügyi osztályának vezetője nevezte ki. A bizottság harmadik tagját a terhes nő betegségének megfelelő szakorvosok közül a bizottság vezetője hívta meg. **(Lásd az I/1. számú dokumentumot!)**

Az elsőfokú bizottság feladata a terhesség meghatározott feltételei fennállásának megállapítása és a terhesség megszakításának engedélyezése volt. A terhesség megszakítása iránti kérelmet az illetékes elsőfokú bizottság vezetőjénél kellett előterjeszteni írásban vagy szóban, melyről iktatókönyvet vezettek. Szóbeli előterjesztéskor jegyzőkönyvet vettek fel, és ha a terhes nő orvosi vagy kórházi gyógykezelés alatt állt, a jegyzőkönyvhöz csatolták a kezelőorvos által kiállított lelete(ke)t. Az elsőfokú bizottság a kérelem előterjesztésétől számított öt nap alatt a benyújtott leletek és a szükséges vizsgálatok alapján döntött. Ha a terhesség nem volt kétséget kizáróan megállapítható, akkor a bizottság a terhes nőt legfeljebb nyolc napi időtartamra kórházba utalhatta, és a bizottság a vizsgálatok megtörténte után, a kórház által kiállított lelet alapján döntött. A bizottság az eljárásról jegyzőkönyvet készített, melyben a terhes nőre vonatkozó személyi adatokon kívül a körlelet eredményét, a vizsgálati eredményt, a diagnózist és a javallatokat rögzítették. A bizottság mindezen információk alapján mérlegelte a terhesség megszakításának engedélyezését vagy elutasítását.

Ha az elsőfokú bizottság a terhesség megszakítását engedélyezte, a jegyzőkönyvet a vizsgálati leletekkel együtt megküldte a kijelölt kórháznak és a terhes nőt is oda utalta. A kórház köteles volt a terhes nő jelentkezése után a terhesség megszakítását haladéktalanul elvégezni, a beteget legalább három napig kórházi ápolásban részesíteni, majd a megszakítást a szülészkerületi főorvosnak jelenteni. A bizottság által megküldött jegyzőkönyvet és leleteket a kórház irattárában kellett elhelyezni és megőrizni.

Ha a bizottság nem engedélyezte a terhesség megszakítását, azt azonnal közölte a kérelmezővel, aki, ha a bizottság döntését sérelmesnek találta, fellebbezhetett, és kérését a másodfokú bizottság elé terjeszthette. A bizottságnak a jegyzőkönyvet a vizsgálati leletekkel együtt 24 órán belül megküldte a másodfokú bizottság vezetőjének, majd a tényállás megismerése után döntöttek a terhesség megszakításáról. Akinek kérelmét elutasították, azt a terhes nő lakóhelye szerint illetékes anyavédelmi tanácsadó „fokozott védelemben” részesítette”. Az elutasítást a terhes nő törzslapjára és a terhességi könyvecskébe is be kellett jegyezni. Az ilyen terheseket a körzeti védőnő legalább hat alkalommal köteles volt meglátogatni. A terhesség akár szüléssel, akár vetéléssel végződött, jelenteni kellett a tanács egészségügyi osztályának és a megszületett gyermek státuszáról is információkat kellett adni. **(Lásd a III/1. és a III/3. számú dokumentumot!)**

A miniszteri utasítás 8. pontja külön rendelkezett a kórházon kívül megindult, de a kórházban befejezett vetélések bejelentéséről és kivizsgálásáról, valamint 24 órán belül a rendőrség értesítéséről. A nyilvántartás adatait a Szülészeti Rendtartás 7. sz. nyomtatványán meg kellett küldeni a Szülész Főorvosi Hivatalnak is. **(Lásd a III/1. számú dokumentumot!)**

Ratkó Anna minisztersége, egy korszak és egy 1953-as törvény: *”lányoknak szülni dicsőség, asszonyoknak szülni kötelesség”*

Az abortusztvény eltörlése

Az abortusztvény ügyében akkor következett be fordulat, amikor az 1047/1956. (VI. 3.) számú minisztertanácsi határozatban a betegségi és szociális indokok mellé felvették a „megszakításhoz mindenáron való ragaszkodást”. Az 1956-os forradalom és szabadságharc után, ismét szovjet példát követve, ugyancsak minisztertanácsi rendelettel megszüntették az abortusz tilalmát, liberalizálták az abortuszt. *Román József* akkori egészségügyi miniszter a döntést így vezette be: „a nők helyzetükkel kapcsolatunk minden területén, fejlett öntudatuk, túlnyomó többségük áldozatos ragaszkodása a családnak és a gyermekhez nálunk is erkölcsi alapot teremtettek ahhoz, hogy anyaságuk kérdésüket maguk dönthessék el.”

Befejezés

Az 1953-ban megjelent abortusztvény még ma is élénken él az emberek emlékezetében. A híres, hírhedt népszerűségi szabályozási rendelet népszerűtlen intézkedései összefonódtak a Rákosi-korszak egyetlen női miniszterének nevével, Ratkó Annával. Nekí tulajdonították a sok nem kívánt gyermek megszületését, az ország vele azonosította a „törvényt”. Ez azonban így nem helytálló, mivel Ratkó Anna csak rövid ideig, 1951. és 1953. április 18. között volt egészségügyi miniszter. A Sztálin halála után megváltozott belpolitikai helyzetben elvesztett lett, leváltották, és helyét *Zsoldos Sándor* vette át, akinek minisztersége idején tombolt igazából az abortusztilalom. Ratkó Anna nem tiltotta be az abortuszt, mivel a magzatelhajtás addig is tilos volt, kivéve, ha a terhesség kihordása veszélyeztetette az anya életét vagy egészségét. Minisztersége idején éppen hogy engedélyezték az abortuszt, de jogszabályba foglalták a feltételeket, megszüntették az elévült joggyakorlatot és egészségügyi szempontokat érvényesítettek.

Az abortusztvényt a Magyar Dolgozók Pártja felső vezetése támogatta és fogadtatta el, melynek rendelkezései rendkívüli mértékben megosztották a társadalmat. A művi terhességmegszakítás drasztikus visszaszorítása politikai, rendőrségi kérdéssé vált, mivel a rendőrség „rászállt” az ismertebb illegális abortőrökre, majd azok „lefülése” után az addig abortuszt végző orvosok, szülésznők helyére képzetlen „angyalcsinálók” léptek, akik csak növelték a halottak számát. Ez pedig már valóban indokoltá tette az illegális magzatelhajtás elleni harcot.

Az I. öt éves tervben meghirdetett népjóléti intézkedések többsége nem valósult meg, bár ekkor jöttek létre azok a nagyhírű, országos hatáskörű egészségügyi intézetek (Egészségügyi Tudományos Tanács (1951), Országos Ideg- és Elmegyógyintézet (1952), Országos Élelmezéstudományi Intézet (1952), amelyek ma is működnek.

A Ratkó „korszak” látványosan emelt szociális juttatásai sok esetben szemfényvesztésnek minősültek, mivel a társadalom egyes csoportjait, rétegeit (kulákok, kitelepítettek, internáltak, osztályellenségek, stb.) kizárták a jogosultak köréből. Az egészségügy fejlesztése a terhességek nyilvántartásba vételére és ellenőrzésére korlátozódott. Az orvosokat, szülésznőket, bábákat, egészségügyi alkalmazottakat megfélemlítették, nagy propagandával kísért kirakatperekert rendeztek az egész országban, meghurcolva nemcsak a terhesség megszakításában közreműködőket, de magukat a terhes nőket, sok esetben többgyermekes anyákat is. A „nyerészkedő”, lelkiismeretlen orvosokat hivatásuktól eltiltották, az abortuszt vállaló nőket megszegényítették, pellengérré állították. Mindenki félt, nehogy gyanú árnyéka vetődjön rá. Az abortusz politikai ügygé, az egész ország ügyévé vált. Ezek az évek a félelem, a megfélemlítés évei voltak, a mindent regisztráló, mindenről tudni akaró, a családi életbe is behatoló hatalom évei, amit csak fokozott az 1/1954. (II. 9.) minisztertanácsi rendelet és annak végrehajtására kiadott 1/1954. belügyminiszteri rendelettel bevezetett, az állampolgárok nyilvántartását szolgáló személyazonossági igazolvány kötelezővé tétele.

Összegzőként megállapíthatjuk, hogy az 1950-es évek első felében, az ún. Ratkó-korszak mintegy 2 és fél 3 éve alatt hozott népszerűtlen központi intézkedések, a nők és gyermekek helyzetével kapcsolatos kiemelt figyelem, az 1956-ig fennálló abortusztilalom, a bölcsődei, óvodai intézményhálózat kialakítása, valamint a sajtóból, a rádióból és a plakátokról áradó propaganda együttes eredményeként az 1950-es évek első felében valóban nőtt a születések száma, körülbelül 80 ezer fővel.

A forrásközlésünkben bemutatott dokumentumokat a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára Magyar Dolgozók Pártja központi szervei Adminisztratív osztályának, valamint az Egészségügyi Minisztérium Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztályának irataiból válogattuk. A szövegek közlésben az értelemzavaró hibákat [!] jellel jelöltük, a forrásokat a mai helyesírás és központozás szabályainak megfelelően, a korabeli szóhasználat megőrzésével közöljük.

I. A terhesség megszakításának szabályozása

elvi ügyek, határozatok

1.

Az egészségügyi miniszter 81/34/1952. EÜM számú utasítása a terhesség megszakításának szabályozásáról Budapest, 1952. május 29.

E/174.

Az egészségügyi miniszter 81/34/1952. EÜ. M számú
utasítása
a terhesség megszakításának szabályozása tárgyában

A nagyszámú és nem kielégítő körülmények között végrehajtott vetélések komoly veszélyt jelentenek egyrészt a terhes nő életére, egészségére, munkaerejére és további fogamzási készségére, másrészt a születések számának alakulására. Erre tekintettel a terhesség megszakításának kérdését az igazságügy miniszterrel egyetértésben az alábbiak szerint szabályozom:

1.) A terhességet csak a terhesség első huszonnyolc hetének tartalma alatt és csak abban az esetben szabad megszakítani:

- a) ha a terhesség megszakítása a terhes nő életének megmentése vagy súlyos betegségtől, illetőleg annak fokozódásától való megóvása érdekében elkerülhetetlenül szükséges, vagy
- b) ha a születendő magzat életét előreláthatólag súlyos károsodás fenyegeti.

A terhesség megszakítása az előbbi bekezdésben meghatározott esetekben is, csak a terhes nő beleegyezésével, a jelen utasítás I. számú mellékletében felsorolt egészségügyi intézetekben az erre a célra szervezett első-, illetőleg másodfokú bizottság engedélyezte.

2.) Az elsőfokú bizottságot a jelen utasítás I. számú mellékletében felsorolt egészségügyi intézetekben kell megszervezni. A bizottság vezetőből, egy állandó és egy meghívott tagból áll. A bizottság vezetőjét a szülész-nőgyógyász szakorvosok közül, állandó tagját pedig a belgyógyász szakorvosok közül három évi időtartamra a budapesti városi tanács, illetőleg a megyei tanács végrehajtott bizottsága egészségügyi osztályának vezetője nevezi ki. A bizottság harmadik tagját a terhes nő betegségének megfelelő szakorvosok közül a bizottság vezetője hívja meg.

Az elsőfokú bizottság feladata az 1. pont első bekezdésében meghatározott feltételek fennállásának megállapítása és e feltételek megléte esetében a terhesség megszakításának engedélyezése.

Az elsőfokú bizottság a terhesség megszakítását csak abban az esetben engedélyezheti, ha a terhesség megszakítását a jelen utasítás II. számú mellékletében felsorolt valamely betegség teszi szükségessé.

Az elsőfokú bizottság csak a jelen utasítás I. számú mellékletében meghatározott működési területén lakó vagy kórházi (gyógyintézeti) ápolás alatt álló nők terhességének megszakítása kérdésében határozhat.

Az elsőfokú bizottság elnevezése: „A/1952. EÜ. M. számú utasítás alapján a kórházban létesített elsőfokú bizottság.”

3.) A terhesség megszakításának engedélyezése iránti kérelmet a 2. pont negyedik bekezdése szerint illetékes elsőfokú bizottság vezetőjénél kell írásban vagy szóban előterjeszteni. A kérelemnek szóbeli előterjesztése esetében a kérelemről jegyzőkönyvet kell készíteni. Ha a terhes nő orvosi vagy kórházi (gyógyintézeti) kezelés alatt állott, illetőleg áll, a kérvényben (jegyzőkönyvhöz) csatolni kell a kezelőorvos, illetőleg a kórház (gyógyintézet) által kiállított leletet (leleteket).

Az elsőfokú bizottság a terhesség megszakításának engedélyezése kérdésében - a kérelem előterjesztése napjától számított 5 nap alatt - a benyújtott leletek és a összes vizsgálatok alapján dönt. Ha a terhes nő betegsége a rendelkezésre álló leletek és a bizottság vizsgálata alapján kétséget kizáróan nem állapítható meg, a bizottság a terhes nő betegségének megállapítása végett legfeljebb nyolcnapos időtartamra kórházba (gyógyintézetbe) utalhatja. Ebben az esetben a bizottság a terhesség megszakításának engedélyezése kérdésében a kórházi (gyógyintézeti) vizsgálat megtörténte után a kórház (gyógyintézet) által kiállított leletek alapján dönt.

Ha a terhes nő kórházi (gyógyintézeti) ápolás alatt áll, de nem abban a kórházban (gyógyintézetben) fekszik, amelyben az elsőfokú bizottság működik, a bizottság az eljárást - az osztályos főorvosok közreműködésével - abban a kórházban (gyógyintézetben) folytatja le, amelyben a terhes nő ápolás alatt áll.

A bizottság eljárásáról jegyzőkönyvet készít. A jegyzőkönyv tartalmazza a terhes nőre vonatkozó személyi adatokon felül a kórelőzményeket (annamnesist), [!] az összes vizsgálatok eredményeit, a kórismét (diagnózis), a javallatokat (indicatio) és ellenjavallatokat (contraindicatio) mérlegelését, a terhesség megszakításának engedélyezése tárgyában hozott határozatot és végül a terhesség megszakításának engedélyezése esetében annak a kórháznak a megjelölését, amelyben a terhesség megszakítása végrehajtható. A bizottság a terhesség megszakításának végrehajtására csak a jelen utasítás I. számú mellékletében meghatározott kórházat (gyógyintézetet) jelölhet ki.

Ha az elsőfokú bizottság a terhesség megszakítását engedélyezi, az előbbi bekezdésben említett jegyzőkönyvet a vizsgálati leletekkel együtt megküldi a terhesség megszakításának végrehajtására kijelölt kórháznak (gyógyintézetnek) és a terhes nőt az említett kórházba utalja. Ha pedig a bizottság a terhesség megszakítását nem engedélyezheti, ezt azonnal közli a kérelmezővel. A kérelmező - ha a bizottság döntését sérelmesnek tartja - kérelmének a másodfokú bizottság elé terjesztését kérheti. Az erre irányuló kérelmet a határozat közlése után azonnal be kell jelenteni.

Ha az elsőfokú bizottság a terhesség megszakítását a jelen utasítás II. számú mellékletében fel nem sorolt betegség miatt tartja szükségesnek, vagy ha a bizottság a terhesség megszakítását nem engedélyezte és a terhes nő kérelmének a másodfokú bizottság elé terjesztését kérte, a bizottság a jegyzőkönyvet a vizsgálati

leletekkel együtt 24 óra alatt megküldi a másodfokú bizottság vezetőjének.

4.) A budapesti városi tanács és az érdekelt megyei tanácsok végrehajtó bizottsága egészségügyi osztályának vezetője köteles a Budapest főváros, illetőleg a megye területén működő valamelyik kórházban (gyógyintézetben) másodfokú bizottságot szervezni. A másodfokú bizottság a kisbizottság vezetőjén kívül három állandó tagból és a bizottság vezetője által esetenként a terhes nő betegségének megfelelő szakorvosok közül meghívott tagból áll. A bizottság vezetője a budapesti városi tanács, illetőleg a megyei tanács végrehajtó bizottsága egészségügyi osztályának vezetője, állandó tagjai pedig a bizottság vezetője által a kórházak (gyógyintézetek) osztályos főorvosai (egyetemi tanárok) közül kinevezett egy szülész-nőgyógyász szakorvos, egy belgyógyász szakorvos és egy tbc szakorvos. A másodfokú bizottságnak nem lehet tagja az a szakorvos, aki az elsőfokú bizottságnak tagja.

A másodfokú bizottság feladata:

- az elsőfokú bizottságok működésének, valamint a terhesség megszakításának végrehajtására kijelölt kórházak (gyógyintézetek) ezzel kapcsolatos munkájának irányítása és ellenőrzése;
- a terhesség megszakításának engedélyezése kérdésében végső fokon való döntés.

A másodfokú bizottság a terhesség megszakítását a jelen utasítás II. számú mellékletében fel nem sorolt betegségek esetében is engedélyezheti, ha a betegség megszakítása a terhes nő életének megmentése érdekében elkerülhetetlenül szükséges.

A másodfokú bizottság eljárásánál az elsőfokú bizottságra vonatkozó rendelkezéseket (3. pont) kell megfelelően alkalmazni.

A másodfokú bizottság elnevezése: „A/1952. Eü. M. számú utasítás alapján létesített másodfokú bizottság.”

5.) A terhesség megszakításának végrehajtására kijelölt kórház (gyógyintézet) köteles:

- a terhes nő jelentkezése után a terhesség megszakítását haladéktalanul végrehajtani,
- a terhesség megszakítása után a beteget legalább három napig kórházi (gyógyintézeti) ápolásban részesíteni,
- a terhesség megszakítását a Szülészeti Rendtartás 7. számú nyomtatványán a szülésszerületi főorvosnak jelenteni,
- a bizottság által megküldött jegyzőkönyvet és leleteket a kórházban (gyógyintézetben) felvett kórtörténethez csatolva irattárban megőrizni.

Ha a terhesség megszakításának szükségessége újabb teherbe esés esetén is fennállana (pl. [popup title="vitium" format="Default click" activate="click" close text="Vitium [lat.], jelentése: bűn, vétek, vétség.]), a kórház (gyógyintézet) köteles erre a terhesség megszakítása után a beteget figyelmeztetni és őt a szükséges tanácsokkal ellátni.

6.) A kórházon (gyógyintézetben) kívül megindult vetéléseket (fenyegető vagy fel nem tartható vetélés, illetőleg incomplet abortusz - ha ezt elháríthatatlan akadály nem gátolja - csak kórházakban (gyógyintézetekben) szabad befejezni.

A kórház (gyógyintézet) a kórházon (gyógyintézetben) kívül megindult vetélések esetében az 5. pontban foglalt rendelkezések szerint köteles eljárni.

7.) A kórház (gyógyintézet) köteles a kórházon (gyógyintézetben) kívül megindult vetélés esetében a vetélés okát a terhes nő kihallgatása és vizsgálat alapján a lehetőséghez képest megállapítani. Ha a terhes nő előadása szerint a terhesség megszakítását külső beavatkozás indította meg, úgyszintén, ha ugyanabból a város - vagy községrészből, illetőleg munkahelyről több terhes nő is jelentkezik kórházon kívüli vetéléssel, a kórház (gyógyintézet) vezetője köteles erről a szükséges adatok közlésével a rendőrséget 24 órán belül értesíteni.

8.) A kórházak (gyógyintézetek) kötelesek a kórházban (gyógyintézetben) a jelen utasítás alapján végrehajtott terhesség megszakításokról, valamint a kórházon (gyógyintézetben) kívül megindult és a kórházban (gyógyintézetben) befejezett vetélésekről a jelen utasítás III. számú mellékletének megfelelő nyilvántartást vezetni. A nyilvántartás adatait havonként a Szülészeti Rendtartás 7-es számú nyomtatványán a tárgy hónapot követő hónap 15. napjáig meg kell küldeni a megyei kórház - Budapesten az illetékes vezető kórház - szülész főorvosának. A szülész főorvos az összesített kimutatást a hónap 25. napjáig felterjeszti a megyei tanács, illetőleg a budapesti városi tanács végrehajtó bizottsága egészségügyi osztályához.

9.) Az első- és másodfokú bizottságok kötelesek azoknak a terhes nőknek pontos címét, akinek a terhesség megszakítására irányuló kérelmét jogerősen elutasították, a terhes nő lakóhelye szerint illetékes anyavédelmi tanácsadóval közölni.

Az anyavédelmi tanácsadók kötelesek a bejelentés alapján az előbbi bekezdésben említett terhes nőket haladéktalanul gondozásba venni.

10.) A helyi tanácsok végrehajtó bizottságának egészségügyi osztálya köteles a felügyelete alá tartozó kórházak nőgyógyászati osztályán, szülőintézetekben, szülőotthonokban és az anyavédelmi tanácsadásokon, a kórházon (gyógyintézetben) kívüli vetélések számának csökkentésére az egészségügyi állandó bizottság bevonásával a felvilágosító munkát megszervezni, irányítani és rendszeresen ellenőrizni.

11.) A jelen utasítás nem érinti a szülésznőknek és az orvosoknak a vonatkozó jogszabályokban a vetélések bejelentésével kapcsolatban előírt kötelezettségét.

12.) A jelen utasítás rendelkezéseit Budapest főváros és a megyék területén közölni kell az összes egészségügyi intézményekkel és egészségügyi dolgozókkal, s egyben fel kell hívni őket a fenti rendelkezések pontos betartására.

13.) A budapesti városi tanács és az érdekelt megyei tanácsok végrehajtó bizottságának egészségügyi osztálya köteles gondoskodni a jelen utasítás rendelkezéseinek végrehajtásáról és ellenőrzéséről.

14.)

Budapest, 1952. május 29.

Ratkó Anna sk.
egészségügyi miniszter

Az irat jelzete: MNL OL M-KS 276. f. 96. cs. 56. ó. e. 1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai, MDP központi szervei, Adminisztratív osztály. - Gépelt, s. k. jelzéssel ellátott körlevél.

Az egészségügyi miniszter/1952/...../Eü. M. számú rendeletének

I. számú melléklete

A terhesség művi megszakítását engedélyező I. fokú bizottságok székhelye, egyben a terhesség művi megszakítására felhatalmazott szülőintézetek, valamint ezek működési területének jegyzéke

Baranya megyében:	
1.) Egyetemi Női Klinika Pécs	

2.) Járási Kórház Mohács	A komlói, pécsi, pécsváradi, sásdi járás és Pécs város területére.
3.) Járási Kórház Siklós	A mohácsi, villányi járás és Mohács város területére.
4.) Járási Kórház Szigetvár	A sellyei és siklósi járás területére. A szigetvári járás területére.
<i>Bács-Kiskun megyében:</i>	
1.) Megyei Kórház Kecskemét	A kecskeméti, kunszentmiklósi járás és Kecskemét város területére.
2.) Városi Kórház Baja	A bajai, bácsalmási járás és Baja város területére.
3.) Járási Kórház Kalocsa	A dunavecsei, kalocsai járás és Kalocsa város területére.
4.) Járási Kórház Kiskunfélegyháza	A kiskunfélegyházai járás és Kiskunfélegyháza város területére.
5.) Járási Kórház Kiskunhalas	A kiskőrösi, kiskunhalasi járás és Kiskunhalas város területére.
<i>Békés megyében:</i>	
1.) Megyei Kórház Gyula	A gyulai, sarkadi, szeghalmi járás és Gyula város területére.
2.) Városi Kórház Békéscsaba	A békési, gyomai, mezőkovácsházai, orosházai, szarvasi járás, továbbá Békéscsaba és Orosháza városok területére.
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén megyében:</i>	
1.) Megyei Kórház Miskolc	Az abaújszántói, edelényi, encsi, mezőcsáti, mezőkövesdi, putnoki, szerencsi, szikszói, tokaji járások területére.
2.) Városi Kórház Miskolc	A miskolci járás és Miskolc város területére.
3.) Járási Kórház Ózd	Az ózdi járás és Ózd város területére.
4.) Járási Kórház Sátoraljaújhely	A ricsei, sárospataki, sátoraljaújhelyi járás és Sátoraljaújhely város területére.
<i>Csongrád megyében:</i>	
1.) Egyetemi Női Klinika Szeged	A szegedi járás és Szeged város területére.
2.) Megyei Kórház Szentes	A csongrádi, szentesi járás, továbbá Csongrád és Szentes városok területére. Hódmezővásárhely város területére.
3.) Városi Kórház Hódmezővásárhely	
4.) Járási kórház Makó	A makói járás és Makó város területére.
<i>Fejér megyében:</i>	
Megyei Kórház Székesfehérvár	Fejér megye egész területére.
<i>Győr-Sopron megyében:</i>	
1.) Megyei Kórház Győr	A győri, téti járások, Győr város területére.
2.) Járási Kórház Csorna	A csornai járás területére.
3.) Járási Kórház Kapuvár	A kapuvári járás területére.
4.) Járási Kórház Mosonmagyaróvár	A mosonmagyaróvári járás és Mosonmagyaróvár város területére.
5.) Városi Kórház Sopron	A soproni járás és Sopron város területére.
<i>Hajdú-Bihar megyében:</i>	
1.) Egyetemi Női Klinika Debrecen	A derecskei, nagylétai, polgári, püspökladányi járások területére.

2.)		A debreceni járás, Debrecen, Hajdúböszörmény, Hajdúnánás és Hajdúszoboszló városok területére.
3.)	Városi Kórház Debrecen	
4.)	Járási Kórház Berettyóújfalu	A berettyóújfalui és biharkeresztesi járás területére.
<i>Heves megyében:</i>		
1.)	Megyei Kórház Eger	Az egri, füzesabonyi, hevesi, pétervásárai járások és Eger város területére.
2.)	Járási Kórház Gyöngyös	A gyöngyösi, hatvani járás és Gyöngyös város területére.
<i>Komárom megyében:</i>		
1.)	Megyei Kórház Tatabánya	Tatabánya város területére.
2.)	Városi Kórház Esztergom	Esztergom város területére.
3.)	Járási Kórház Dorog	A dorogi járás területére.
4.)	Járási Kórház Szőny	A komáromi járás és Komárom város területére.
5.)	Járási Kórház Tata	A tatai járás területére.
<i>Nógrád megyében:</i>		
1.)	Megyei Kórház Salgótarján	A salgótarjáni járás és Salgótarján város területére.
2.)	Járási Kórház Balassagyarmat	A balassagyarmati, rétsági, szécsényi járás és Balassagyarmat város területére.
3.)	Járási kórház Pásztó	A pásztói járás területére.
<i>Pest megyében:</i>		
1.)	Rókus Kórház Budapest	Szentendre város és szentendrei járás, budai, aszódi, dabasi, monori, nagykátai, ráckevei járások, Gödöllő város és gödöllői járás területére. Ceglédi járás, Cegléd és Nagykőrös város területére.
2.)	Járási Kórház Cegléd	
3.)	Járási Kórház Vác	Szobi, váci járások és Vác város területére.
<i>Budapesten:</i>		
1.)	I. számú Női Klinika	VIII. kerület részére.
2.)	II. számú Női Klinika	IX. kerület részére.
3.)	Péterffy [I] Sándor utcai vezető kórház	V., VI. és VII. kerület részére.
4.)	István Vezető Kórház	
5.)	János Vezető Kórház	X., XVII., XVIII., XIX. kerület részére.
6.)	Tétényi úti Vezető Kórház	I., II., III. és XII. kerület részére.
7.)	IV. kerületi Árpád Kórház	XI. és XXI. kerületek részére.
8.)	Uzsoki utcai Kórház	IV. és XV. kerület részére.
9.)	Szabolcs utcai Kórház	XIV. és XVI. kerület részére.
10.)	Pesterzsébeti szülőotthon	XIII. kerület részére. XX. és XXI. kerület részére.
<i>Somogy megyében:</i>		
1.)	Megyei Kórház Kaposvár	A csurgói, kaposvári, siófoki, tabi járások és Kaposvár város területére.
2.)	Járási Kórház Barcs	A barcsi járás területére.
3.)	Járási Kórház Marcali	A fonyódi és nagyatádi járás területére.
<i>Szabolcs-Szatmár megyében:</i>		
1.)	Megyei Kórház Nyíregyháza	A kemecsei, nagykállói, nyírbátori, nyíregyházi, tiszalóki járások és Nyíregyháza város területére.

2.) Járási Kórház Kisvárdra	A baktalórántházai és kisvárdai járások területére.
3.) Járási Kórház Mátészalka	A csengeri, fehérgyarmati, mátészalkai, vásárosnaményi járások területére.
<i>Szolnok megyében:</i>	
1.) Megyei Kórház Szolnok	A jászapáti, kunszentmártoni, szolnoki, törökszentmiklósi járások és Szolnok város területére.
2.) Városi Kórház Jászberény	A jászberényi járás és Jászberény város területére.
3.) Járási Kórház Karcag	A kunhegyesi, tiszafüredi járás, Karcag és Kisújszállás város területére.
4.) Járási Kórház Mezőtúr	Mezőtúr és Túrkeve város területére.
<i>Tolna megyében:</i>	
Megyei Kórház Szekszárd	Tolna megye egész területére.
<i>Vas megyében:</i>	
1.) Megyei Kórház Szombathely	A kőszegi, szombathelyi járás és Kőszeg és Szombathely város területére.
2.) Járási kórház Celldömölk	A celldömölki járás területére.
3.) Járási Kórház Körmend	A körmendi, szentgotthárdi és vasvári járás területére.
4.) Járási Kórház Sárvár	A sárvári járás területére.
<i>Veszprém megyében:</i>	
1.) Megyei Kórház Veszprém	A balatonfüredi, veszprémi, zirci járások és Veszprém város területére.
2.) Járási Kórház Keszthely	A keszthelyi járás területére.
3.) Járási Kórház Pápa	A devecseri, pápai járás és Pápa város területére.
4.) Járási Kórház Tapolca	A sümegi és tapolcai járás területére.
<i>Zala megyében:</i>	
1.) Megyei Kórház Zalaegerszeg	A lenti, zalaegerszegi, zalaszentgróti járás és Zalaegerszeg város területére.
2.) Városi Kórház Nagykanizsa	A letenyei, nagykanizsai járás és Nagykanizsa város területére.

Az irat jelzete: MNL OL M-KS 276. f. 96. cs. 56. ó. e. 1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai, MDP központi szervei, Adminisztratív osztály. - Gépelt, eredeti, aláírás nélküli melléklet

2.

Drexler Miklós miniszterhelyettes feljegyzése az abortusz elleni munkáról *Budapest, 1952. június 11.*

1/11/E/174/[1]952. VI. 10.

Feljegyzés Szabó elvtársnő részére az abortusz elleni küzdelemben végzett eddigi munkáról

Ratkó elvtársnő 1952. április 11-én az első számú Női Klinikán az Egészségügyi Minisztérium és a Szakcsoport rendezésében nagyaktíva értekezletet tartott, melyen az abortusz elleni küzdelem rendszeres, szervezett megindítását tűzte ki feladatul.

Irányelveket adtunk ki a budapesti városi tanács és a megyei egészségügyi osztályok számára az abortuszelleni küzdelem beindítására, a felvilágosítási osztállyal egyetértőleg.

Értekezleten beszéltek meg ezeket az irányelveket a tömegszervezetek vezetőivel, hogy a szempontokat saját vonalukon is a vidéknek megadják.

Utasítást adtunk 81/34/1952. Eü. M. szám alatt az Igazságügy minisztériummal egyetértőleg az egészségügyi osztályok vezetői felé, melyben a terhesség művi megszakítását szabályoztuk és kijelöltük azokat az intézeteket a fővárosban (Budapesti Tanács VB és Egészségügyi osztályokkal előzetesen átbeszélve) és vidéken, ahol a terhesség művi megszakítása elvégezhető a mellékletben adott javallatok alapján, melyek összeállítását az illetékes szakcsoportok véleménye szerint készítettünk el. A rendelet lényegesen elősegíti az abortusz végzés ellenőrzését, ugyanis az intézeten kívül megindult vetéléseket is kórházakban kell befejezni.

Előadásokat szerveztünk nagyüzemekben, ahol a nődolgozók vannak túlsúlyban (Rákosi Mátyás Művek, Egyesült Izzó, Magyar Pamutipar, Hazai Fésűsfonó). Az előadásokat részben dr. Zoltán Imre és dr. Horn Béla professzor elvtársak tartották. Minden előadás után kis filmvetítés volt "legdrágább kincsünk a gyermek" címmel, Bánki Zsuzsa szavalt és az üzemi napközi otthon is fellépett.

Vidéken is megindultak az előadások: Miskolcon, Pécsen, Debrecenben és Szegeden. Ezek közül Debrecenben és Szegeden vannak komoly eredmények.

Propagandaanyagok készültek a felvilágosító osztállyal egyetértésben (az abortuszelleni propaganda előadás vezérvonal, terhes nő életmódja, rölapok), melyeket úgy a Budapesti Tanácshoz, mint az összes Megyei Tanácshoz megküldtünk.

Több cikk jelent meg különböző lapokban az abortusz ellen: Árvai professzor , Zoltán prof., Lajos prof. , stb.

Általában az a tapasztalat, hogy az előadások szervezésénél, ahol a Párt veszi kezébe az irányítást, az előadások jól sikerültek, az érdeklődés nagy, hozzászólások is vannak.

Minthogy az abortusz elleni küzdelem nem kampányfeladat, hanem évek hosszú folyamatos munkáját teszi szükségessé a Párthoz fordultunk segítségért. Megbeszélés volt ebben a tárgyban az országos Pártközponttal és a Budapesti Pártbizottsággal.

További feladataink:

- 1.) A Fővárosi Tanácsnál értekezlet, ahol Katona elvtárs ismerteti az abortusz elleni propagandamunka feladatait az egészségügyi dolgozók felé.
- 2.) Nagyüzemekben előadások további szervezése, fokozatosan rátérve a közép- és kisüzemekre, ahol az előadásokat mindenütt orvos tartja meg.
- 3.) Szülészeti-nőgyógyászati osztályokon felvilágosító munka az orvosokon és a középkadereken keresztül a megadott propagandaanyag alapján.
- 4.) Üzemorvosok részére értekezlet, ahol megfelelő útmutatást kapnak az abortusz elleni küzdelemhez.
- 5.) Szovjet dokumentációs anyag felkutatása a felvilágosító munka további kiszélesítéséhez.

Mellékletek:

Ab. utasítás 81/34/1952. szám alatt.

Irányelvek az ab. elleni felvilágosító munkához 81/32/1952. sz. alatt.

Budapest, 1952. június hó 12.

[popup title="

" format="Default click" activate="click" close text="Drexler Miklós (1914–?), orvos. 1940-től a szegedi Sebészeti Klinkán dolgozott. 1945-ben a szolnoki kórház sebészeti főorvosa. Belépett a Magyar Kommunista Pártba, átigazolták az MDP-be. 1950-ben Szolnokon igazgató főorvosnak nevezték ki. 1947-ben és 1949-ben országgyűlési pótképviselő. 1951-ben behívták a törvényhozásba. 1952-ben egészségügyi miniszter-helyettesé nevezték ki. Beosztásából 1956. novemberben mentették fel."](dr. Drexler Miklós) miniszter-helyettes

Az irat jelzete: MNL OL M-KS 276. f. 96. cs. 56. ó. e. 1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai, MDP központi szervei, Adminisztratív osztály. - Gépelt, eredeti, aláírással ellátott tisztáza.

3.

Ankét összehívása a népszaporodás fokozása érdekében Budapest, 1952. augusztus 14.

ORVOS-EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓK
SZAKSZERVEZETE
I/256/J.

K/11/E/297/52.
Budapest, 1952. augusztus 14.

Országos Pártközpont
Adminisztratív Osztályának

Budapest

Kedves Elvtársak!

Mellékelten küldjük a népszaporodás fokozása érdekében összehívott ankétunk meghívóját.

Az ankétára 20 elvtársat (nőgyógyászok, gyermekgyógyász, körzeti orvos, Eü. Minisztérium, XII. Ügyosztály, Sz. T. K.) hívtunk meg. Az ankét célja, hogy az itt felmerülő kérdések megbeszélésével is tapasztalatokat szerezzünk és megjavítsuk ezen a téren a szakszervezet munkáját.

Kérjük az Elvtársakat, hogy az ankét eredményességének elősegítése érdekében képviseltették magukat.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. Szabó Zoltán
elnök

ORVOS-EGÉSZSÉGÜGYI SZAKSZERVEZET
I/1623/dr. D/Jné.

Budapest, 1952. augusztus 14.

Kedves Elvtárs!

A népszaporodás hathatós fokozása érdekében ankétot hívunk össze, hogy meghatározzuk szakszervezetünk feladatait ezen a téren.

A népszaporodás megjavítása érdekében különleges figyelmet kell fordítanunk a terhes, a anya és csecsemővédelemre. Az 1951. éves anyai halálozás (7:10 000) bár a múltéhoz viszonyítva a legalacsonyabb, ez az arány is javítható, ha a szüléseket intézetbe irányítjuk és gondoskodunk arról, hogy minden szülőintézet betartsa

a korszerű szülészvezetés szabályait. A szülészeti intézeteinknek, osztályainknak fel kell készülni nagyobb forgalomra és gondoskodni kell különösen a szülőotthonok megfelelő ágykihasználásáról.

A népszaporodás szempontjából igen nagy jelentőségű, hogy hazánkban a csecsemőhalálozás - bár a múlthoz viszonyítva javulás van - még mindig igen magas. 1951-ben 8 ½ tized százalék. Ezeknek nagy része szülés körüli elhalálozás, e tekintetben is van javulás (1948-ban 4,48%, 1951-ben 3,65%), de ez a javulás nem kielégítő. A csecsemőhalandóság szempontjából a koraszülött kérdés a legnagyobb jelentőségű. A koraszülések száma komoly emelkedést mutat. A koraszülöttek életben maradási esélye intézetben való ápolás mellett jelentősen megjavult. (1946-ban 55,29%-ról, 1951-ben 33,60%-ra). Az intézetből élve hazaszállított koraszülöttek a későbbiek folyamán fokozott veszélynek vannak kitéve és feltehető, hogy a magas csecsemőhalandóságban nagy szerepe van a koraszülések magas számának.

A szülészeti rendtartás adatai azt mutatják, hogy a felszabadulás óta a születések száma mutat ugyan állandó jellegű emelkedést, de ez az emelkedés nem olyan fokú, mint azt a politikai, társadalmi és gazdasági életünkben történt nagyarányú változás indokolja, illetőleg megkívánja. A születések száma ma is alig haladja meg a 20 ezreléket.

A Szovjetunióban a bűnös vetélések elleni harc és a szocializmus embert formáló ereje révén a születési arányszám a 40 ezreléket is meghaladja. Ez az adat arra enged következtetni, hogy hazánkban a bűnös vetélések száma közel annyi, mint a születések száma.

Kérjük az Elvtársat, hogy a megye, város, kerület, járás eü. osztályvezetőjével való megbeszélés után a fenti témákat érintő helyi adatokat, a normális mutatószámoktól való minden irányú eltérést, a jó munkamódszereket, melyekkel eredményt tudtak elérni és az esetleg fennálló hiányosságokra jellemző adatokat, az ankétára hozza magával.

Célunk az, hogy a jó tapasztalatokat az egész országban elterjesszük és megóvjuk az egyes területeket a más területeken még meglévő hibáktól.

Az ankét ideje: 1952. augusztus 16. d. e. 11. óra.

Az ankét helye: Orvos Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete.

Bp. V. Nádor u. 32. Bér és Termelési osztály.

Feltétlenül pontos megjelenést kérünk, hogy sikeres munkát tudjunk végezni.

Elvtársi üdvözlettel:
dr. Szabó Zoltán
elnök

Az irat jelzete: MNL OL M-KS 276. f. 96. cs. 46. ó. e. 1952. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai, MDP központi szervei, Adminisztratív osztály. - Gépellt, eredeti, alálírással ellátott tiszta.

4.
Az abortusz elleni küzdelemben érdekelt szervek együttműködésének biztosítása
Budapest, 1952. október 22.

EGÉSZSÉGÜGYI MINISZTERIUM
V., Akadémia u. 10.
Az abortusz elleni küzdelemben érdekelt szervek együttműködésének biztosítása

K/11/E/389/[1]952. X. 24.
BIZALMAS!

432/1952. Ücs. Melléklet: 1 drb

Szabó Józsefné elvtársnőnek
Magyar Dolgozók Pártja Adminisztratív osztály

Az abortusz elleni küzdelemben érdekelt szervek együttműködésének fokozottabb biztosításával kapcsolatos kérdések tárgyalására 1952. évi október hó 29-én, szerdán, d. u. 2 órakor értekezletet tartok. (V., Akadémia u. 10. I. emelet.)

Mellékelten megküldöm ezzel egyidejűleg azokat a kérdéseket, melynek megvitatását az értekezleten a magam részéről javaslom.

Felkérem, hogy az értekezleten személyesen megjelenni szíveskedjék.

Budapest, 1952. évi október hó 22.

Ratkó Anna s. k.
egészségügyi miniszter

Melléklet

Az abortusz elleni küzdelemben érdekelt szervek együttműködésének biztosítása tárgyában összehívott értekezleten az Egészségügyi Minisztérium a maga részéről az alábbi kérdések megvitatását javasolja:

1.) *Az abortusz-bejelentések szabályozása*

A jelenleg érvényben lévő rendelet a mai követelményeknek nem felel meg. Általános zavart okozott a halva szülöttek anyakönyvi bejelentésének megszüntetéséről szóló rendelet, mert azóta a rendelet téves értelmezése folytán az érdekeltek nem teszik meg a kötelező bejelentést a helyi tanácsoknak sem.

[Kézírással.] El van fogadva.

Az Egészségügyi Minisztérium javasolja:

Új bejelentőlapok bevezetésének rendszeresítését, melynek egyik példányát az illetékes helyi tanács végrehajtó bizottsága egészségügyi osztályának, másik példányát pedig országos nyilvántartás felfektetése és a kellő ellenőrzés biztosítása céljából az Egészségügyi Minisztériumnak kellene beküldeni.

2.) *A vetélés anyagát minden esetben kórbonctani intézetbe kell küldeni, ahol azt szabályszerűen fel kell dolgozni.*

Az eddigi gyakorlat ugyanis az, hogy a vetélések anyagát rendszerint megsemmisítik, és így nincs meg a lehetőség a vetéléssel kapcsolatos kérdések tisztázására.

3.) *Ki kellene mondani, hogy a méhkaparás olyan műtéti beavatkozás, melyet lakáson vagy rendelőben elvégezni tilos abban az esetben, ha azon a helyen kórház van.*

Ha ilyenre mégis rendkívüli okok miatt sor kerül, az orvos tartozik annak indokát haladéktalanul igazolni a helyi tanács végrehajtó bizottsága egészségügyi osztályának és arról ugyanoda részletes bejelentést tenni.

4.) *Szabályozni kellene:*

- a) Milyen esetekben kell az egészségügyi intézményeknek és az orvosoknak az abortusz eseteket a rendőrségnek jelenteni.
- b) Milyen módon kell az intézeteknek és az orvosoknak az abortusz ügyek felderítéséhez a rendőrségnek segítséget nyújtani.
- 5.) *Tisztázni kellene az abortusz esetekkel kapcsolatos nyomozati eljárásnál a kihallgatásban részt vevő rendőrorvos szerepét.*

Az Egészségügyi Minisztérium javasolja annak kimondását, hogy ilyen esetekben a rendőrorvos szakértői véleményt ne adjon.

6.) *Állásfoglalás az 1952. április 11. előtti abortusz esetek elbírálásában.*

- a) a határidő előtt jogerősen elítéltek,
- b) a bíróság előtt jelenleg folyamatban lévő,
- c) a jelenleg rendőrségi nyomozás alatt álló ügyekben.

7.) *Állásfoglalás az abortusz bizottságok működési irányelvei kérdésében*

- a) Az 1951-ben az orvosilag indokolt vetélések száma az ország egész területén 1500, vagyis kriminális abortuszok számához viszonyítva legfeljebb 1%-ra becsülhető.

Szükséges volna tehát, hogy a jelenleg működő abortusz bizottságok méltányos álláspontot képviseljenek. A bizottságok ilyen módon népszerűbbekké válnának, ami eszköz volna az illegális abortuszok elleni küzdelem eredményességéhez.

- b) Felül kellene vizsgálni a kiadott rendeletet, az indikáció területének kiszélesítését.

Javasolja az egészségügyi tárca, különös tekintettel a társ-indikáció kérdésére.

- c) A rendeletet megfelelő módon széles nyilvánosságra kell hozni.

8.) *Ellenőrző orvos szakértők működésének szabályozása*

A tapasztalatok szerint az ellenőrző orvos szakértők személyes érdekből sok esetben tudományellenes, az objektív intézkedésekkel ellentétes álláspontot foglalnak el és ennek magas tudományos képzettségükkel, beosztásukkal és kitüntetésükkel akarnak súlyt adni.

Javaslat:

- a) A közszolgálatban álló orvos csak az egészségügyi miniszter előzetes engedélyével vállalhat ellenőrző orvos szakértői megbízást.
- b) Ha a bíróság azt észleli, hogy az ellenőrző orvos szakértő véleményével az objektív tények és az igazság felderítését akadályozza, tartozik erről az Egészségügyi Minisztériumot haladéktalanul értesíteni.

Budapest, 1952. évi október hó 22.

Az irat jelzete: MNL OL M-KS 276. f. 96. cs. 56. ó. e. 1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai, MDP Központi szervei, Adminisztratív osztály. - Gépelt, eredeti, s. k. jelzéssel ellátott és kézírással kiegészített tiszttáza.

Elvi határozat az abortusz elleni küzdelemben érdekelt szervek együttműködéséről

Budapest, 1952. november 4.

Feljegyzés

Az abortusz elleni küzdelemben érdekelt szervek együttműködésének biztosítása tárgyában az Egészségügyi Minisztériumban 1952. évi október hó 29-én Ratkó Anna elvtársnő, egészségügyi miniszter elnöklete alatt megtartott értekezlet az abortusz elleni küzdelem eredményességének biztosítása érdekében az alábbi

elvi határozatokat

hozta:

1. Rendeletileg újból szabályozni kell a vetélések bejelentési és nyilvántartási kötelezettségét és egyidejűleg új bejelentő lapok bevezetését kell elrendelni. A bejelentőlapokat úgy kell szerkeszteni, hogy annak egyik példányát az illetékes helyi tanács végrehajtó bizottságának egészségügyi osztálya, másik példányát pedig az Egészségügyi Minisztérium kapja.

Az Egészségügyi Minisztérium szervezzen országos nyilvántartást a vetélések ellenőrzésére és gondoskodjon arról, hogy a nyilvántartó lapok alapján az egyes területek gócai felkutathatók legyenek. A rendeletben ki kell azt is mondani, hogy minden egészségügyi intézmény, szerv, orvos, szülésznő stb. bejelentésre kötelezett, aki bármilyen vonatkozásban vetélésről szerez tudomást vagy vetelés gyanúját észleli. A bejelentési kötelezettség nem teljesítését szigorú szankciókhoz kell kötni (hivatali kötelezettség megszegése).

2. Az 1.) pontban említett rendeletben ki kell mondani azt is, hogy a vetélés anyagát tilos megsemmisíteni, és minden esetben kórbonctani intézetbe kell küldeni szabályszerű feldolgozás végett.

Az utasítás kidolgozásáért felelős:

az Egészségügyi Minisztérium.

3. Utasítást kell kidolgozni és ki kell mondani, hogy méhüri beavatkozás csak egészségügyi intézetben végezhető, lakásban vagy rendelőben azt elvégezni tilos. Magánrendelőben, lakáson, stb. méhüri beavatkozást csak életveszély esetében lehet elvégezni és ilyen esetben a méhüri beavatkozás megtörténtét a területileg illetékes megyei (budapesti városi) tanács végrehajtó bizottsága egészségügyi osztályának és az Egészségügyi Minisztériumnak be kell jelenteni. Ilyen esetben a méhüri nyert szövetrészt, illetve mindazt, amit a méhből eltávolított, szabályszerű feldolgozás céljából kórbonctani intézetbe vagy osztályra kell küldeni.

A szabályozás kidolgozásáért felelős:

az Egészségügyi Minisztérium.

4. a) Ki kell dolgozni utasítást arra vonatkozóan, hogy az egészségügyi intézményeknek, szervezeteknek, orvosoknak, amennyiben abortusz eseteknél külsérelmi nyomokat találnak, vagy az abortuszról olyan jelenséget észlelnek, hogy tiltott művi beavatkozás gyanúja áll fenn, a rendes bejelentésen kívül azonnal írásban tartoznak erről jelentést tenni a területileg illetékes rendőrkapitányságnál. Az utasításban azt is ki kell mondani, hogy életveszély esetén a jelentést azonnal, telefonon vagy küldönc útján kell megtenni.

Ilyen bejelentéseket a rendőrkapitányságnak azonnal ki kell vizsgálni. A bejelentés természetesen nem érinti az orvosi titoktartást.

A szabályozás kiadásáért felelős:

az egészségügyi miniszter.

A bejelentések kivizsgálásának biztosításáért felelős:

a Belügyminisztérium.

b) Az értekezlet előkészítő bizottsága dolgozzon ki javaslatot arra vonatkozóan, hogy az egészségügyi intézmények és szervezetek milyen módon nyújtsanak segítséget az abortusz ügyek felderítésében a rendőrségnek. Az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet alapos politikai felvilágosító munkával tudatosítsa az egészségügyi dolgozók körében azt a szemléletet, hogy azt az egészségügyi dolgozót, aki abortuszoknál tiltott módon közreműködik vagy akármilyen formájában a terhesség tiltott megszakításában részt vesz, nemcsak népi demokráciánk államának törvényét szegi meg szándékosan, hanem gátolja fejlődésünket is. Tudatosítsa a Szakszervezet, hogy minden egészségügyi dolgozónak becsületbeli kötelessége közreműködni az ilyen személyek leleplezésében és alakítsa ki olyan légkört, hogy minden egészségügyi dolgozó kötelességének érezze az abortusz elleni küzdelem aktív támogatását.

Tudatosítsa végül komoly nevelő munkával az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet az orvosok körében a helyes dokumentáció, a jó adat felvételezés, a kórtörténeti lapok pontos és becsületes kitöltésének fontosságát, és hogy ennek elmulasztása hivatali kötelességszegés. El kell érni azt, hogy az orvosok helytelenül értelmezett szolidaritásból ne igyekezzenek kórtörténeti lapokban egyes személyek bűnös közreműködésének leleplezésére valótlán adatokat bejegyezni vagy lényeges adatokat elhallgatni.

A javaslat kidolgozásáért felelős:

az Egészségügyi Minisztérium.

A megfelelő propaganda szervezéséért, irányításáért és tartalmi összeállításáért felelős:

az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet.

c) Azokat az orvosokat, akik ellen magzatelhajtás alapos gyanúja miatt eljárás folyik, előzetes letartóztatásba kell helyezni.

Abban az esetben, ha akár magzatelhajtás gyanúja, akár más bűncselekménygyanú miatt az illetékes bünyügyi szervek orvost tartóztatnak le, erről minden esetben értesíteni kell a területileg illetékes megyei (budapesti városi) tanács végrehajtó bizottsága egészségügyi osztályának vezetőjét annak érdekében, hogy az előzetes letartóztatásba helyezett orvos megfelelő helyettesítéséről és a hivatali fegyelmi eljárás megindításáról gondoskodás történjen.

A határozat végrehajtásáért felelős:

Igazságügy-minisztérium,

Belügyminisztérium.

5. Leszögezi az értekezlet, hogy abortusz esetekkel kapcsolatos nyomozati eljárásnál a kihallgatásban résztvevő rendőrorvos-szakértői véleményt nem adhat, működése abban áll, hogy a nyomozást vezető közegeknek a megfelelő szak-felvilágosítást megadja, és hogy működjék közre a gyanúsítottak kihallgatásánál, egyben gondoskodik arról, hogy vagy maga vagy pedig közreműködése mellett nőgyógyász szakorvos írásban rögzítse a gyanúsított nők leletét.

A végrehajtásért felelős:

Belügyminisztérium.

6. Az 1952. április 11-e előtt terhesség tiltott megszakítása miatt elítéltek ügyében esetleg felmerülő kérdéseket egyénileg kell elbírálni. Vonatkozik ez egyrészt az elítéltek által benyújtott kegyelmi kérvényre, valamint olyan esetekre is, amikor feljelentés alapján nyomozást kell folytatni 1952. április 11-e előtt elkövetett magzatelhajtás gyanúja miatt. Az értekezlet leszögezi azt, hogy 1952. április 11-e előtti határidőhöz fűződő méltányos elbírálást az úgynevezett közismert abortőrök esetében csak abban az esetben lehet alkalmazni, ha nyilvánvaló, hogy ezt követően magzatelhajtást nem követett el. Abban az esetben, ha valaki a fenti határidő után követett el magzatelhajtást, a határidő előtt elkövetett és nyilvánosságra került magzatelhajtásokért is felelősségre kell vonni. Általában a határeseteket mindenkor ugyancsak egyénileg kell elbírálni.

Felelős:

Belügyminisztérium,

Igazságügy-minisztérium,

Egészségügyi Minisztérium.

7. a) Az abortusz-bizottságok eddigi működését felül kell vizsgálni és fel kell dolgozni a bizottságok eddigi gyakorlatának tapasztalatait. Biztosítani kell a bizottságok helyes irányú működését és állásfoglalását. Gondoskodni kell arról, hogy a másodfokú bizottságok elnökei megfelelő továbbképzésben részesüljenek, ezért az országosan feldolgozott adatok alapján a másodfokú bizottságok elnökeit konferenciára kell összehívni. Ezen a konferencián rá kell mutatni a gyakorlat eddigi hibáira és megfelelő szempontokat kell számukra további működésük irányításához adni. Kötelezni [] kell a másodfokú bizottságok elnökeit, hogy a konferencia anyagát a bizottság tagjainak, az elsőfokú bizottság elnökeinek és tagjainak adják tovább.

Az anyag összeállításáért, kiértékeléséért, a szempontok kidolgozásáért, az ankét összehívásáért felelős:

az Egészségügyi Minisztérium IV. főosztálya.

b) Az Egészségügyi Minisztérium IV. főosztálya vizsgálja felül az abortusz-bizottságok eddigi működése alapján az indikációk kérdését és szükség esetén tegyen javaslatot a gyakorlati tapasztalatok alapján annak esetleges módosítására.

Felelős:

Egészségügyi Minisztérium IV. főosztálya.

Határidő: a) és b) pontra 3 hét.

8. a) Az Egészségügyi Minisztérium adjon ki utasítást arra, hogy az az orvos, aki büntető ügyben ellenőrző-orvosszakértői megbízást vállal, szigorú fegyelmi felelősség terhe mellett tartozik erről a területileg illetékes megyei (budapesti városi) tanács végrehajtó bizottsága egészségügyi osztályának előzetesen bejelentést tenni.

Az utasítás kiadásáért felelős:

az Egészségügyi Minisztérium.

b) Az értekezlet felkéri az Igazságügyminisztériumot, hogy az eddigi tapasztalatok alapján közölje az Egészségügyi Minisztériummal, kik azok az orvosok, akik ellenőrző orvosszakértői minőségükben kirívó és meg nem engedett magatartást tanúsítanak. Ennek alapján az Egészségügyi Minisztérium ezeknek az orvosoknak ellenőrző orvosszakértői minőségben való közreműködését tiltsa el.

Az adatok közléséért felelős:

az Igazságügyminisztérium.

Az eltiltás kimondásáért felelős:

az Egészségügyi Minisztérium.

c) Az Igazságügyminisztérium adjon ki utasítást az ügyészségeknek arra nézve, hogy ha az ügyészség olyan körülményeket észlel, hogy az ellenőrző orvos-szakértő véleményével az objektív tények és az igazság felderítését nehezíti, arról tegyen haladéktalanul az Egészségügyi Minisztériumnak jelentést.

Az Egészségügyi Minisztérium gondoskodik arról, hogy minden ilyen esetben megtörténjen az illető orvos fegyelmi vagy bűnvádi úton való szigorú felelősségre vonása.

Az utasítás kiadásáért felelős:

az Igazságügyminisztérium,

A fegyelmi eljárás megindításáért:

az Egészségügyi Minisztérium.

9. Az Egészségügyi Minisztérium utasításban tiltsa el a közszolgálatban nem álló szülésznőket a működéstől és mondja ki, hogy az ilyen gyakorlattól eltiltott vagy nem működő szülésznők semmiféle műszert birtokukban nem tarthatnak, és hogy tartoznak műszereiket az erre kijelölt szervnek megvételre felajánlani vagy azokat megsemmisíteni.

Az utasítás kiadásáért felelős:

az Egészségügyi Minisztérium.

10. Az értekezlet megbízza dr. Drexler Miklós miniszterhelyettest, dr. Kelemen Endre bírósági szakértőt, dr. Hirschler Imre főorvost, Békés Imréné osztályvezetőt és dr. Benedek Jenőt, az Egészségügyi Minisztérium titkárságának vezetőjét az értekezlet által hozott határozatok írásba foglalásával.

11. Az értekezlet elhatározza, hogy jelenlegi összetételében folyamatosan fog az abortusz elleni küzdelem eredményességének biztosítása érdekében üléseket tartani.

A bizottság a legközelebbi értekezletét 1952. december hó 30-án d.u. 2 órákor fogja megtartani. Ezt követően minden második hónap utolsó szerdai napján d. u. 2 órákor értekezletet tart és ezen az abortusz elleni küzdelemben érdekelt szervek beszámolnak saját területükön végzett munkájuk eredményeiről.

Az értekezleten részt vettek Ratkó Anna egészségügyi miniszter elnöklete alatt:

- 1) A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége Adminisztratív osztálya,
- 2) Orvos-Egészségügyi Szakszervezet,
- 3) Igazságügy-minisztérium,
- 4) Belügyminisztérium,
- 5) Egészségügyi Minisztérium.

Budapest, 1952. évi november hó 4.

Dr. Drexler Miklós s. k.

Dr. Hirschler Imre s. k.

Dr. Kelemen Endre s. k.

Békés Imréné s. k.

Dr. Benedek Jenő s. k.

Az irat jelzete: MNL OL M-KS 276. f. 96. cs. 56. ó. e. 1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai, MDP központi szervei, Adminisztratív osztály. - Gépelt, s. k. jelzéssel ellátott melléklet.

5.

Ratkó Anna egészségügyi miniszter jelentése az MDP KV Adminisztratív osztálya részére az Egészségügyi Minisztérium abortusz elleni munkájáról *Budapest, 1953. február 27.*

EGÉSZSÉGÜGYI MINISZTER
425/1953.

K/11/E/99/[1]953. III. 3.

Jelentés

a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőség Adminisztratív Osztálya részére

Az Egészségügyi Minisztériumnak az abortusz elleni küzdelemben végzett munkája

1952. február 15-én az Egészségügyi Minisztérium felvilágosítási osztálya körlevelet adott ki az abortusz elleni küzdelem megindítására. A körlevélnek az volt a hibája, hogy tárgyában az abortusz elleni küzdelmet, mint kampányfeladatot jelölte meg. Ehhez a körlevélhez vezérfonalakat adtunk brossurában [!], melyek felhasználásával tartották meg az előadásokat.

1952. április 11-én egészségügyi miniszter országos aktív értekezleten, melyet a minisztérium a nőgyógyász szakcsoporttal együtt rendezett az I. sz. Női Klinikán, elindította az abortusz elleni küzdelmet. Az értekezleten részt vettek országos viszonylatban a budapesti városi tanács egészségügyi osztálya, megyei tanácsok egészségügyi osztályvezetői, megyei szülész főorvosok, összes szülészprofesszorok, budapesti törvényszéki orvos szakértő és közép-káderek (szülésznő-védőnő). Jelen voltak a budapesti Pártbizottság, Orvos-Egészségügyi Szakszervezet képviselői is. Ezen az értekezleten egészségügyi miniszter bejelentette, hogy aki ettől a naptól fogva abortuszt hajt végre, azt a legkeményebben büntetjük. Meghatározta az elkövetkező feladatokat úgy a felvilágosító munka, mint a közigazgatás vonalán. Az abortusz elleni küzdelem tervszerű, rendszeres harcát ettől az időtől számítjuk.

[Kézírással írt széljegyzet:] Új időszámítás!

A szülész-nőgyógyász szakcsoport kommunista orvosok részére a minisztérium kiküldötteinek részvételével [!] országos megbeszélést tartott, rámutatva a kommunista orvosok feladataira és példamutatásuk szükségességére az abortusz elleni küzdelemben.

1952. május 29-én a 81/34/1952. Eü. M. számú utasítást adtuk ki, mely a terhesség művi megszakítását szabályozta. Ebben az utasításban elrendeltük, hogy terhesség csak a terhesség első 28 hetének tartama alatt szakítható meg az anya vagy a magzat veszélyeztetettsége esetén. Intézkedtünk I. és II. fokú bizottságok létesítéséről és azok összetételéről. A bizottságok feladata a terhesség művi megszakítása iránti kérelmek orvosi elbírálása.

Kijelöltük azokat az intézményeket, melyekben a terhesség művi megszakítása elvégezhető és megállapítottuk azokat az orvosi javallatokat, amelyek terhesség művi megszakításának alapját képezhetik. Intézkedtünk a már megindult vetélések kötelező kórházba szállításáról, feltételezhetően bűnös vetelés esetében a rendőrség felé történő bejelentésről. A gyógyintézetekben elrendeltük az abortusz napló vezetését. Az utasítás jelentősége az, hogy a terhes és újszülött érdekeit is tekintetbe véve, meghatározott esetekben és helyen, lehetővé teszi a terhesség művi megszakításának végrehajtását, megszüntetve az elévült joggyakorlatot és érvényesíti az egészségügyi szempontokat.

A 8100-2/1952. Eü. M. számú utasítás, mely 1952. június 29-én jelent meg a szülészeti rendtartás módosítása tárgyában, a megyei szülész főorvos feladataként jelöli meg az elvetélés elleni küzdelem szakmai irányítását.

1952. június 11-én 81/32/1952. Eü. M. számú utasítással az abortusz elleni küzdelem felvilágosító munkáját rendszereztük. Az egészségügyi osztály vezetőjét tettük felelőssé a megyében a felvilágosító munka tervszerű irányításáért és elrendeltük, hogy a felvilágosító munkát állandóan felszínen tartva a Párt és tömegszervezetek segítségével végezze. Az ügyosztályvezetők három havonként tartoznak jelentést küldeni a végzett munkáról, az előadások számszerűségéről és hangulatáról. A felvilágosító munkát üzemekben, területen, egészségügyi intézményekben szakorvosok, orvosok, egészségügyi középiskolák bevonásával kell végezni. A tanácsokon belül az egészségügyi állandó bizottságok feladatkörebe tartozik az abortusz elleni küzdelem. Broszurákat [!] adtuk ki („Abortuszról”, „Művi vetélések káros következményei”, „Néhány őszinte szó az abortuszról”), melyeknek megfelelő felhasználásáról ugyanebben a rendeletben intézkedtünk. A Semmelweis film előtt kötelezővé tettük 5-10 perces kiselőadások tartását, ugyancsak a falusi szakorvosi szolgálat és a terhes tanácsadások rendelkezéseit is, 5-10 perces felvilágosító előadások hangzanak el a minisztérium által megadott szempontok szerint.

Megszerveztük a leleplezett abortőrök nyilvános tárgyalását, melynek belépő jegyeit üzemek dolgozói, orvosok, egészségügyi középiskolák között osztottuk szét.

A „Népegészségügy” 1953. márciusi száma teljes egészében az anya- és csecsemővédelem továbbfejlesztésével és az abortusz elleni küzdelemmel fog foglalkozni. A „Népegészségügy” a továbbiakban is folyamatosan fog foglalkozni a felvilágosító munkával.

Az Egészségügyi Minisztérium irányításával bizottság alakult, mely a tömegszervezetek képviselőiből (Vöröskereszt, MNDSZ, MSZT, DISZ, Egészségügyi Szakszervezet) a felvilágosító osztály, a budapesti városi tanács felvilágosító csoportja, MTH, MOKÉP, Rádió, valamint a Népművelési és Közoktatásügyi Minisztérium, az Egészségügyi Minisztérium sajtó és szakoktatási osztálya képviselőiből áll. Ez a bizottság 1952. augusztusában ült össze először, de utána elhanyagoltuk ezt a jó lehetőséget, és csak december 17-én hívtuk össze újból a bizottságot. A decemberi értekezlet elhatározta, hogy három havonként rendszeresíti az értekezletet, ahol az eddig végzett munka eredményeit és hiányosságait, továbbá a következő negyedév feladatait beszélik meg. 1953. február 21-én volt a harmadik megbeszélés, ahol a MT határozat népszerűsítésével kapcsolatos feladatok voltak napirenden.

1952. év október hó 29-én egészségügyi miniszter vezetésével az Egészségügyi Minisztériumban *szűk körű akcióbizottság kezdte meg működését. A bizottság tagjai az MDP Központi Vezetőségének Adminisztratív osztálya*, az Igazságügyi Minisztérium, Belügyminisztérium, az Egészségügyi Minisztérium részéről a miniszterhelyettesek, az illetékes főosztály és osztály vezetője, orvos-egészségügyi szakszervezet. Ez a bizottság elvi jelentőségű határozatokat hozott, melyek eredményeképpen jelent meg 1953. január 15-én a 8100-1/1953. EüM. számú utasítás a méhüri beavatkozás, valamint az elvetélések bejelentésének és nyilvántartásának szabályozásáról. Az utasítások kiadását megelőzően az értekezlet után a Belügyminisztérium és Igazságügyi Minisztérium saját területén intézkedett. A bizottság határozata alapján felülvizsgáltuk az I. és II. fokú abortusz bizottságok munkáját. (A jelentést mellékletként csatoljuk.) 1952. december végén ült össze újból a bizottság és ott határozta el, hogy a Belügyminisztérium, Igazságügyi Minisztérium és Egészségügyi Minisztérium együttes helyszíni kiszállásaival vizsgálják meg az egészségügyi szervek és hatóságok közös munkáját az abortőrök leleplezésében a megyék területén és ennek alapján tesznek javaslatot a közös munka megjavítására. A hármas bizottság 1953. február 16-tól 18-ig Baranya megyében végzett kiszállást ebben az ügyben. A kiszálló bizottság munkájának feldolgozása folyamatban van.

A megyei ügyosztályvezetők értekezletén Drexler elvtárs ismertette az abortusz elleni küzdelem feladatait és az I. és II. fokú abortusz bizottság munkájával kapcsolatos teendőket, 1952. decemberében.

Taggyűléseken és csoportértekezleteken megbeszéltük az abortusz elleni küzdelem jelentőségét.

1952. évben magzatelhajtás miatt vád alá helyezett terhelték száma: 1386. Magzatelhajtás büntette miatt 1952. évben elítélt terhelték száma: 894. 1953. januárban összesen 217 személlyel kapcsolatban hoztak ítéletet. (A részletes kimutatásokat mellékletként csatoljuk.)

Összefoglalva: Az eddig szerzett tapasztalatok (jelentések, ellenőrzések) alapján megállapíthatjuk, hogy bár az abortuszok számának csökkenése számszerűen még nem mérhető fel, eredmény az, hogy a tömegek tudomást szereztek arról, hogy folyik az abortusz elleni küzdelem és a terhesség bűnös megszakítása gyilkosság, ezt kormányzatunk szigorúan bünteti, az abortusz nem magánügy, hanem az anya, a család és a nép fontos egészségügyi kérdése.

Eredmények: Nincs megye, ahol abortőrök leleplezése az egészségügyi szervek és a rendőrség kollektív munkájával ne fordulna elő. Az abortusz elleni felvilágosító munkában nagy segítséget és komoly előrehaladást jelent a leleplezett abortőrök és kuruzsliók nyilvános tárgyalása és sajtó-nyilvánosságra hozása.

Az intézetben lefolyt abortuszok száma a rendeletek megjelenése óta emelkedett, de a területen lefolyó ismert vetélések száma még nem csökkent lényegesen.

Az ország területén ma már mindenütt rendszeresen folyik a felvilágosító munka. Az előadások szervezéséből kiemelkedik Miskolc 3000, Sztálinváros 300, Fűzfő 500 hallgatóval és a budapesti nagyüzemekben tartott előadások. Ezeket az előadásokat professzorok és főorvosok tartották.

A felvilágosító munkát segítette a propaganda-autó vidéki munkája, filmek vetítése, brosúrák [!] szétosztása.

Helyes együttműködés alakult ki a belügyminisztérium, igazságügy minisztérium és egészségügyi minisztérium között, mely egybehangolja az egészségügyi szervek és hatóságok munkáját. Rendszeressé vált a tömegszervezetek munkájának tájékoztatása a minisztérium által.

A szülész-nőgyógyász szakcsoport munkatervét összehangolta a minisztériummal, ami a minisztérium munkáját nagyban segíti.

Hiányosságok: Az Egészségügyi Minisztérium nem tudott kellő segítséget nyújtani a megyei egészségügyi osztály vezetőinek a munka megindulásánál és csak később, rendelet kibocsátásával adott irányítást.

Az első körlevél kiadásánál a rendszeres munkát hátráltatta az, hogy kampányfeladatként volt megjelölve az abortusz elleni küzdelem.

Nem vette fel a minisztérium időben a kapcsolatot az egészségügyi szakszervezettel és vidéken ezek területi bizottságaival.

Nem irányította és nem adott kellő segítséget kezdetben a tömegszervezetek munkájához.

A megyei ügyosztályvezetők még nem mindenütt irányítói az abortusz elleni küzdelemnek, pl. Veszprém, Hajdú-Bihar, Nógrád, Békés megyékben.

A rendőrség több helyen a bejelentések után lassan indítja meg a nyomozást, bár az utóbbi hetekben lényeges javulás észlelhető.

A megyei ellenőrzést nehezíti, hogy a szülész főorvosoknak nem áll kellő fuvar rendelkezésére és a JESZ kocsi sem vehetik igénybe máshol, mint saját járásuk területén.

Sok megyében az abortusz elleni küzdelem munkája nem volt felvéve a beküldött 1953. évi intézkedési tervben. Ezt intézményesen rendeztük.

A budapesti városi tanács egészségügyi osztálya negyedévi jelentéseit többszöri felszólítás ellenére egy alkalommal sem küldte be a megfelelő módon. Hiba, hogy ezért fegyelmi úton eddig nem vontuk felelősségre és ez csak most indul meg.

A minisztérium az abortusz elleni küzdelemmel kapcsolatos rendeletek ellenőrzését a területen még nem elég rendszeresen végzi.

Budapest, 1953. évi február hó 27-én.

Csatolva:

- 1.) Az I. és II. fokú bizottságok munkájáról szóló jelentések értékelése.
- 2.) Feljegyzés a magzatelhajtás büntette miatt indított büntető eljárásokról.
- 3.) Kimutatás 1952. április 1-től december 31-ig magzatelhajtás büntette miatt vádirattal és ítélettel befejezett ügyekről.
- 4.) Jelentés az országban 1952. január 1-től október 31-ig intézetben és területben lefolyt elvetélésekről .
- 5.) Feljegyzés magzatelhajtás büntette miatt vád alá helyezett terhettek számának alakulásáról.

1. számú melléklet. K/11/E/99/[1]953.

Az I. és II. fokú Bizottságok munkájáról szóló jelentések értékelése

1.) Az I. és II. fokú Bizottságok megalakulásának időpontja a legtöbb helyen június hó 10. és július hó 10-e között volt. Egyes helyeken azonban nagyobb késéssel tettek eleget az utasításnak, így Budapesten csak augusztus 1-én, Kecskeméten, Kiskunhalason augusztus 2-án, Somogy megyében augusztus 5-én, Veszprémben augusztus hó 11-én, Cegléden szeptember 1-én és végül Makón szeptember 15-én alakultak meg.

2.) Az I. fokú Bizottságokhoz benyújtott kérelmek számát (768) vizsgálva feltűnik, hogy pl. Baranya megyében egy kérelmet sem nyújtottak be 4 hónap alatt, de különösen szembetűnő az is, hogy a Dunántúl többi megyében az I. fokú Bizottságokhoz beérkezett kérelmek száma az ország egyéb területeihez viszonyítva alacsony. (Pl. Fejér megyében 7, Zala megyében 9, Tolna megyében 6, stb.) A fenti számokra az sem ad magyarázatot, hogy esetleg ezeken a helyeken későbbben alakultak volna meg a Bizottságok.

Ebből a tényből azt a következtetést lehet levonni:

- a) Az utasítással kapcsolatos felvilágosító munka nem jutott el a dolgozókig.
- b) A Bizottságok munkájáról az került a köztudatba: „nem érdemes odafordulni, mert úgy is elutasítják az arra rászorultakat”. (A következtetéseknél még nem tudtuk figyelembe venni, hogy ezekben a megyékben a fenti idő alatt emelkedett-e az összes vetélések száma, különösen a lázas és az idősebb vetéléseké.)

Meg kell azonban állapítani, hogy a tavalyi évben elvégzett művi vetélések számához viszonyítva a Bizottságokhoz benyújtott esetek száma az eltelt 4 hónap alatt bizonyos emelkedést mutat. (Ugyanis tavaly 12 hónap alatt 1687 volt a művi megszakítás; ha a tavalyi eseteket 4 hónapra vonatkoztatjuk az 562, tehát az idén 4 hónap alatt kb. 190-200 emelkedés mutatkozik, minthogy az idei összes kérelmek száma 768.) Ez évben 4 hó alatt 578 esetben engedélyeztek.

3.) Az I. fokú Bizottsághoz benyújtott kérelmek 72,3%-ában engedélyezték a művi megszakítást, azaz 27,7%-ban elutasították (226). Ha e számokat megyénként vizsgáljuk meg, akkor megállapítható, hogy lényegesen az átlag felett utasították el a kérelmeket Nógrád megye 33%, Borsod megye 38%, Komárom megye 45%, Szolnok megye 55%, de különösen feltűnő Békés megye, ahol a kérelmek 75%-át utasították el. Békés megyében Gyula emelkedik ki, ahol a megye elutasított 21 esetéből 19-t itt nem engedélyeztek. Ugyanakkor olyan megyék is vannak, ahol ennek éppen az ellenkezőjét tapasztalhatjuk. Pl. Szabolcs megyében, ahol 42 kérelemből kettőt (5%), vagy Győr megyében, ahol 28-ból hármat utasítottak el (10%). E számok áttekintésénél arra kell következtetni, hogy egyes helyeken túlzottan engedékenyek, ugyanakkor más helyeken - arra való hivatkozással, hogy az utasításhoz ragaszkodnak - elriasztják a dolgozókat attól, hogy jogos kérelmükkel a Bizottságokhoz forduljanak. Az ilyen módszer hozzájárulhat a laikus bűnös beavatkozások szaporodásához.

4.) Az I. fokú Bizottságoknál elutasított esetekből csak 33% jutott az II. fokú Bizottsághoz (226-ból 75). A jelentésekből nem állapítható meg, hogy mi ennek a pontos oka. Budapest és Nógrád megye közli, hogy bizonyos számú esetben (Budapest 25, Nógrád megye 8-t jelent) belenyugodott a kérelmező az I. fokú Bizottság elutasításába. Azonban a többi megyénél erre utalás nem történik. Jogosan lehet arra következtetni, hogy az I. fokú Bizottságok nem mondták meg a kérelmezőnek, hogy joguk van a fellebbezésre, illetve esetleg olyan felvilágosítást adtak, hogy a fellebbezésnek nem sok értelme van. Így a kérelmezők már nem vették igénybe a II. fokú Bizottságokat.

5.) A II. fokú Bizottsághoz érkezett eseteknek 51,3%-ban engedélyezték a művi megszakítást, illetve 48,7%-ban elutasították. Az engedélyezések száma azt bizonyítja (a kóriszmék áttekintése után), hogy különösen fontos a II. fokú bizottság munkája, de azt is megvilágítja, hogy a II. fokú Bizottsághoz terjesztett esetek egy részében már az I. fokú Bizottságoknak is módja lett volna az engedélyt megadni.

Előfordulnak olyan esetek, hogy a kérelmezőnél az idő alatt, míg ügye az I. fokú Bizottságtól a II. fokú Bizottsághoz kerül elintézés végett, megindul a spontán vetélés. Ez a tény rámutat, hogy milyen fontos az anyavédelmi tanácsadások feladata ezen a területen is. Mennyire fontos, hogy időben szerezzenek tudomást a kérelem elutasításáról még akkor is, ha közben fellebbezés történt.

6.) Az I. fokú Bizottság engedélyeinél a javallatokat vizsgálva megállapítható, hogy a szív és vérkeringési szervek, illetve gümőkóros megbetegedések az összes javallatok 70%-át adják: ezen belül a gümőkór (tüdő, csont, stb.) 38%, a szív és vérkeringési eredetűek 32%. Fentieket az idegrendszer, elmebetegség javallatai követik (9%). A terhességi toxikózis és a vesebaj, mint javallat azonos számban jelentkezik (3,5%). A hyperthyreosis 3%-ban szerepel, máj eredetű megbetegedés 2,5%, rosszindulatú daganatok 2%. A maradék 6,5% egyes ritkább megbetegedésekre vonatkozik (pl. Addison-kór 1, aplasticus anaemia 1, tetania 1, rubeola 3, stb.).

A II. fokú Bizottság engedélyeinek 45%-át a gümőkóros megbetegedés adja, alig 1% a szív és vérkeringés eredetű, a többi egy-egy ritkább eset, melyek között megemlíthető pl. a szülők és azok élő gyermekeinek siketnémasága, méh fejlődési rendellenessége, Raynaud-kór, status-post laminectomia, stb.

A gümőkóros javallatok nagy része (17-ből 15) Budapesten történt. Ennek oka az, hogy a javallatok között megállapított „heveny gümőkóros megbetegedés” az I. fokú Bizottságoknál bizonytalanságot okozott és az ilyen eseteket a II. fokú Bizottságnak kellett engedélyezni.

7.) A jelentésekhez tapasztalatok és javaslatok közlését is bekértük. Általános az a vélemény, hogy az eltelt 4 hónap nem ad kellő alapot a következtetések levonására, de így is van a jelentésekben egy pár megállapítás, amely választ, illetve közlést érdemel.

a) Hajdú megyében a Bizottságok a visszaélések elkerülése végett ellenőrizték a kérelmező (vizsgálandó) személy azonosságát minden esetben (véleményünk szerint követendő eljárás).

b) Tolna megyében az I. fokú Bizottság engedélyezte a terhesség megszakítását Insuff. valv. bicusp. in. stad. comp. kóriszmével, de az osztály a műtétet nem végezte el, mert a méhen olyan fejlődési rendellenesség volt, hogy a terhesség megszakítását csak hasmetszéssel oldhatta volna meg. Ez a beavatkozás a betegre ép[ő] ügy megviselte volna, mint a kiviselt terhesség végén a császármetszés. (Helyes volt az álláspont és ez azt mutatja, hogy az I. fokú Bizottságok mindenkor mérlegelik az engedélyezésnél, hogy a megszakítás végrehajtása nem-e [!] nagyobb ártalom a terhesre nézve, mint kiviselése.)

c) Nógrád megye olyan értelemben helyesli a Bizottságok felállítását, hogy azok sokkal inkább ellen tudnak állni a művi megszakítást követelő, sokszor erőszakos fellépésének, illetve az indokolatlan kérelmeket is el tudja utasítani.

d) Csongrád megye azt közli, hogy fejlődés mutatkozik abban az irányban, hogy a kezdeti meg nem alapozott kérelmek száma csökkent.

e) Somogy megye jelentéséből azt olvashatjuk (evvel nem értünk egyet), hogy a miniszteri utasítás egyik jelentősége, hogy ez által könnyebb gátat vetni a művi vetelési kérelmeknek, s ennek eredményét abban látja, hogy a művi megszakítások száma alacsonyabb volt ez idő alatt pl. Kaposváron, mint azelőtt.

Összegezve:

- 1.) Az I. fokú Bizottságoknak a jövőben sokkal jobban érezni kell és vállalni a felelősséget minden esetben, amikor dönthetnek.

- 2.) A kérelmeket a körülményekkel való összefüggésben ítélik meg és ne úgy, hogy a kérelmezőket azokból kiragadják.
- 3.) A II. fokú Bizottságok a hozzájuk beérkezett kérelmeknél legyenek határozottak és ne igyekezzenek esetleg a döntést a minisztérium felé továbbítani, ez nem zárja ki, hogy tapasztalataik alapján helyes javaslatokkal éljenek.
- 4.) A Bizottságok legyenek körültekintőek, tartózkodjanak a túlzott engedékenységtől, de nem kevésbé az elriasztó, merev magatartástól.
- 5.) Javasoljuk a javallatok egyes hiányosságai miatt (pl. csak heveny gümőkóros megbetegedés szerepel, stb.) azok átdolgozását.

Budapest, 1952. december hó 30.

2. sz. melléklet

Feljegyzés

a magzatelhajtás büntette miatt indított büntetőeljárás alakulásáról 1953. január 1-től január 30-ig terjedő időben

A bíróságok magzatelhajtás miatt összesen 217 személlyel szemben hoztak ítéletet, éspedig 5 orvos, 16 szülésznő, 40 kuruzsló, 43 közvetítő (bűnsegéd és felbújtó) végül 113 olyan nő ellen, akik magzatukat elhajtattak vagy azt mással eszközöltették.

A büntetések a következőképp[en] alakultak:

Orvosokkal szemben: 2-5 évig terjedő börtönre 2 személyt,

5-10 évig terjedő börtönre 2 személyt ítélték el,

1 személyt felmentettek.

Szülésznőkkel szemben: 2-5 évig terjedő börtönre 10 személyt,

5-10 évig terjedő börtönre 2 személyt,

2 személyt felmentettek.

Kuruzslókkal szemben: 6 hónaptól 1 évig terjedő börtönre 2 személyt,

1-2 évig terjedő börtönre 3 személyt,

2-5 évig terjedő börtönre 19 személyt,

5-10 évig terjedő börtönre 13 személyt,

2 személyt felmentettek.

A magzatukat elhajtók, illetve elhajtató nők büntetése általában 2-8 hónapig terjedő börtönbüntetés között mozgott. Ebben a kategóriában a börtönbüntetés végrehajtását 73 esetben, azaz ebben a kategóriában az elítéltek 64,5%-ával szemben felfüggesztették.

A közvetítők (felbújtók és bűnsegédek) büntetése általában 3 hónaptól 1 évig terjed. 5 esetben azonban a büntetés mértéke 2 év és 6 hónap volt, 1 esetben pedig 5 évi börtön. Ebben a kategóriában a bíróságok a börtönbüntetés végrehajtását 5 esetben függesztették fel.

A fenti adatok nem tekinthetők véglegeseknek, miután az adatok a nem jogerős ítélezést is tartalmazzák. Minden valószínűség szerint a fellebbezési bíróságok a kiszabott büntetések mértékét súlyosbítani fogják.

Budapest, 1953. február hó 26.

K/11/E/99/953.
3. sz. melléklet

Kimutatás

a magzatelhajtás büntette miatt 1952. április 1-től december 31-ig vádirattal és ítélettel befejezett ügyekről

Megyei bíróság területe		Vádirat	Ítélet				Összesen
			1 éven alul	ebből felfüggesztve	1-5 év között	5 éven felül	
Balassagyarmat	orvos	-	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	1	1	-	-	-	-
	kuruzsló	9	10	-	3	-	-
	önmagán végzett elhajtás	14	18	1	1	-	-
	összesen:	24	29	1	4	-	33
Budapest	orvos	13	1	-	-	1	-
	hivatásos szülésznő	4	2	1	5	-	-

	kuruzsló	66	5	2	13	2	-
	önmagán végzett elhajtás	8	4	2	-	-	-
	összesen:	91	12	5	18	3	33
Debrecen	orvos	1	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	1	-	-	1	-	-
	kuruzsló	5	3	-	2	-	-
	önmagán végzett elhajtás	2	1	-	-	-	-
	összesen:	9	4	-	3	-	7
Eger	orvos	1	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	-	-	-	-	-	-
	kuruzsló	3	-	-	2	-	-
	önmagán végzett elhajtás	2	2	2	-	-	-
	összesen:	6	2		2	-	4
Esztergom	orvos	1	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	4	-	-	3	-	-
	kuruzsló	8	1	-	2	-	-
	önmagán végzett elhajtás	5	5	-	-	-	-
	összesen:	18	6	-	5	-	11
Győr	orvos	-	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	2	1	-	4	-	-
	kuruzsló	4	1	-	1	1	-
	önmagán végzett elhajtás	5	2	2	-	-	-
	összesen:	11	4	2	5	1	10
Gyula	orvos	3	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	2	-	-	-	-	-
	kuruzsló	6	5	-	6	-	-
	önmagán végzett elhajtás	11	10	8	-	-	-
	összesen:	22	15	8	6	-	21
Kaposvár	orvos	2	-	-	1	-	-
	hivatásos szülésznő	1	1	-	-	-	-
	kuruzsló	8	2	-	5	-	-
	önmagán végzett elhajtás	5	7	6	-	-	-
	összesen:	16	10	6	6	-	16
Kecskemét	orvos	-	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	1	-	-	1	-	-
	kuruzsló	9	3	-	3	-	-
	önmagán végzett elhajtás	12	13	8	-	-	-
	összesen:	22	16	8	4	-	20
Miskolc	orvos	1	-	-	1	-	-
	hivatásos szülésznő	1	-	-	1	-	-
	kuruzsló	18	2	1	1	1	-

	önmagán végzett elhajtás	5	2	1	-	-	-
	összesen:	25	4	2	3	1	8
Nyíregyháza	orvos	-	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	-	-	-	-	-	-
	kuruzsló	-	1	-	-	-	-
	önmagán végzett elhajtás	3	4	1	-	-	-
	összesen:	3	5	1	-	-	5
Pécs	orvos	2	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	3	1	-	-	-	-
	kuruzsló	4	3	-	-	-	-
	önmagán végzett elhajtás	3	1	1	1	-	-
	összesen:	12	5	1	1	-	6
Pest megye	orvos	4	-	-	1	-	-
	hivatásos szülésznő	6	2	1	4	-	-
	kuruzsló	22	6	-	10	1	-
	önmagán végzett elhajtás	13	7	6	-	-	-
	összesen:	45	15	7	15	1	31
Szeged	orvos	-	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	4	3	2	1	-	-
	kuruzsló	8	5	-	4	-	-
	önmagán végzett elhajtás	8	5	4	-	-	-
	összesen:	20	13	6	5	-	18
Szekszárd	orvos	-	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	1	-	-	1	-	-
	kuruzsló	3	1	-	-	-	-
	önmagán végzett elhajtás	2	2	2	-	-	-
	összesen:	6	3	2	1	-	4
Székesfehérvár	orvos	-	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	3	-	-	2	1	-
	kuruzsló	4	1	-	3	-	-
	önmagán végzett elhajtás	2	2	2	-	-	-
	összesen:	9	3	2	5	1	9
Szolnok	orvos	1	1	1	-	-	-
	hivatásos szülésznő	4	1	-	2	-	-
	kuruzsló	12	4	-	4	1	-
	önmagán végzett elhajtás	16	16	8	-	-	-
	összesen:	33	22	9	6	1	29
Szombathely	orvos	1	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	1	1	-	1	-	-
	kuruzsló	3	1	-	-	-	-
	összesen:	1	1	-	-	-	-

	önmagán végzett elhajtás	6	2	-	1	-	3
	összesen:						
Veszprém	orvos	-	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	2	-	-	1	-	-
	kuruzsló	7	-	-	5	1	-
	önmagán végzett elhajtás	2	2	1	-	-	-
	összesen:	11	2	1	6	1	9
Zalaegerszeg	orvos	-	-	-	-	-	-
	hivatásos szülésznő	3	-	-	-	-	-
	kuruzsló	5	2	-	4	-	-
	önmagán végzett elhajtás	1	-	-	-	-	-
	összesen:	9	2	-	4	-	6
Összesen:	orvos	30	2	1	3	1	6
	hivatásos szülésznő	44	13	4	27	1	41
	kuruzsló	204	56	3	68	7	131
	önmagán végzett elhajtás	120	103	55	2	-	105
	összesen:	398	174	63	100	9	283

Budapest, 1953. február hó 26.

5. sz. melléklet
K/11/E/99/953.

Feljegyzés

1. Magzatelhajtás büntette miatt vád alá helyezett terheltek számának alakulása 1952. évben

Vádoltak száma	jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szep.	okt.	nov.	dec.
	52	128	98	34	114	112	141	112	149	179	106	161
Ebből: ip. munkás	21	48	42	11	62	42	67	54	81	73	60	72
mezőgazd. munkás	6	10	7	4	4	12	9	7	7	15	4	7
munkás a magánszektorban	7	17	18	4	11	10	11	8	19	22	3	18
kisip. szöv. dolgozó	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	2	1
alkalmazott az államigazgatásban	4	7	8	3	9	12	11	9	10	16	12	11
alk. az állami gazdálkodásban	4	14	2	2	9	4	15	20	9	19	16	19
önálló értelmiségi	-	4	4	1	4	2	1	1	1	2	3	4

tsz. tag	4	4	3	3	4	7	5	5	5	11	1	13
kisparaszt	4	12	9	5	4	12	13	3	5	11	2	9
középparaszt	1	2	4	-	3	6	1	1	2	2	2	1
kisiparos	-	5	-	-	3	4	7	1	4	2	1	3
kereskedő fuvaros	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1
kulák	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-
tőkés deklasszált	1	4	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1
munkakerülő csavargó	-	-	1	-	-	1	-	1	1	2	-	1

2. Magzatelhajtás büntette miatt 1952. évben elítélt terheltek megoszlása

Elítéltek száma	I. negyedév	II. negyedév	III. negyedév	IV. negyedév
	186	214	183	311
Ebből:				
börtönre ítélték száma:	180	200	181	304
elfüggesztették a börtön végrehajtását:	103	126	108	160
pérez főbüntetésre ítélték száma:	6	14	2	7
6 hónapon aluli börtön:	125	139	108	188
6-12 hónapig terjedő börtön:	27	39	38	56
1-2 évig terjedő börtön:	16	17	20	20
2-5 évig terjedő börtön:	12	5	15	28
5-10 évig terjedő börtön:	-	-	-	9
10 év és ezen felüli börtön:	-	-	-	3

Budapest, 1953. február hó 26.

Az iratok jelzete: MNL OL M-KS 276. f. 96. cs. 3. ó. e. 1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai, MDP központi szervei, Adminisztratív osztály. - Gépeelt, eredeti, aláírással ellátott, kézirással kiegészített tisztaátzat.

II. A terhességek megszakításáról határozó I. és II. fokú abortusz bizottság tevékenysége

1. Az elsőfokú abortusz bizottságok ügymenetének szabályozása Budapest, 1952. november 5.

Budapest Városi Tanács VB.
XII. Egészségügyi osztálya

Szám: 815/15/9
Előadó: dr. Horváth Kornél

Tárgy: az I. fokú Bizottságok ügymenetének szabályozása

A 81/34/Eü. M. utasítással rendszeresített I. foku Bizottság ügymenetét az alábbiakban szabályozom:

- 1.) A személyesen vagy írásban előadott kérelmekről iktatókönyvet kell vezetni.
- 2.) A terhesség megszakítása iránti kérelemről a csatolt minta szerinti jegyzőkönyvet kell vezetni .
- 3.) A II. foku Bizottsághoz való fellebbezés esetén a jegyzőkönyvhez az összes szükséges leletet mellékelni kell. Szívujj esetén terheléses elektrographiai vizsgálatot, hypertonia esetén munka utáni vérnyomás vizsgálatot, tüdő-gümőkóránál röntgenfelvételt, szükség esetén rétegfelvételeket kell végezni. Szűk medence esetén a diagonális nagyságát fel kell tüntetni.
- 4.) Eltérő véleményeket és ezek indokolását a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.
- 5.) A bizottságban meghívott tagként szereplő orvos csak a javallatot képező betegek szakorvosa lehet. A meghívott tag nem lehet a bizottságban állandó tagként működő orvos szolgálati beosztottja.
- 6.) A terhesség megszakításának engedélyezése esetén a beteg kórházba utalását a bizottság végzi.
- 7.) Nyomatékosan felhívom a figyelmet a Miniszteri utasítás 8. pontjára, amely szerint „a kórház köteles a kórházban a jelen utasítás alapján végrehajtott terhesség megszakításáról, valamint a kórházon kívül megindult és a kórházban befejezett vetélésekről a jelen utasítás III. számú mellékletének megfelelő nyilvántartást vezetni. A nyilvántartás adatait havonként a Szülészeti rendtartás 7-es számú nyomtatványán és az ennek alapján készült összesítő kimutatáson a tárgyhónapot követő hónap 15-ig napjáig [!] meg kell küldeni az illetékes vezető kórház szülész főorvosának" (Szülész főorvosi Hivatal, Bp. VIII. Gyulai Pál utca 2. sz., Rókus kórház). A szülész főorvos (szülész főorvosi hivatal) az összesítő kimutatást a hónap 25-ik napjáig felterjeszti a Városi Tanács VB. XII. Eü. osztályához.
- 8.) A bizottságok kötelesek azoknak a terhes nőknek címét, akiknek a terhesség megszakítása iránti kérelmét jogerősen elutasították, a terhes nő lakóhelye szerint illetékes kerületi Tanács VB. Eü. osztályával közölni. Az eü. osztály a kerület terhesvédelmi rendszerén keresztül az ilyen terhest fokozott védelemben részesíti.

Amennyiben a bizottságok a 8. pontban ismertetett feladatot ez ideig nem teljesítették, felhívom, hogy ezt haladéktalanul pótolják.

Budapest, 1952. november 5.

A kiadmány hitelül:
[Olvashatatlan kézírás.]
s[egéd]hiv[atali] vezető

dr. Arató Ottó s. k.
osztályvezető

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/65-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépell. s. k. jelzéssel ellátott, hitelesített körlevél.

2.

Jelentés a terhesség megszakításáról határozó I. és II. foku bizottság munkájáról Budapest, 1952. november 15.

A KSH elnöke 4728/1952. E. Sz. alatt engedélyezte

Egészségügyi Minisztérium
V. Akadémia u. 10.
81/65/1952. IV/2.

A terhesség megszakítása tárgyában
határozó I. és II. foku bizottság munkájáról szóló jelentés

A budapesti városi és valamennyi megyei Tanács VB.
Egészségügyi osztálya vezetőjének
Székhelyén

A 81/34/1952. Eü. M. számú utasítás a terhesség megszakítása tárgyában intézkedik az első és másodfokú bizottságok megalakulásáról és működéséről.

Felhívom, hogy az első és másodfokú bizottságok működésével kapcsolatban az alább részletezett módon folyó hó 30-ig tegye meg jelentését.

- 1.) Mikor alakultak meg az I. és II. foku bizottságok, mióta működnek (a dátumok pontosan közlendők).
- 2.) A megalakulástól kezdve az I. foku bizottság eseteinek száma:
 - a) abból hány esetben engedélyezte a terhesség művi megszakítását,
 - b) abból hány esetben utasította el a kérelmet,
 - c) az engedélyezések milyen javallatok alapján történtek,
 - d) hány esetben terjesztette az esetet elbírálás végett akár a terhes kérelmére, akár mint nem illetékes döntésre a II. foku bizottsághoz és milyen kórisme alapján.
- 3.) A II. foku bizottság eseteinek száma:
 - a) abból a terhesség művi megszakítását engedélyezte,
 - b) milyen javallatok alapján,
 - c) abból a terhesség művi megszakítására vonatkozó kérelmet elutasította,
 - d) a végső döntésig eltelt idő hány esetben haladta meg a 14 napot (kezdő időpontnak a kérelemnek az I. foku bizottsághoz történt beadási napját tekintsek).
- 4.) Az első és másodfokú bizottság eddigi munkájának tapasztalatai.

Felhívom a jelentéstétel határidejének feltétlenül pontos betartására.

Budapest, 1952. november 15.

A kiadmány hitelélül:
Varga [?]
irodavezető

dr. Drexler Miklós sk.
miniszterhelyettes

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/65-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépellt, eredeti, s. k. jelzéssel ellátott, hitelesített körlevél.

3. Az elutasított művi vetéléssel kapcsolatos intézkedések Budapest, 1952. november 17.

Budapest Városi Tanács VB
XII. Egészségügyi osztály

Szám: 815/15/8/1952.
Előadó: dr. Horváth Kornél

Tárgy: Elutasított művi vetéléssel
kapcsolatos intézkedések

I-XXII. ker. Tanács VB Eü. osztály vezetőjének,
valamennyi szülészeti osztály főorvosának, és a terhes védelmet ellátó szakorvosoknak

Budapest

Az Egészségügyi Minisztérium 81/34/1952. eü. miniszteri számú utasítása alapján folyó évi augusztus hó 1-én megindult a terhesség művi megszakítását szabályozó bizottságok munkája. Az utasítás 9. pontja előírja, hogy mindazon esetekben, amelyekben a terhesség megszakítása iránti kérelmet a bizottságok elutasították, a terhesség fokozott megfigyelése szükséges.

Ebből a célból a következőket rendelem:

- 1.) Az elutasításokról a bizottság köteles a terhes lakóhelye szerint illetékes Tanács VB. Eü. osztályát értesíteni. A védelembé vételt az eü. osztály a kerület terhes védelmi rendszerén keresztül foganatosítja.
- 2.) Az elutasítást a terhes védelem orvosa a törzslapon és a terhességi könyvecskében a kórismével együtt bejegyzi.
- 3.) Az ilyen terheseket a terhes védelmet ellátó orvosok fokozottan észleljék és a terhesség megszakítása okaként feltüntetett betegség természetének megfelelő szakorvossal ellenőriztessék.
- 4.) Az ilyen terheseket terhességük alatt a körzeti védőnő legalább 6 alkalommal köteles meglátogatni, amennyiben látogatása alkalmával rendellenességet tapasztal, ezt a terhes gondozásban illetékes orvosnak jelenti.
- 5.) Abban az esetben, ha az ilyen terhesség akár vetéléssel, akár szüléssel végződik, a vetélést, ill. szülést a terhes védelmet ellátó védőintézet a ker. eü. osztályon keresztül a Városi Tanács VB. eü. osztályának esetenként jelenteni tartozik. A jelentés tartalmazza a vetélésre, ill. a szülésre és az újszülött státuszára (l. a következő pont) vonatkozó lényeges adatokat.
- 6.) Az ilyen terhességből született csecsemőről a védőintézeti gyermekorvos az első bemutatáskor, és ha rendkívüli esemény nem lép fel, a betöltött első év után, leletet vesz fel, és azt köteles az illetékes kerületi Tanács VB. eü. osztályán keresztül a Városi Tanács VB. XII. Egészségügyi osztályának felterjeszteni. A csecsemő fejlődésében fellépő vagy státuszában az újszülött koron túl mutatkozó rendellenességről év közben is jelentést kell tenni.

Budapest, 1952. november 17.

A kiadmány hitelélül:
[Olvashatatlan aláírás.]
s. hiv. vezető

dr. Arató Ottó s. k.
osztályvezető h.

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/65-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépellt, eredeti, s. k. jelzéssel ellátott, hitelesített körlevél.

4. Jelentés a terhesség megszakításáról határozó I. és II. fokú bizottság munkájáról Eger, 1952. december 5.

Megyei Tanács V. B. XI. Egészségügyi Osztálya, Eger

Eger, Egészség ház u. 2.

Száma: 81-13/1952.

Hiv.: 81/65/1952. IV. 2.

Tárgy: A terhesség megszakítása tárgyában határozó I. és II. fokú biz[ottság] munkájáról szóló jelentés

Egészségügyi Minisztérium

Budapest

Jelentjük, hogy úgy az I., mint a II. fokú bizottságok 1952. június hó 24-én alakultak meg és ezen idő óta működnek.

Eger Gyöngyös

2. A megalakulástól kezdve az I. fokú bizottság eseteinek száma: 8	5
a) ebből hány esetben engedélyezte a terhesség megszakítását 8	4
b) hány esetben utasította el a kérelmet	0 1
c) az engedélyezések milyen javallatok alapján történtek:	

1. Spondylitis tbc.	1. Vitium cordis
2. Hyperemesis gr.	2-3. Tbc pulm.
3. Tbc pulm.	4. Carditis subac.
4-5. Vitium cordis	
6. Anaemia aplastica	
7. Uraemia	
8. CC racti	

(anus praeternat.)

d) Hány esetben terjesztette az esetet a II. fokú bizottsághoz: 0 1

ad. 3.) A II. fokú bizottság eseteinek száma: 1

a) ebből a terhesség művi megszakítását engedélyezte 0

b) milyen javallatok alapján -

c) ebből a kérelmet elutasította 1

d) a végső döntésig eltelt idő meghaladta a 14 napot 0

ad. 4.) Az I. és II. fokú bizottságok eddigi munkájának tapasztalatai szerint az új rendelettel kapcsolatban az indiciókban nagyobb változás nem állott be.

Eger, 1952. december 5-én.

Dr. Czekkel Ferenc
osztályvezető h.

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/65-21-1952. -Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépell, eredeti, aláírással ellátott, tisztázat.

5.
Statisztikai kimutatás a magzatelhajtásokról
Budapest, 1954. október 18.

IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM
Büntetőjogi Osztály

K/11/E/774/14.

Statisztikai adatok
a magzatelhajtás büntetével kapcsolatban

Bíróságaink 1953. első felében magzatelhajtás büntette miatt 1387 személlyel szemben hoztak ítéletet és 965 személy *bűnösségét állapították meg*.

1952. év I. felében 400 személy, második felében pedig 494 személy ellen folyt magzatelhajtás büntette miatt büntető eljárás.

1953. év II. felében az elítélések száma 342-re, 1954. év első felében pedig 221-re csökkent le.

1953. első felében a magzatelhajtás büntette miatt megvádoltak *foglalkozás szerint* a következőképp[en] oszlottak meg:

orvos	45	(3,2%)
szülésznő	118	(8,5%)
kuruzsló	225	(16,2%)
ön- és passzív elhajtó	681	(49,2%)
felbújtó, bűnsegéd	318	(22,9%)

Az ítéletek 4,3%-a felmentő volt.

A felmentések az egyes foglalkozási ágakon belül a következőképp[en] alakultak:

orvos	20%
szülésznő	6%
kuruzsló	4,4%
ön- és passzív elhajtó	2,8%
felbújtó, bűnsegéd	4,7%

A kiszabott büntetések a következőképp[en] alakultak:

	5-10 évi büntön	2-5 bünt[ön]	-2 évig bünt[ön]	felfüggesztés]	pénzbünt[etés]
orvos	75%	25%	-	-	-

szülész nő	43,7%	46,6°%	9,7%	-	-
kuruzsló	44,2%	41,4%	14,7%	2%	-
felbujtó, bűnsegéd	-	6,2%	93,8%	12,3%	-

1953. második felére vonatkozóan a foglalkozásbeli megoszlásra statisztikai adataink nincsenek.

A 342 elítélés tekintetében a büntetések a következőképp[en] oszlottak meg:

-6 hó börtönig	115	(34,0%)
6-12 hó börtön	148	(43,8%)
1 éven aluli összesen	263	(77,8%)
Ebből felfüggesztve	214	(81,4%)
1-2 év	14	(4,2%)
2-5 év	38	(11,2%)
5-10 év	22	(6,5%)
10-15 év	1	(0,3%)
1 éven felül összesen	76	(22,2%)
Pénzfőbüntetés	4	(1,2%)
Elítéltek száma összesen	342	(100%)

1954. év első felében 263 magzatelhajtás büntetével vádolt személy ügyében hoztak ítéletet.

A vádlottak foglalkozás szerint a következőképp[en] oszlottak meg:

orvos	3	(2 felmentés,	1 megszüntetés)
szülész nő	18	(13 elítélés, 4 felmentés,	1 megszüntetés)
kuruzsló	45	(39 elítélés, 4 felmentés,	2 megszüntetés)
önelhajtó	75	(65 elítélés, 7 felmentés,	3 megszüntetés)
a terhes nő hozzátartozója	11	(10 elítélés,	1 megszüntetés)
<u>bűnsegéd</u>	<u>31</u>	<u>(24 elítélés, 3 felmentés,</u>	<u>4 megszüntetés)</u>
Összesen:	263	(225 elítélés, 24 felmentés,	14 megszüntetés)

A kiszabott büntetések a következőképp[en] oszlottak meg:

-6 hónapig	92	(45,3%)
6-12 hónapig	61	(30,1%)
1 éven aluli összesen	153	(75,4%)
ebből felfüggesztve	136	(88,9%)
1-2 év	21	(10,3%)
2-5 év	26	(12,8%)
5-10 év	3	(1,5%)
10-15 év	-	-
1 éven felül összesen	50	(24,6%)
<u>Pénzfőbüntetés</u>	<u>12</u>	<u>(5,4%)</u>
Összesen:	215	

Ezen felül 4 fiatalkorúval szemben alkalmaztak intézkedést és 2 javító-nevelőmunkát szabtak ki.

A statisztikai adatokból mindenekelőtt azt a megállapítást lehet leszűrni, hogy a Kormányprogram [I] nyilatkozat óta igen nagymértékben megcsökkent a magzatelhajtás büntette miatt indított büntető eljárások száma. Kétségtelen, hogy ebben az igen erőlyes büntetőjogi üldözésnek is szerepe lehet, valójában azonban az a helyzet, hogy a felderítő szervek tevékenységüket jelentős mértékben csökkentették.

Ami viszont az érdemi ítélezést illeti, a Legfelsőbb Bíróság V. számú büntető elvi döntésének a folyományaként megszűnt az a mechanikus büntetés-kiszabás, amely az abortőrökkel szemben maximális börtönbüntetést alkalmazta, vagy közelítette meg. A gyakorlat enyhébbé válását mutatja az, hogy 1954. első negyedében a megnövekedett pénzfőbüntetések arányszáma, csökkent az 1 évet meghaladó büntetések arányszáma és megnőtt a felfüggesztett szabadságvesztés büntetések arányszáma. Önmagában azonban ez nem egészségtelen jelenleg, mert az ítélezés az V. számú elvi döntés szempontjainak megfelelően alakult. Csekély számban találtunk azonban megengedhetetlenül enyhe ítéleteket is. Így pl. két esetben is előfordult, hogy a bíróság nyereségvágyból elkövetett magzatelhajtás büntette miatt felfüggesztett szabadságvesztés büntetést szabott ki.

Budapesten, 1954. évi október hó 18-án.

(Gulácsi József)
osztályvezető h.

Az irat jelzete: MNL OL 276. f. 96. cs. 18. ó. e. 1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai, MDP központi szervei, Adminisztratív osztály. - Gépelt, eredeti, aláírással ellátott, tisztázat.

6.
Feljegyzés a magzatelhajtások ügyében indított büntető eljárásokról
Budapest, 1954. október 27.

K/11/E/653.

[Kézírással írt feljegyzés.]L. Keleti e. ^[3]
Úgy látom, nincs szükség különösebb intézkedésre.
Pné XI. 2.

Feljegyzés
Pintér elvtársnő részére

A kormányprogram óta nagymértékben csökkent a magzatelhajtás büntette miatt indított büntető eljárások száma.

1952. I. félévben: 400

1952. II. félévben: 494

1953. I. félévében: 1387 (965 személy bűnösségét állapították meg).

1953. II. felében az elítélések száma 342-re csökkent.

1954. I. felében „ 221-re „

Oka:

- 1.) részben az előző erélyes bűnüldözések,
- 2.) a felderítő szervek tevékenységüket csökkentették.

Megszűnt a mechanikus büntetés kiszabás.

Növekedett a pénzfőbüntetések alkalmazása.

Csökkent az 1 évet meghaladó büntetések arányszáma.

Növekedett a felfüggesztett szabadságvesztések arányszáma.

Budapesten 1953. évben 14 127 vetélés került bejelentésre.

Ebből 1513 volt a művi (bizottság útján történő) vetélés.

Budapesten 1954. I-VIII. hónap alatt bejelentett vetélés: 13 835.

Ebből 6577 volt a művi (bizottság útján történő) vetélés.

Ezeknek az adatoknak alapján megállapítható, hogy a bíróságok vonalán nagyfokú az enyhülés.

Sokszorosára megnőtt a művi vetélések száma, ami az indikáció felállításánál a „körülmények figyelembevételére” mutat.

Meg kell mondani, az orvosok egy része még ma is fél az abortuszok engedélyezésétől, szívesebben csak az orvosi szempontokat veszi figyelembe.

Óvszerek kaphatók. Sok orvos elmulasztja a művi abortusz utáni preventív kioktatást. De az is biztos, hogy a prevenció nem mindig eredményes. Állítólag (még adat sincs rá) az év második felében a születések száma visszaesőben van.

Az egész jelentés kissé pesszimista. Én azt hiszem, 10 év alatt fogjuk tudni biztosítani a kellő ágyszámot.

Budapest, 1954. okt. 27.

Nyitrai

Az irat jelzete: MNL OL 276. f. 96. cs. 18. ó. e. 1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai, MDP központi szervei, Adminisztratív osztály. - Gépelt, eredeti, aláírással ellátott, kézírással kiegészített tisztázat.

III. Jelentések, beszámolók az abortusz elleni munkáról

1.
Az abortusz elleni felvilágosító és nevelőmunka megszervezése
Budapest, 1952. május 31.

Egészségügyi Minisztérium
V. Akadémia u. 10.

81/32/1952. IV/2.

Előadó: Verő Livia

A budapesti városi és valamennyi megyei tanács végrehajtó bizottsága
Egészségügyi osztálya vezetőjének,

Székhelyükön

A tiltott vetéléseknek - nagy számuk, valamint az egészségre és az életre kiható veszélyességük miatt - az egészségügy és a népszaporodás szempontjából igen nagy jelentőséget kell tulajdonítani. A nagyszámú és nem kielégítő körülmények között végrehajtott vetélések ugyanis komoly veszélyt jelentenek egyrészt a terhes nő életére, egészségére, munkaerejére és további fogamzási képességére, másrészt a születések számának alakulására. Nagyfontosságú feladat tehát az abortusz elleni küzdelem helyes megszervezése.

Az abortusz elleni küzdelem homlokterébe a széles körű társadalmi felvilágosító-nevelő munkát kívánom állítani, annak hangsúlyozásával, hogy ez a feladat nem lehet kampánymunka, hanem évekre szóló szívós, szervezett és tervszerű felvilágosító munkát igényel. Az eredményes munkához elengedhetetlenül szükséges a helyi Pártbizottságok állandó segítsége és támogatása, ezen felül pedig az, hogy minél szélesebben vonjuk be a munkába a társadalmi erőket, elsősorban a helyi tanácsok állandó bizottságait. Ennek érdekében ott, ahol ez még nem történt volna meg, az abortusz elleni küzdelemre kizárólag ezzel a feladattal foglalkozó albizottságot kell szervezni.

Az abortusz elleni küzdelem megszervezése, irányítása és ellenőrzése a megyei - budapesti városi - tanács végrehajtó bizottsága egészségügyi osztályának feladatkörébe tartozik.

A városi (városi kerületi) és a járási tanácsok végrehajtó bizottsága egészségügyi osztályának feladata az abortusz elleni küzdelemre vonatkozó rendelkezések végrehajtása és ellenőrzése.

A megyei (budapesti városi) tanács végrehajtó bizottságának egészségügyi osztálya köteles az abortusz elleni küzdelemmel kapcsolatos felvilágosító-nevelő munka megszervezése iránt haladéktalanul intézkedni. Ebből a célból köteles a városi (városi kerületi) és a járási tanácsok végrehajtó bizottsága egészségügyi osztálya (csoportja) vezetőinek, a megyei egészségügyi állandó bizottság elnökének, a kórházak (klinikák) vezetőinek és osztályos szülész-főorvosainak és a megyei (budapesti) egészségügyi vezető védőnőnek bevonásával értekezletet tartani. Az értekezletre a megfelelő együttműködés kialakítása és biztosítása érdekében meg kell hívni a SZOT, a Vöröskereszt és az MNDSZ helyi szervezeteinek vezetőit, valamint a megyei népművelési és oktatási állandó bizottság elnökét is. Az értekezleten ismertetni kell az abortusz elleni küzdelem jelentőségét, részletesen meg kell beszélni a felvilágosító-nevelőmunka megszervezésének irányelveit és meg kell állapítani, hogy a felvilágosító-nevelőmunka terén milyen munkát [kell] végezniük a helyi tanácsok végrehajtó bizottsága egészségügyi osztályának (csoportjának), az egészségügyi állandó bizottságoknak, az egészségügyi dolgozóknak, az egészségügyi intézményeknek és a tömegszervezeteknek.

A felvilágosító-nevelőmunka megszervezésénél és végrehajtásánál lehetőleg az alábbi irányelveket kell szem előtt tartani:

1.) Meg kell szervezni az üzemekben, területen, kórházak (klinikák) szülészeti-nőgyógyászati osztályain tartandó felvilágosító előadásokat.

a) *Üzemekben:* az üzemi Pártbizottság, a szakszervezet és a Vöröskereszt közreműködésével kell a felvilágosító előadásokat megszervezni. Az előadást az üzemi Pártbizottság által kijelölt napon kell megtartani. Az első előadást a területen lévő legnagyobb és legtöbb női dolgozót foglalkoztató üzemben kell megtartani. Ennek az előadásnak a megtartására a szülészeti klinika professzorát, vagy a megyei kórház szülész-főorvosát kell felkérni. A többi üzemekben is a felvilágosító előadásokat szakorvosnak kell tartania.

Az előadást, amennyiben erre lehetőség van, össze kell kötni egy kisebb oktatófilm bemutatásával. Az előadáson megjelentek között propagandafüzetet (füzeteket) kell kiosztani.

b) *Területen:* a felvilágosító előadásokat az MNDSZ nőnapon és a vöröskeresztes-előadások keretében kell megszervezni, illetőleg megtartani. Ezeket az előadásokat is a lehetőséghez képest szakorvosnak kell tartania. Az előadásokat, amennyiben erre lehetőség van, ugyancsak össze kell kötni kisebb oktatófilm bemutatásával. Az előadáson megjelentek között propagandafüzetet (füzeteket) kell kiosztani.

c) *Kórházak (klinikák) szülészeti-nőgyógyászati osztályán:* az orvosok kötelesek az egészségügyi közép-kaderek bevonásával rendszeres felvilágosító munkát végezni, a kiadott brosúrák [!] alapján néhány perces kiselőadásban a vetélések káros következményeit ismertetni. A női betegek között propagandafüzetet (füzeteket) kell kiosztani és elő kell mozdítani, hogy azokat minden női beteg elolvassa.

2.) Az előadásokat előre meghatározott tervek szerint először a városokban és nagyobb bányavidékeken, majd a községekben és a tanyákon kell megtartani. A felvilágosító előadásokat a megadott vezérfonal alapján kell tartani.

3.) A megye területén meg kell állapítani azokat a helyeket, ahol a vetélések nagyobb számban fordulnak elő. A felvilágosító munkát elsősorban ezekre a területekre kell kiterjeszteni.

4.) Az orvosok és az egészségügyi közép-kaderek kötelesek működési területükön rendszeresen felvilágosító-nevelőmunkát végezni.

5.) Figyelemmel kell kísérni a folyóiratokban, napilapokban és szaklapokban az abortusz elleni küzdelemmel kapcsolatban megjelent cikkeket és azokat a felvilágosító-nevelőmunkában megfelelően fel kell használni.

6.) A már kiadott és megküldött propagandafüzetek közül „Az abortuszról” című füzetet az előadásokhoz vezérvonalként kell felhasználni, a többi füzeteket („Néhány őszinte szó az abortuszról”, „Művi vetélések káros következményei”, „A terhes nő életmódja”) pedig a kórházakban, üzemekben, területen, terhes tanácsadásokon stb. a női betegek, illetőleg női dolgozók között ki kell osztani azzal a tanáccsal, hogy azokat saját érdekükben olvassák el.

A megyei (budapesti/városi) tanács végrehajtó bizottságának egészségügyi osztálya köteles minden naptári negyedévet követő hónap 15. napjáig az elmúlt negyedévben a megye (Budapest főváros) területén az abortusz elleni küzdelemmel kapcsolatban végzett munkáról az Egészségügyi Minisztériumnak részletes és átfogó jelentést tenni.

II. (Hátírvá az I. kiadmány másolatára.

A budapesti városi és valamennyi megyei tanács végrehajtó bizottsága elnökének

Székhelyükön

Tudomásulvétel végett megküldöm azzal, hogy az utasításban foglalt rendelkezések maradéktalan végrehajtása érdekében a maga részéről is tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Budapest, 1952. május hó 31.

[Kézírással.]

L[átta]. V. 30. Benedek Jenő

Dr.[olvashatatlan aláírás] VI. 5.

K. Drexler VI. 11.

Az irat jelzete: MNL OL M-KS 276. f. 96. cs. 56. ő. e. 1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai, MDP Központi szervei, Adminisztratív osztály. - Eredeti, gépellt, aláírással ellátott, kézírással kiegészített körlevél.

Feljegyzés az abortusz elleni felvilágosító munkáról a 81/32. E.ü.M. számú utasítás megjelenésének ideje óta

A 81/32. számú egészségügyi minisztériumi rendeletre az abortusz elleni felvilágosító munka az egész ország területén szervezeten megindult.

Az első két-három hónap eredménye az eddigi rendelkezésre álló adatok alapján a következő:

Vidék: (9 megye jelentéséből) Mindenütt megtartották azt a széles körű értekezletet, mellyel ismertették a fenti számú rendeletet a megjelölt szervek jelenlétében.

Komárom megye: A tatabányai kórházban az abortuszok a szülések 60%-át teszi ki. A felvilágosító munkát fokozták a területen és a kórházakban.

Dr. Takácsi főorvos által szerkesztett szöveget mondanak be a kórházi hangszóróban.

Az újságokban közlik a bírósági ítéleteket.

Az elmúlt évnegyedben 47 előadást tartottak, terhes tanácsadóban, üzemekben kisebb előadások folynak.

Nógrád megye: Elhangzott előadások az elmúlt negyedben 35. Ipari községekben körzeti orvosok tartanak beszámolót. Zagyvarónai védőnő és szülésznő leleplezett egy salgótarjáni abortórt, nagy eset bizonyult rá.

Vas megye: 7 nagyobb előadást tartottak az üzemi előadásokon kívül. Falusi viszonylatban a mezőgazdasági munkák elvégzése akadályozta a tervszerű felvilágosító munkát.

Győr-Sopron megye: Járások, községek területén mindenütt megtartották az előadásokat, egészséges anyát, egészséges gyermeket címmel.

Győri járás 18, soproni 9, téti 13, m[osonmagyar]jövári 9, kapuvári 10, csornai járás 10.

Városokban: Győr 8, Sopron 6, Móvár 3.

A terhes tanácsadók előtt a védőnő és a szülésznő tart néhány perces előadást az abortusz káros következményeiről, propagandaanyagot osztogatva.

Kórházak szüléset-nőgyászati osztályán a beosztott orvosok minden héten egy-egy ismertető előadást tartanak és a propagandaanyagot kiosztják a betegek között.

A „Legdrágább kincsünk a gyermek” című filmet most kapták meg, amivel az üzemi előadásokat színesítik.

Hajdú-Bihar megye: A kórházak szüléset-nőgyógyász osztályain hetenként tartanak felvilágosító előadást.

A JESZ (falusi szakorvosi külszolgálat) rendeléseken a szüléset-szakorvos kiselőadásokat tart.

Terhes felkutatás fokozott gonddal történik és a Munka Törvénykönyv növédelmi rendelkezéseit rendszeresen ellenőrzik. Ellenőrzésük során kiderült, hogy Biharkeresztes és Ártánd községekben sok a bűnös vetélés. A rendőrséggel érintkezésbe léptek az abortórok felkutatására.

Előadások száma az elmúlt negyedben 135 volt, hallgatók száma 3000. Ezek részint sok nőt foglalkoztató üzemekben, részint tömegszervezetek összejövetelein hangzottak el, úgyszintén állami gazdaságokban, t. sz. cs.-kben, tanácsadóban. Kihangsúlyozza a jelentés a Párt, a Tanácsok és Tömegszervezetek segítségét.

Zala megye: 88 községben, illetve városban 109 előadás volt 2737 hallgató előtt.

Az abortusz elleni küzdelem fő irányítója a megyei kórház szüléset főorvosa.

Az előadásokat ott tartották, ahol aránytalanul több vetélés fordult elő.

Az Állandó Bizottságokon belül megszervezték az Albizottságot, amely csak az abortusz elleni harccal foglalkozik.

A munka eredményének tudják be, hogy a megyében 6 abortórt sikerült leleplezni.

Nehézségük a kiküldetési fedezet hiánya, nincs járművük, szakorvosok nem tudnak kiszállni, mert sem napidíjat, sem útiköltséget nem tudnak biztosítani számukra.

Szolnok megye: Az orvosok havonta tartanak előadást, minden egészségügyi intézményben. Megszervezték a városzobákban való néhány perces előadást.

A dolgozók szívesen kapcsolódnak be a társadalmi munkába, mely az abortusz elleni küzdelemmel foglalkozik.

A terhesek felkutatása védőnők, szülésznők albizottság aktíváin keresztül folyik, aminek következtében a tanácsadáson megjelenők száma szaporodik.

Az elmúlt negyedben 7 eljárás indult az abortórok ellen.

Az osztály elrendelte a szüléseti osztályokon abortusszal jelentkező nőknél a kötelező feltárást és a leletnek (külsérelmi nyom) kórrajzban való leírását. A gyanús eseteket a rendőrségnek azonnal jelentik.

Bács-Kiskun megye: A kátaljai községi orvos faliújságot szerkesztett, amely szemléltető módon feltárja az abortusz egészségügyi és nemzetgazdasági károsodásait. Az újságot állandóan új anyaggal bővíti.

Leleplezték Henerári Péterné jánosalmi szülésznőt, aki 2 és fél évi börtönbüntetést kapott.

Előadások: bajai járásban 12 községben, Solt, Újsolt, Szalkszentmárton, kecskeméti járás minden községében, kiskőrösi járás 19 előadás 578 hallgatóval. A kiskunhalasi járásban a községi orvos tart havonként előadást. Kecskemét városban a Konzervgyárban 250 hallgató előtt a megyei kórház szüléset főorvosa tartott előadást az MNDSZ-ben, 60 hallgató előtt. Baja városban 3 előadás, Posztógyár, Helyőrségi Tiszti Klub, M. N. D. SZ. Kiskunfélegyházán a tömegszervezetekben és üzemekben 413 hallgató előtt tartottak előadásokat.

A hatósági orvosok Kecskemét városában nem vették ki részüket a felvilágosító munkából, emiatt az egészségügyi osztály igazolásra szólította fel őket.

A kórház felajánlotta november 7-e tiszteletére, hogy elkészíti a járás abortusz térképét.

Csongrád megye: A következő negyedévi munkatervét küldte be az abortuszelleni felvilágosító munkáról. Ebből kiténik, hogy 70 előadást (városban, járásban, községekben) fog tartani. Az előadások helye üzem, MNDSZ, iskola, állami gazdaság, t. sz. cs.-k. Mind a 70 előadást orvos előadóval tartják.

Budapest: Még az összesítő jelentést nem kaptuk meg, de az eddigiekből is kiténik, hogy a tervszerű munka mindenütt megkezdődött. Az előadások üzemekben, MNDSZ, iskola, szüléseti osztályokon, rendelőintézetekben és terhes tanácsadásokon folyik.

Felmerült a területi előadásoknál, hogy a hallgatóság többsége magasabb korú nőkből áll, így a propaganda hatása csak közvetett.

V. kerület: jelenti, hogy az Egészségügyi Minisztérium rendeletei komoly izgalmat váltottak ki, a szokottnál többen keresik fel a nőgyógyászati szakrendeléseket, hogy terhesek-e. A terhességtől való félelem miatt olyan kijelentések is hangzanak, hogy a feleségek megtagadják a házaselet folytatását és inkább elválnak.

A kerületek egyelőre még túl mechanikusan folytatják az abortusz elleni felvilágosító munkát és rendeletek kiadásával, jelentések bekérésével látják elintéztnek ezt a fontos feladatot.

A legtöbb helyen még nem vették fel a kapcsolatot a kerületi Pártbizottsággal és a kerületi VB se tűzte napirendre a kérdés tárgyalását.

Megállapítható: úgy vidéken, mind Budapesten, hogy a Párt segítsége nélkül ezt a fontos politikai munkát végezni nem lehet. Ahol a Párt segítsége, pl. Hajdú-Bihar, megnyilvánul, ott a munka hatóságosabb.

Az **ellenőrzést:** megkezdjük Budapesten és vidéken egyaránt. A budapesti kerületek ellenőrzése folyamatosan történik, célunk az, hogy helyszíni megbeszéléssel tanácsot, segítséget adjunk a kerületek további munkájához. Kiterjesztjük a felvilágosító munkát az iskolák magasabb tagozatára és az ipari tanulóotthonokra is.

Vidéken szintén folyik az ellenőrzés a 81/32. számú rendelet megadott szempontjai alapján. 1953-ban a nagyüzemi előadások szervezését átadjuk a kerületi tanácsoknak és járási székhelyeken fogunk összevont nagy előadásokat tartani, immel egybekötve.

A felvilágosító munka további kiterjesztéséhez a MOKÉP külföldi filmszolgáltatától abortusz elleni propagandafilmet kértünk a Szovjetunióból. Szükségünk volna további szovjet anyag feldolgozására és ehhez a Szovjetunióban, 1936-ban az abortuszrendelet kiadásakor tartott széles körű vitaanyagra, amely tudomásunk szerint a Pravdában megjelent.

A Népművelési Minisztérium téli esték anyagában abortusz elleni propagandamunka be van állítva.

Színarab készült az Egészségügyi Minisztérium felvilágosítási osztályán, mely elbírálás céljából a Népművelési Minisztériumban van. Ezt a színarabot - amennyiben megfelelő lesz - a faluszínház tűzné műsorára.

Az abortusz elleni felvilágosító munkában nagy segítséget és komoly előrehaladást jelent a leplezett abortőrök, kuruzslók nyilvános bírósági tárgyalásai.

A tárgyalásokon részt vett orvosok, közép-kaderek és üzemi dolgozók beszámoltak az ott hallottakról, ami elrettentő példaként szolgált az abortőrök munkájához.

Budapest, 1952. október 29.

[Kézírással.]

L.: Ratkó

Békés [Imréné]

Az irat jelzete: MNL OL M-KS 276. f. 96. cs. 56. ő. e. 1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai., MDP központi szervei, Adminisztratív osztály. - Eredeti, gépell, alálírással ellátott, kézírással kiegészített kórievél.

3.

Jelentések az abortusz elleni küzdelemről

A Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának jelentése

Kecskemét, 1952. július 12.

Bács-Kiskun megye tanácsa végrehajtó bizottságának

XI. egészségügyi osztálya, Kecskemét

829/5/4/1952. XI.

Tárgy: Az abortusz elleni küzdelem felvilágosító-nevelőmunkájának megszervezése

Hiv. sz.: 81/32/1952. IV. 2.

Melléklet: 1 db

Egészségügyi Minisztérium IV/2. Osztályának

Budapest

Hivatkozott számú, tárgybanis rendeletének végrehajtásával kapcsolatban jelentem, hogy június hó 26-án, Kecskeméten értekezletet tartottunk az abortusz elleni küzdelemmel összefüggő kérdések megbeszélése tárgyában. Az értekezleten részt vettek a járási, városi tanácsok egészségügyi csoportjainak, osztályainak vezetői, kórházigazgatók, a kórházi szülész-nőgyógyász főorvosok, és meghívtuk a megyei eü. állandó bizottság elnökét, az MNDSZ, Vöröskereszt vezetőit és a megyei oktatásügyi állandó bizottság elnökét is.

Az értekezleten dr. Bacsó Károly, a megyei kórház szülész-nőgyógyász főorvosa a vetélések meghatározásáról, bűnös vetélésekről és azok káros egészségügyi következményeiről és nemzetgazdasági kihatásairól beszélt, s a továbbiak során ismertette főbb vonásokban azokat a feladatokat, amelyek az abortusz elleni küzdelemben az egyes egészségügyi szervekre, általában az egészségügyi dolgozókra e téren hárulnak; hangsúlyozta, hogy ebben a kérdésben csak tervszerű, kiterjedt, nem kampányszerű munkától várhatók jó eredmények, s ebben mindenkinek részt venni kötelessége.

A XI. osztály képviselője ismertette az Egészségügyi Minisztériumnak a fenti tárgyban megküldött rendeletét s azokat a szempontokat, amelyeket az elvégzendő munka során érvényesíteni kell.

Az értekezletről felvett jegyzőkönyvet mellékletként csatoljuk .

A továbbiak folyamán másolatban megküldöttük az egészségügyi csoportoknak, osztályoknak, kórházi szülész-nőgyógyász főorvosnak az Egészségügyi Minisztérium 81/32/1952. IV/2. számú rendeletét azzal a felhívással, hogy működési területükön az abortusz elleni küzdelem felvilágosító-nevelő munkáját a rendeletben megadott irányelveknek megfelelően és az értekezleten elhangzottak alapján azonnal indítsák meg, s a több női munkaerőt foglalkoztató üzemekben, területeken, kórházakban a felvilágosító előadások megtartását kezdjék meg, a lehetőség szerint szakorvosok bevonásával.

Az osztályunkhoz beérkezett jelentésekből megállapítható, hogy bár az értekezlet óta eltelt idő rendkívül rövid ahhoz, hogy érdemleges kritikát gyakorolhatnánk, mégis a járási, városi egészségügyi szervei a szóban lévő munkát már megindították, helyenként albizottságok is alakultak és az egészségügyi felvilágosító munka III. negyedévi programjába az abortusz elleni küzdelemmel kapcsolatos ismeretterjesztő előadásokat is felvették.

Az ez irányban végzendő további munka eredményeiről a f. é. október hó 15-én esedékes jelentésünkben fogunk beszámolni .

Kecskemét, 1952. július 12.

Dr. Zsiska Mihály
osztályvezető h.

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-5-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépell, eredeti, alálírással ellátott tisztázat.

A Hajdú-Bihar Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága Egészségügyi osztályának jelentése

Debrecen, 1952. július 23.

HAJDÚ-BIHAR MEGYE TANÁCSÁNAK VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGA
DEBRECEN, MEGYEHÁZA

Egészségügyi Minisztérium
IV/2. Osztályának,
Budapest, 501.
Akadémia u. 10.

Fenti tárgyra és számra hivatkozással jelentem, hogy Hajdú-Bihar megye területén az abortusz elleni küzdelem keretében a propaganda előadások sorozatát először Debrecen városban indítottuk be Dr. Árvai Sándor, a debreceni Szülészeti klinika igazgatója előadásával, folyó év április 8-án. Az előadás keretén belül bemutatásra került: „Legdrágább kincsünk a gyermek” c. keskenyfilm. Az előadáson mintegy 200 főnyi hallgatóság jelent meg, mely úgy az előadást, mind a film-bemutatót igen nagy érdeklődéssel és tetszéssel fogadta.

Dr. Árvai Sándor professzor reprezentatív előadása után Debrecen városa nagyobb, főleg női munkaerőkkel dolgozó üzemeiben tartottunk propaganda előadásokat. Április hó folyamán 4 ilyen előadás hangzott el, mintegy 600 hallgató előtt. A hallgatóságnak érdeklődését számos értékes hozzászólás, felvilágosítás, kérés tanúsította.

Folyó év május havában a megye valamennyi járásában és városában megszerveztük és beindítottuk széles körű felvilágosító munkánkat az abortuszkérdéssel kapcsolatban. A felvilágosító előadások nagyobb részét női munkaerőket foglalkoztató üzemekben tartottuk meg. A többi előadás állami gazdaságokban, tszcs-ékben, tömegszervezetek székházaiiban, szülői munkaközösségek részére iskolákban, egészségvédelmi tanácsadóknak hangzott el. Folyó év május hónapban az abortusz elleni propagandamunkánk keretében 103 előadást tartottunk Hajdú-Bihar megye területén, összesen 1973 hallgató előtt.

Folyó év június havában a megye területén fekvő községekben és városokban 86 propaganda előadást tartottunk az abortusz elleni küzdelem tárgyában. Ezen előadások hallgatóinak száma elérte az 5000-et. A hallgatóság az előadásokat mindenütt nagy figyelemmel hallgatta meg, hozzászólások szép számmal történtek. Különösen a művi vetélések okozta egészségügyi károsodások keltették fel a közönség érdeklődését s a témával kapcsolatosan számos kérdést intéztek az előadókhoz.

A propaganda előadásokat mindenütt előre elkészített ütemterv szerint szerveztük meg, azokat orvosok tartották, az Egészségügyi Minisztérium által megadott irányelvek szerint. Propagandamunkánk előkészítésébe és megszervezésébe, tekintettel a kérdés országos jelentőségű fontosságára, s arra, hogy a vetélés problémáját a társadalom erőinek aktív közreműködésével lehet csak megfogni és megoldani - bevontuk a tömegszervezetek helyi szerveit és a megye valamennyi arra alkalmas egészségügyi dolgozóját. Az előadások megszervezésében s az agitációs munkában különösen jelentős segítséget kaptunk a helyi Pártszervezetektől, MNDSZ-től, a Magyar Vöröskeresztől és az egészségügyi állandó bizottságoktól. A propagandamunka céljaira igénybe vettük az Egészségügyi Minisztérium Felvilágosító Osztályától kapott broszúrákat [!] és rölapokat, felhasználtuk továbbá a községek, városok hangos híradóit és az egyéni agitáció módszerét.

Jelentem továbbá, hogy folyó év június hó 23-án az abortusz elleni küzdelem tárgyában értekezletet tartottunk valamennyi járási, városi Tanács V. B. Eü. Osztály, Csoport vezetőjének, a megyei egészségügyi áll. bizottság elnökének, a debreceni városi és berettyóújfalui járási kórház vezetőjének és osztályos szülész főorvosainak, a debreceni Szülészeti Klinika vezetőjének bevonásával. Az értekezleten megjelent a SZOT és Vöröskereszt helyi szervezeteinek vezetője is. Ezen az értekezleten ismertettük az abortusz elleni küzdelem jelentőségét, megbeszéltük az abortusz elleni küzdelem keretében végzendő felvilágosító-nevelő munka megszervezésének irányelveit és azokat a feladatokat, melyeket a felvilágosító-nevelő munka terén a helyi Tanácsok V. B. Eü. osztályainak, csoportjainak, egészségügyi állandó bizottságoknak, egészségügyi intézményeknek, tömegszervezeteknek és egészségügyi dolgozóknak végre kell hajtani a vetélés elleni küzdelem gyakorlati megvalósításának legeredményesebb keresztülvitele érdekében.

Abortusz elleni propagandamunkánk homlokterében az a cél áll, hogy azt a komoly egészségügyi és ezen túlmenően nemzetgazdasági problémát megyénk területén, épülő szocializmusunk adottságainak fejlődésével karöltve felszámoljuk.

Debrecen, 1952. július 23.

(Dr. Fónai Sándor)
osztályvezető

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-9-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépelt, eredeti, aláírással ellátott tisztázat.

A Heves Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága Egészségügyi osztályának jelentése
Eger, 1952. július 23.

Heves Megyei Tanács V. B. XI. Egészségügyi Osztálya
Eger, Egészség ház u. 2.
Szám: 81-9/3/1952.

Tárgy: Abortusz elleni küzdelem
Hiv. szám: 81/32/1952. IV/2.
Előadó: Dr. Kiszely Sándor
1 drb. Melléklet

Egészségügyi Minisztérium
Budapest
Akadémia u. 10.

Tárgyban jelentjük, hogy 1952. II. negyedében megyénk területén kb. 70 előadást tartottak orvosaink. Az előadásokon átlagban 50 hallgató vett részt.

Általános tapasztalat szerint a hallgatóság, mely természetesen főleg nőkből állott, nagy érdeklődést tanúsított az előadások témájával szemben. Különösen sikeresek voltak az előadások ott, ahol ezeket vetéléssel kapcsolták egybe. A jelentések szerint orvosaink ezen kívül, a tanácsadásokon kívül is minden alkalmat megragadnak, hogy az abortusz elleni küzdelem elmélyüljön: egyénenként, a hozzájuk forduló terheseknek és fiatal anyáknak pár szóban ismertetik az abortuszoknak az egyénre, társadalomra és gazdasági életre káros és veszélyes hatását.

Tapasztalat szerint a nyári mezőgazdasági munkák beindulásával csökkent az előadásokon a hallgatóság száma, azonban, tekintve, hogy az abortuszkérdést nem csak mi, hanem orvosaink is állandóan napirenden tartják, ezen nyári munkák megszűntével fokozottabb lendülettel fognak ismét a felvilágosító előadások megindulni.

Üzemekben az üzemi orvosok felszólítást kaptak, hogy a felvilágosító előadások megtartásával kapcsolatban a kórház szülész főorvosával vegyék fel a kapcsolatot.

Kórházakban az orvosok a középkaderek részére felvilágosító előadásokat tartanak, a beteg körében is széles körű felvilágosítás folyik.

A június hó 26-án megtartott megyei állandó eü. bizottsági értekezlet fő témája az abortusz elleni küzdelem széles körű kiterjesztésének megtárgyalása, abortusz albizottság alakítása.

Július hó 2-án a járási orvos előadók és megbízott aktívák részére külön abortusz értekezletet tartott osztályunk, melynek jegyzőkönyvi másolatát csatoltan felterjesztjük.

[Kézírással írt szöveg.]
Tudomásul.
Irattárba.
1952. júl[ius] 25. K. Verő.
Mellékletet kiemeltem .

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-8-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépell, eredeti, aláírással ellátott és kézírással kiegészített tisztázat.

4.
Részletek Drexler Miklós miniszterhelyettes egészségügyi felvilágosító munkáról készült jelentéséből
Budapest, 1952. július 29.

[Részletek]

III. Vetélés elleni küzdelem

Az élve születésekhez képest a vetélések száma igen magas. A bejelentett vetélések csak kis hányadát képezik a valójában bekövetkezett vetéléseknek. Becslés szerint a vetélések száma eléri a 120-150 ezret.

A vetélések elleni küzdelem csak hosszú, tartós felvilágosító nevelőmunka, a bölcsődei, csecsemőotthoni hálózat kiszélesítése, valamint a rendészeti eljárások megszigorítása útján lehet eredményes.

Az igazságügy miniszterrel egyetértőleg rendeztük a terhesség megszakításának szabályozását. Meghatároztuk azokat a betegségeket, melyeknél a terhesség megszakítható. Az elbírálás lazaságainak felszámolása céljából megbízható szakemberekből álló bizottságokat szerveztünk, az ellenőrzés megszigorítása céljából a művi vetélés elvégzését csak kijelölt intézetben engedélyeztük.

Egészségügyi kádereink figyelmét az abortusz elleni küzdelemre nyomatékosan felhívtuk és rendszeres felvilágosító előadásokat tartunk a nagyüzemekben.

Az ügyészséget az ab. elleni küzdelem fokozására az igazságügy minisztérium felhívta.

Javaslat:

- 1.) Abortusz elleni küzdelem felvilágosító munkájának kiszélesítése, meghatározott ütemterv és tematika alapján.
- 2.) Ügyészi eljárások fokozása és egyes esetek fokozott nyilvánosságra hozatala.

Felelős: Igazságügy és Egészségügyi Minisztérium

[...]

VI. Egészségügyi felvilágosító munka

Az egészségügyi felvilágosító munkánk nem kielégítő, ennek megnyilvánulása a nem kielégítő terhes gondozás, a nagyszámú bűnös vetélés, a hiányos egészségügyi szemlélet, intézményeink nem kielégítő kihasználása, stb.

Úgy a Párt, a tömegszervezetek, valamint az egészségügyi hálózat dolgozóin keresztül fokoznunk kell a terhesek helyes életmódra való nevelését, a sokgyermekes anyák fokozott megbecsülését, a bölcsődei hálózat kihasználtságának megjavítását. El kell mélyítenünk az abortusz elleni küzdelmet, a falusi anyák fokozott felvilágosításán keresztül meg kell oldanunk a szülőintézmények nagyobb mérvű igénybevételét. Ki kell szélesítenünk az anyatejgyűjtést, a csecsemők fokozott gondozását.

Javaslat:

- 1.) Heti és napilapok közleményein keresztül rendszeresen biztosítandó az anya-, csecsemő- és gyermekvédelem jelentősége.

Felelős: Népművelésügyi Minisztérium

- 2.) Anya-csecsemő és gyermekvédelmi tárgyú színház, film és rádió előadások, valamint vándorkiállítások (szovjet abortusz elleni küzdelem tárgyú film behozatala és sokszorosításának szervezése.

Felelős: Népművelés és Egészségügyi Min.

- 3.) Agitatív plakátok, laporellők [!], brossúrák [!] kiadása, valamint tömegelőadások szervezése és egyéni agitáció fokozott érvényesítése, egészségügyi dolgozókon keresztül.

Filmek, egészségügyi kiadványok.

Költsége: 450 000 Ft.

[...]

Az irat jelzete: MNL OL M-KS 276. f. 96. cs. 56. ó. e. 1952. (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratai., MDP központi szervei, Adminisztratív osztály.- Gépell, eredeti, aláírással ellátott tisztázat.

5.
Vezérfonal az abortusz elleni munka kiselőadásainak megtartásához
Salgótarján, 1952. augusztus 29.

Vezérfonál abortusz elleni küzdelem kiselőadásainak megtartásához bábáknak, védőnőknek, stb.

„Hagyjuk megszületni őket” című feliratot gyakran láthatjuk egészségházak, orvosi rendelők, stb. falára kiírva, mely kiírás alatt egy egészséges, feketeszemű apróság képe látható.

Ezen kiírásnak mélyreható okai vannak. Az utóbbi időben nagyon elszaporodott a vetélések száma, ami sajnos minket, nőgádiakat különösen érdekel, mert ebben a szomorú statisztikában Nógrád és főleg Salgótarján, igen előkelő helyen van.

Ha egészséges játszadozó gyermekeket látunk, szinte kétségbe vonjuk fenti felírásnak létjogosultságát, azonban, sajnos, a tények mást mutatnak, mert a kórházakban lezajlott és vidéken nyilvántartott sok vetélés valóban azt bizonyítja, hogy nem hagyják megszületni őket. Pedig ezek [a] számok csak azokat az eseteket ölelik fel, amelyről hivatalosan tudomásunk van, amihez természetesen még hozzá kell venni a magánházaknál lezajlott eseteket is.

Az asszonyok igen egyszerű szóval szokták elintézni lelkiismeretükkel azt a kérdést, mert egyszerűen azt mondják, hogy eltételek vagy elhajtatták a magzatjukat. De lássuk, hogy ez az eltételek, ez az elhajtás valóban olyan egyszerű dolog-e, mint azt általában hiszik? Ha kicsit gondolkozunk, ha látjuk a tényeket, látjuk, hogy nem olyan egyszerű dolog ez, hanem a népesség szaporodásába, az egészségbe, a jövőnkbe vetett kérdés is.

Az elhajtással, eltételekkel nincs elintézve a dolog, mert amit csinálnak, az közönséges gyilkosság és nem szerencsés esetben az asszony maga is életével vagy legalább is egészségével fizet bűnös cselekedetért. Persze a közönség csak a szerencsés, a sikerült eseteket tudja, de nem tudja a rosszul, sokszor boncoló teremben végződő eseteket. Végül az ilyen asszonyok az emberiség, népi demokráciánk, épülő szocializmusunk ellenségei. De vegyük ezeket sorba.

Ha megnézzük egy két-három hónapos embriót (még a méhen belül levő magzat) láthatjuk, hogy annak már feje, végtagjai, szeme, belső szervei, stb. vannak. Láthatjuk, hogy az már az ígéretekkel, reményekkel teli lüktető élet. Olyan élet, amelyik még az anyának a testében védelemre szorul, s ott nevelődik fel addig, amíg a külvilág káros behatásai ellen megszületése után fel tudja venni a harcot. Aki ezt az életet megöli, épp úgy gyilkosságot követ el, mint az, aki csecsemőt, avagy felnőttest öl meg. Az élet nem a születéssel, hanem a fogamzással kezdődik. Ehhez a gyilkossághoz még hozzá kell tennünk azt is, hogy a leggyávább gyilkosságok közé tartozik, mert az, aki ellen elkövetik az a cselekmény ellen tehetetlenségénél fogva még védekezni sem tud. Tehát azok az egyének, akik ebben közreműködnek, legyen az orvos, javasasszony, bába, stb. közönséges gyilkosok. Jó, ha ezt tudják, jó, ha ezt tudja a közvélemény is, hogy ilyeneknek tekintsek őket, s az illetők ne csodálkozzanak rajta, ha a bűntény kiderülésekor a törvény szigorja, mint közönséges gyilkosokat fogja kezelni. Mert ha ezek a kisgyermek önmagukat nem tudják megvédeni, meg fogják védeni őket, népi demokráciánk törvényei és példás büntetéssel fogják elkövetőiket büntetni.

Nézzük csak meg azokat az egyéneket, akik ezzel foglalkoznak. Nézzük meg, milyen körülmények között hajtják végre cselekedetüket, s ami a legfontosabb, nézzük meg, hogy mik ezeknek a cselekedeteknek a következményei.

Akik magzatelhajtással foglalkoznak, lelkiismeret, gátlás nélküli, pénzéhes emberek, akik nem azért csinálják, hogy bajba jutott asszonyokon, lányokon stb. „segítsenek”, ahogy ők szoktak mondani, hanem egyszerűen pénzért csinálják. Pontosabban kifejezve magunkat, pénzért gyilkolnak. Itt csak a pénz fontos, az sem baj, ha az illető nem volt terhes, csak azt hitte, hiszen így piszkos pénzt könnyebben, veszély nélkül kereste meg. Már pedig sokan vannak olyan asszonyok, akik a menses elmaradásakor azt hiszik, hogy állapotosak. A menses pedig más oknál fogva pl. petefészekzavar következtében maradt el. Sok asszony fizetett már rá ilyen esetekben nemcsak pénzével, hanem egészségével is. Ha megnézzük a magzatelhajtás végzésének körülményeit, szinte természetes, hogy nagyon sok megbetegedésnek kell történnie, azon, szinte azon csodálkozunk, hogy ezek a szegény asszonyok nem minden esetben betegednek meg. Hiszen ezekben az esetekben vagy a tisztaság vagy a lelki nyugalom vagy mindkettő hiányzik. Piszkos a beavatkozók keze, piszkosak a műszerek, és ha mégis mossa kezét, ki is főzi a műszereket, a nem szakember nem tudja a műtési területet szakszerűen fertőtleníteni. Így ezek után nem csoda, hogy még az úgynevezett sima eseteket is az asszonyok rendszerint rövid ideig tartó lázakkal ússzák meg. Ezek az egy-két napos lázak látszólag ártatlanok.

Azonban, miután az már fertőzést jelent, azt már baktériumok csinálják, már az a látszólag ártatlan kis láz is elvégzi a maga romboló hatását, ha csak kis helyen is. Azért van az ilyen abortuszok után oly sok meddség. Az ilyen asszony hiába akar később gyermeket, a gyermekáldás lehetősége örökre elzáródott előtte, aminek oka az egy-két napos láz, ami a méh belhártyáját avagy (hogy) leggyakrabban a petevezetőt tönkretette, elzárta. Itt meg kell jegyeznünk, hogy hasonló következmények teljesen normális lefolyású, láz nélküli vetélésekénél is előfordulhatnak. Ezek voltak az úgynevezett szerencsés esetek.

Nézzük meg, melyek azok a nehezebb, komolyabb következményekkel járó esetek. Az abortusz utáni lázak, fájdalmak igen sokszor nem múlnak el egy-két nap alatt, hanem a láz tovább folytatódik, ami azt jelenti, hogy a szervezet a fertőzést nem tudja leküzdeni, minek következtében a méhben, petevezetőkben a méh körül a kismedencében gennygyülemek keletkeznek. Ezeknek a gennygyülemeknek a gyógyítása már a legmodernebb kezelés mellett is igen nehéz és az esetek túlnyomó részében teljesen nem is sikerül. Ha a gennyedés meg is szűnik, a következményei a kiterjedt összenövés egy egész életre megmaradnak. Ezek az asszonyok azok, akik kórházak nőgyógyászati osztályainak ballaszt anyagát képezik. Ezek azok, akik hónapokig, fél évig, sőt sokszor egy évig is benne fekszenek, amíg állapotuk annyira javul, hogy az életveszélyen túl vannak, és hazabocsájthatók. Azonban ezzel csak az életük lett megmentve. Mert ezek fájdalmaik miatt továbbra is igen gyakori lakói a kórházaknak, s fájdalomaihoz hosszú-hosszú évek szenvedései után rendszerint csak a csonkító műtétet vet véget. Az ilyen műtétek alkalmával el kell távolítani a méhet, petevezetőket, és a petefészkeket, amivel a beteg panaszai megszűnnek, azonban korábbi ballépéséért fiatalságával fizet. Az ilyen betegek, ha eddig fájdalmaik miatt voltak betegek, azután a csonkító műtét következtében előállott panaszai miatt válnak sokszor munkaképtelenné. Az ilyen asszonyok családi életében is mélyreható változások következnek be, miután a fájdalmak miatt a házasság lehetetlen, a műtét után pedig a csonkító műtét miatt érdektelen. Nem szabad bízunk a modern gyógyszerekben, így a penicillinben sem, mert az igaz, hogy gyógyításunkat penicillinnel hathatósan alá tudjuk támasztani, azonban minden esetben ez sem segít.

Az eddigiek voltak azok az esetek, ahol hosszabb vagy rövidebb küzdelem után a szervezet és az orvostudomány a vetélők által előidézett fertőzést meg tudta állítani. Azonban, sajnos, ez nem minden esetben van így és minden kórház életében előfordulnak szomorú esetek, mikor ezek az asszonyok életükkel fizetnek megmondolatlan lépésükért. A fentebb említett gennyedések sokszor nem állnak meg a méh körül, hanem tovább terjednek a hasüreg felé, ráterjednek a hashártyára, aminek következménye a rettegett hashártyagyulladás, ami pár nap alatt, igen nagy kínok között kivégzi a beteget. Azonban ennek a szomorú végnek van egy másik lehetősége is, az úgynevezett szépszis, amikor a méh üregét ért fertőzés a véráram útján az egész szervezetet elárasztja, ami ugyan tovább, sokszor hetekig tart, de a végén a beteget itt is csak a halál váltja meg szenvedéseitől.

Az ilyen következmények alól azok sem mentesek, akik orvos által végeztetik a magzatelhajtó műtéteket. Minden műtétnél, így ezeknél a műtéteknél is adódhatnak rendellenességek, váratlan komplikációk. Ilyenkor a törvényellenes cselekedetet végző orvos - éppen a következményektől való félelmében - könnyen elvesztheti fejét, ami sokszor végzetes következményekkel járhat. Ezek azok az orvosilag szinte érthetetlen esetek, amikor fél méter, sőt egész méter beleket kihúznak.

Természetesen nem kívánható az, hogy akiknek súlyos betegségük van, egészségügyi, avagy életük árán szülessenek. Népi demokráciánk törvényeiben visszatükröződik a „Legfőbb érték az ember” jelszó és az ilyen asszonyoknak hivatalosan segítségére siet. Hivatalos abortusz bizottság megállapítja a műtét szükségességének elvégzését, melyet arra kijelölt hivatalos intézetben végeznek el.

Nemzetgazdaságilag az abortuszok következtében előállott nő megbetegedések (már pedig a gyulladáson női megbetegedések java része ilyen eredetű) következtében kiesett munkaórák már 1950-ben 1000 óra munka kiesést jelentettek. Elképzelhető, hogy ma, amikor mindig több és több nő vesz részt a termelő, az építő munkában, mennyi értékvesztés munkaórát vesz így el. Így válik az abortuszkérdés kérdéssé is. Akik alávetik magukat magzatelhajtásnak, ellenségük nemcsak születendő gyermeküknek és maguk magunknak, hanem ellenségük a társadalomnak is. Ezek az asszonyok nyilván nincsenek tisztában azzal, hogy a mai társadalom ezen bűncselekmények okait alapjában változtatta meg. Ma nincs munkanélküliség, a mai társadalom az asszonyok munkát, a gyermeknek kenyeret tud adni. Megváltozott a dolgozó nők helyzete. A nő a férfivel egyenlő munkabért kap. A munkatörvény védi a dolgozó és különösen a terhes anyát. A gyermekekről bölcsődében, napközi otthonok jövőjéről, boldogabb jövőjéről, ezért „hadjuk megszületni őket”.

Salgótarján, 1952. VIII. 29.

Dr. Merényi Sándor
főorvos

Az irat jeltete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépeelt, eredeti, aláírással ellátott tiszta másolat.

6.

Jelentések Miskolcra

Jelentés Miskolc Város Tanácsa Végrehajtó Bizottságának abortusszal kapcsolatban megtartandó előadásról Miskolc, 1952. augusztus 23.

Miskolc város Tanácsa vb. IV. Osztály
Egészségügyi Csoport

104-19/7/1952. IV.

Tárgy: Abortusz elleni küzdelemmel kapcsolatos Egészségesebb Anyát Egészségesebb
Gyermekekért cím alatt megtartandó előadás

Egészségügyi Minisztérium IV/2. Osztálya
Budapest, V. Akadémia u. 10.

Hivatkozással Verő Lili elvtársnővel fenti tárgyban tartott megbeszélésünkre, jelentem, hogy Miskolcon 1952. szeptember hó 2-án esti fél nyolc órai kezdettel a Népkerti Szabadtéri Színpadon az I. ker. Tanács vb. Egészségügyi Állandó Bizottsága és a városi Tanács vb. Népművelési Osztálya közös rendezésében filmbemutatókkal egybekötött nagy előadást rendez.

Az előadás címe „Egészségesebb Anyát Egészségesebb Gyermekekért” bemutatásra kerülnek „Legdrágább kincsünk a gyermek”, „A mama kedvence”, Új élet születik” című filmek, az előadók dr. Nemeckai Tivadar szülész főorvos, dr. Kostyál László gyermekgyógyász főorvos, dr. Dabsi Endre onkológus főorvos kartársak.

A közönség szervező propagandamunkát az Egészségügyi Állandó Bizottság útján valamennyi tömegszerv bevonásával (Vöröskereszt, MNDSZ, szülői munkaközösségek, szakszervezetek), s a Párt segítségével már beindítottuk. A propagandamunkában igénybe vettük valamennyi orvosi rendelőt és gyógyszerterát, valamint többi egészségügyi intézeteket (kórház, bölcsődék).

Az egészségvédelmi szolgálatok a tanácsadások idején hívják fel a szülők figyelmét szeptember 2-iki előadásokra és ugyanakkor az iskolaigazgatókat is felhívjuk, hogy a tanév megnyitásával végezzenek közönség szervező munkát a szülők között. Fenti szervek számára helybiztosítás céljából ingyenes belépőjegyeket osztottunk ki.

Az elkövetkező hétre valamennyi egészségügyi dolgozó felé kiadtuk a jelszót. Jó propagandamunkával az Egészségesebb Anyákért és Gyermekekért!

Miskolc, 1952. augusztus 23.

Dr. Pálvölgyi Kornél
tiszti orvos

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-11-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépellt, eredeti, aláírással ellátott tisztázat.

Miskolc város I. kerületi Tanácsa egészségügyi csoportjának jelentése az *Egészségesebb Anyát, Egészségesebb Gyermekek* című előadásról Miskolc, 1952. szeptember 3.

Miskolc város I. ker. Tanács vb IV. Osztálya. Egészségügyi csoport.
Előadó: dr. Pálvölgyi Kornél

104-19/-17/1952. V.

Jelentéstétel az „Egészségesebb Anyát, Egészségesebb Gyermekek”-ért című előadás sikeréről

Egészségügyi Minisztérium IV/2. Osztálya!

Jelentem, hogy szeptember 2-án esti 1/2 8 órai kezdettel a miskolci Népkerti Szabadtéri színpadon rendezett „Egészségesebb Anyát, Egészségesebb Gyermekek”-ért című előadás közönsége ülőhelyen 3000, állóhelyen 400-500, összesen mintegy három és félezer hallgató.

Vida Józsefné vb. Elnöke nagy tetszéssel fogadott megnyitója után bemutatásra került a „Legdrágább Kincsünk a Gyermekek” című magyar normálfilm és a „Mama Kedvence” című szovjet normálfilm. A filmvetítések után dr. Nemeckai Tivadar szülész főorvos kartárs az abortuszkérdésről tartott nagyszerű előadást, majd utána dr. Kostyál László gyermekgyógyász főorvos kartárs nagyszerű beszédet mondott a csecsemő- és gyermekvédelemről.

Miután a Miskolc-i ráksűrű állomások forgalma és a lakosság részéről az igénybevétele csekély számú, ezért, tekintettel a nagyszámú hallgatóságra, ezen alkalmat is felhasználtuk arra, hogy a ráksűrűs érdekében propagandamunkát fejtsenek ki, ezzel kapcsolatban dr. Dapsy Endre megyei onkológus mondott nagy tetszéssel fogadott beszédet, majd után[aj] levettítettük a kórház keskenyfilm vetítőjével a ráksűrűséről szóló magyar keskeny filmet.

Az előadást az Egészségügyi Állandó Bizottságunkon keresztül valamennyi tömegszerv bevonásával rendeztük meg.

A szeptember havi Egészségügyi Állandó Bizottsági ülésünkön kitárgyaljuk ezen nagyszerű előadásunkat, közvélemény kutató munkát fogunk végezni és további egészségügyi felvilágosító előadás szervezését fogjuk megindítani.

Miskolc, 1952. szeptember 3-án.

Dr. Pálvölgyi Kornél
tiszti orvos

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-12-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépellt, eredeti, aláírással ellátott tisztázat.

Miskolc város I. kerületi Tanácsának beszámolója az egészségügyi előadások után tartott közvélemény kutató munkáról Miskolc, 1952. október 1.

Miskolc város I. Ker. Tanács vb. IV. Osztálya. Egészségügyi csoport.

104-19/-18/1952. IV.

Beszámoló a szeptember 2-án tartott egészségügyi előadások után tartott közvélemény kutató munkáról

Hiv. szám: 81/32-12/1952. IV/I. o.

Egészségügyi Minisztérium IV/I. Osztálya
Verő Livia főelőadó elvtársnőnek
Budapest
V. ker. Akadémia u. 10.

Fenti tárgyra és számra hivatkozva jelentem, hogy az Egészségügyi Állandó Bizottságunk szeptember 29-én tartott rendes havi ülésének napirendi pontja volt a szeptember hó 2-án a Népkerti Szabadtéri Színpadon tartott egészségügyi előadások „Közvélemény Kutató Munka” alapján annak kiértékelése. Ennek során az Egészségügyi Állandó Bizottságnak általános véleménye a következő volt: A közönség nagy érdeklődéssel hallgatta úgy dr. Nemeckai előadását a vetélés kérdéséről, mint dr. Kostyál előadását a gyermekvédelemről, valamint dr. Dapsy előadását a rák-kérdésről. Legnagyobb sikere dr. Kostyál gyermekvédelmi előadásának volt. A kísérő filmek nagy érdeklődést keltettek s különösen jó nevelő hatásúak voltak, miután a „Legdrágább Kincsünk a Gyermekek” című film nagyszerűen mutatta be Népi Demokráciáink intézkedéseit és intézményeit, melyek mind a születendő gyermek egészségét, annak csecsemőkorában való ápolását, gyermek korabeli nevelését biztosítják. A „Mamám Kedvence” című film nagyon tanulságosan mutatta be, hogy a gyermek felügyelet nélkül hagyása milyen ártalmakat rejt magába[n]. Ezen filmből a szülők sokat okultak. Megállapítást nyert az is, hogy a vetélés kérdéséről tartott előadás nagyszerűen mutatott rá az abortusz káros hatásaira, és a hallgatóság sokat tanulhatott belőle.

Rákszűrésről tartott előadás is nagy érdeklődést keltett, de sajnos az előadással kapcsolatban bemutatott keskenyfilm a rákról technikai okok miatt sötétebb és néma volt. Ennek ellenére a közönség a legnagyobb fegyelmezettséggel figyelte ezt a filmet, ami szintén azt bizonyítja, hogy a közönség részéről ez is nagy érdeklődést keltett.

Az Állandó Bizottság a jövőre vonatkozólag a propaganda albizottságon keresztül további egészségügyi felvilágosító előadások szervezését ütemezte be a IV. évi munkatervébe, melynek során a Vörös Kereszt és MNDSZ és a többi tömegszervezeti gyűléseken további előadásokat fogunk tartani. Ezen előadásoknak tárgya: Az Egészségügyi Minisztériumtól mindenkor utasítások alapján kapott tárgykörök és brossurák [!] ismertetése, valamint az időszerű és helyi egészségügyi felvilágosító előadások.

Miskolc, 1952. október 1-én.

Dr. Pálvölgyi Kornél
tisztí orvos

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-15-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépelt, eredeti, aláírással ellátott tisztazat.

Verő Livia főelőadó válasza
Budapest, 1952. szeptember 11.

Fogalmazvány

81/32-12/1952.
IV/1.

Miskolc város I. ker. Tanács Végrehajtó bizottság
Egészségügyi csoportjának (Pálvölgyi elvtársnak)
Miskolc

Nyitrai elvtárs beszámolt a miskolci nagyszerű egészségügyi előadásról. Nagyon örülök annak, hogy ilyen nagyszámú közönség volt jelen és remélem, hogy a továbbiakban is munkájukat tervszerűen és rendszeresen fogják végezni.

A negyedévi (október 5-ig) jelentésben kérem, hogy a közvélemény-kutató munkáról, annak eredményéről számoljon be.

Budapest, 1952. szeptember hó 11.

Eltársi üdvözzel:
(Verő Livia)
főelőadó

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-12-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépelt, eredeti, aláírással ellátott tisztazat.

7.
Beszámoló az abortusz elleni „küzdelemről”

a.
Szolnok Megye Tanácsa Végrehajtó Bizottságának beszámolója
Szolnok, 1952. szeptember 5.

Szolnok megye Tanácsa Végrehajtó Bizottságának
XI. Egészségügyi Osztálya
Solnok

814-32/1952. XI. Abortusz elleni küzdelem kimélyítése

Egészségügyi Minisztérium Propaganda Osztálya
Budapest, Akadémia u. 10. sz.

A városok és járáások jelentik, hogy tárgybani propagandaanyagból keveset kaptak és az már elfogyott. Kérem, tekintettel arra, hogy a kérdés állandóan napirenden van, nagyobb készlet megküldését az abortusz elleni küzdelem propaganda anyagából.

Szolnok, 1952. évi szeptember hó 5-én.

Dr. Suchy Dezső
osztályvezető

[Az irat hátoldalára gépelt szöveg.]
R. u. Felvilágosítási osztálynak
Illetékes intézkedés végett megküldöm
Budapest, 1952. szeptember hó 11.
Verő Livia
Tudomásul!
Irattárba!
1952. IX. 13. K. Verő.

[Az irat hátoldalára kézírással írt szöveg.]
R. u. IV/2. osztály
Intézkedés megtörtént. A megyei T. VB. eü. osztálya részére prop. anyagot küldtünk.
IX. 11. Lesenci.

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-13-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépelt, eredeti, aláírással ellátott tisztazat.

b.
Hajdú-Bihar Megye Tanácsa Végrehajtó Bizottságának jelentése
Debrecen, 1952. október 11.

HAJDÚ-BIHAR MEGYE TANÁCSA VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK
Egészségügyi Osztály Debrecen

814-13/6/1952. XI. I.

Tárgy: Abortusz elleni küzdelem
H. i.: 81/32/1952. IV/2.

Egészségügyi Minisztérium
IV/2. Osztály
Budapest, 501.

Fenti tárgyra és számról hivatkozással a Hajdú-Bihar megye területén 1952. III-ik negyedévében végzett abortusz elleni propagandamunkával kapcsolatban az alábbiakban számolok be:

A megye valamennyi járási, városi Tanácsa V. B. Egészségügyi Csoportja, Osztályának rendszeresen egybehívott munkaértekezletein, mely értekezleteken az illetékes járás, város minden orvosa, védőnője, szülésznője, egészségőre részt vesz, megtörtént az abortusz elleni küzdelem jelentőségének ismertetése, valamint megbeszélése annak, hogy az abortuszok leküzdésére irányuló propagandamunkát a helyi sajátosságoknak megfelelően hol és milyen módon kell végezni. Tudatosítottuk minden egészségügyi dolgozóinkban azt, hogy ebben a munkában kötelességük rendszeresen részt venni.

Ismertettük az abortuszkérdés egészségügyi, gazdasági, politikai lényegét az egészségügy állandó bizottságok ülésein, s megtettük a lépéseket arra vonatkozóan, hogy az egészségügyi állandó bizottságok propaganda albizottságai különös gonddal foglalkozzanak az abortusz elleni küzdelemmel. A járási egészségügyi állandó bizottságok propaganda albizottságai megalakultak. A megyei egészségügyi állandó bizottságok munkatervébe iktatta a járási propaganda albizottságok, ennek keretében az abortuszkérdéssel kapcsolatos munkájának ellenőrzését.

Az Egészségügyi Minisztérium utasítására a f. év augusztus, szeptember hónapokban Budapesten tartott egészségügyi vonatkozású bírósági tárgyalásokra egészségügyi dolgozókat küldtünk ki, közöttük szülőotthonokat vezető, kórházi szülész-nőgyógyászati osztályt vezető orvosokat, hatósági orvosokat, hatósági szülésznőket és egy eü. védőnőt. A kiküldött eü. dolgozók egy része már beszámolt nyilvánosság előtt a tárgyalásokkal kapcsolatos tapasztalatairól, részben f. hóban fogják beszámoló előadásukat megtartani, ezen előadások szervezése jelenleg folyik.

Kórházaink szülész-nőgyógyászati osztályain az osztályos főorvosok és beosztott orvosok rendszeresen tartanak pár perces felvilágosító előadást, minden nap más-más kórteremben. Mivel a betegek átlagosan 7-8 naponként cserélődnek, az előadások beosztása úgy történt, hogy ugyanazon kórteremre minden 7 napban sor kerül. Az osztályok középkáder dolgozói egyéni beszélgetések, felolvasások formájában végzik a felvilágosító munkát. Propagandaanyaggal a kórházakat az illetékes eü. csoportok, osztályok ellátták, annak a betegek közötti szétosztását az intézetek ápolószemélyzete folyamatosan végzi. A kórházakhoz hasonlóan végzik a szülőotthon orvosai és szülésznői is a felvilágosító-nevelő munkát.

A Falusi Szakorvosi Külszolgálat rendelkezéseire a nőgyógyász-szülész szakorvosok kiselőadásokat tartanak, melyeket a falusi asszonyok igen nagy érdeklődéssel fogadnak.

A megye egészségügyi védőnői családlátogatásai és a terhes védelmi tanácsadók alkalmával elbeszélgetnek az asszonyokkal és felhívják figyelmüket a bűnös vetélések okozta súlyos károsodásokra. Utasításunkra a védőnők, szülésznők fokozott gonddal végzik a terhesek felkutatását, terhes védelmi tanácsadóba való irányításukat és különös gondot fordítanak a terhességükkel szemben negatív magatartást tanúsító terhes nőkkel való foglalkozásra. A felkutatott terhesekről a tanácsadó orvosainak beszámolnak. Az üzemekben dolgozó terheseket a védőnők rendszeresen látogatják, őket tanácsokkal látják el. Az észlelt vetéléseknél hatósági orvosaink a vizsgálatot a vetélések okainak kiderítésére lefolytatják, nem egy esetben a rendőrhatalom segítségével. Az üzemekben a Munka Törvénykönyve által előírt növédelmi rendelkezések betartását rendszeresen ellenőrizzük.

Ellenőrzéseink során tudomásunkra jutott, hogy Biharkeresztes és Ártánd községekben sok a bűnös vetélés. Ennek okából megkerestük a Megyei Rendőrkapitányságot, rendelkezésére bocsátva a vizsgálatunk folyamán összegyűjtött adatokat és felkértük sürgős és szigorú vizsgálat lefolytatására az abo[r]teurők leleplezésére és ezzel kapcsolatosan intő példa statuálása végett. Orvosaink felvilágosító-nevelő munkájukat az abortuszkérdéssel kapcsolatban ütemszerűen végzik a városokban és községekben, előadások és egyéni beszélgetések formájában. Az előadások megszervezésében értékes segítséget nyújtottak a helyi Pártszervezetek, Tanácsok és tömegszervezetek szervei. Az elmúlt negyedév folyamán a megye területén 135 előadás hangzott el, az előadások hallgatóinak száma meghaladta a 3000-et. Az előadások részint főleg női munkaerőket foglalkoztató üzemekben, részint tömegszervezetek összejövetelein egészségvédelmi tanácsadóknál, Állami Gazdaságokban, tszcs-ékben hangzottak el, azokat a közönség szívesen, érdeklődéssel vette, számos hozzászólással kérdéssel, tanácskéréssel fordulva az előadó orvosokhoz.

Az I. fokú abortusz bizottságok kórházainkban megalakultak, működnek. A II. fokú bizottságok összehívására az eltelt negyedév alatt három ízben került sor. A bizottságok objektíven, liberalizmustól mentesen fejtik ki működésüket.

Debrecen, 1952. október 11-én.

Dr. Fónai Sándor
osztályvezető

[Kézírással.]
Tudomásul!
Irattárba!

1952. okt[óber] 14. K. Verő.

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-16-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépelt, eredeti, aláírással ellátott és kézírással kiegészített tisztázat.

c.
Zala Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága Egészségügyi osztályának jelentése
Zalaegerszeg, 1952. október 11.

Megyei Tanács V. B. XI. Egészségügyi Osztálya
Zalaegerszeg, Mária u. 2.

81-23/1/1952. XI. o.

Tárgy: Abortusz elleni küzdelem
H. sz.: 81/32/1952. IV. /2. o.

Egészségügyi Minisztérium IV/2. Osztálya
Budapest, V., Akadémia u. 10.

Fenti számra hivatkozva jelentem, hogy a múlt negyedévi jelentésemet 1952. július hó 4-i kelettel 829-10/1/1952. XI. o. számra téves címzés miatt az Egészségügyi Minisztérium Egészségügyi Felvilágosító Osztálya, Budapest, Sztálin u. 82. sz. alá küldték, hivatkozva a 829/14/1952. V./3. o. számra.

A folyó évi III. negyedévi munkánk eredményeként az alábbiakat jelentem:

Július, augusztus és szeptember hónapban 88 községben, illetve városban 109 előadást tartottunk az abortuszról, összesen 2737 hallgató előtt.

Az elmúlt negyedévi eredményeinkhez viszonyítva látszólagos visszaesés mutatkozik, csupán a számadatokat átvizsgálva. Ha azonban tekintetbe vesszük a nyári időnyomunkat, mikor a dolgozó parasztságunk kora hajnaltól késő estig dolgozik és még pihenő napját is munkával töltötte, máris érthető a két negyedévi munka összehasonlításakor jelentkező különbség. Azonban, tekintetbe kell venni még azt is, hogy ebben a negyedévben már nem minden orvos tartott előadást a fenti témáról. Az abortusz elleni küzdelem fő irányítója a Megyei Kórház szülész főorvosa. Az előadások legnagyobb részét szülész-nőgyógyász szakorvosok tartották területen is. Két kórházunk szülész főorvosa, rendelőintézeink szülész szakorvosai, a megyei onkológusunk, és a szülőotthon vezető orvosaink, területen pedig azon orvosok kapcsolódtak bele ezen felvilágosító munkába, akik jó szakmai felkészültséggel és jó előadó képességgel rendelkeznek.

Az előadásokat főleg sok női dolgozót foglalkoztató üzemek részére és azon területen tartottuk meg, ahol aránytalanul több vetélés fordult elő.

Középkádereink és intézeti orvosaink ezen kívül kiselőadások keretében és egyéni agitációs munkával kapcsolódtak bele az abortusz elleni küzdelembe. Részt vettek a munkában a Vöröskereszt és MNDSZ aktívaink, valamint az Egészségügyi Állandó Bizottságok és aktívái.

Az Egészségügyi Állandó Bizottságon belül megszerveztük a közegészségügyi felvilágosító albizottságot, mely az abortusz elleni küzdelemmel kapcsolatban hathatós munkát végez.

Elért eredményeink közé soroljuk az augusztus 26-i budapesti tárgyaláson való részvételt, melyre kiküldött orvosunk, Lenti, Nagykanizsa és Zalaegerszeg orvos gyűlésén tartott beszámolót. Munkánk eredményeinek könyvelhetjük el, hogy megyénkben 6 abortórt dolgozó népünk leplezett. Egy esetben már a bírósági ítélet is megtörtént, 5 esetben pedig a vizsgálatok még folynak.

A szept. 9-i budapesti tárgyalásra kiküldött orvosaink, mivel a tárgyalás témaköre nem vetéléssel függött össze, tapasztalataikat ezen a téren nem tudták értékesíteni.

Nehézségeink az abortusz elleni küzdelem során a járműhiány. Nehézségbe ütközik főorvosaink és szakorvosaink kiszállása vidékre, mivel sem útiköltséget, sem napidíjat, sem egészségügyi járművet rendszeresen rendelkezésükre bocsájtani nem tudunk. Egy előadás jó megszervezéséhez szükség lenne még ahhoz is, hogy szakközépkádereink a helyszínen egyéni agitáció és felvilágosító munkával szervezzék meg az előadást, ehhez pedig kiküldetési fedezetre lenne szükség.

Reméljük, hogy ezen hiányosságokat és nehézségeket a jövőben esetleg minisztériumi segítséggel ki tudjuk küszöbölni.

Az abortusz elleni küzdelem felvilágosító előadásra az 1952. évi IV. negyedévi tervet elkészítettük, és azt terv szerint fogjuk végrehajtani, illetve ellenőrizni.

Zalaegerszeg, 1952. október 11.

Dr. Kulcsár István
osztályvezető h.

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-18-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépelt, eredeti, aláírással ellátott tisztázat.

d.
Győr-Sopron Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága Egészségügyi osztályának jelentése
Győr, 1952. október 11.

Győr-Sopron Megyei Tanács VB. Egészségügyi Osztályától
814-18-1/1952. XI. Ko.

Tárgy: Az abortusz elleni küzdelem.
Hiv. Sz.: 81/32/1952. IV/2.
Előadó: Dr. Kollárszky Miklós tisztiorvos

Egészségügyi Minisztérium
IV/2. osztályának
Budapest
V. Akadémia u. 10.

Az abortusz elleni küzdelem tárgyában 1952. III. negyedévéről jelentésünket az alábbiakban tesszük meg:

A folyó évi június 26-án megtartott széles körű értekezleten, ahol a hivatkozott rendeletben megnevezett egészségügyi szervek és intézmények képviselői mind megjelentek, részletesen ismertettük a rendeletet, és mindenkinek kiadtuk a Megyei Tanács Eü. Osztályának tervezetét, az abortusz elleni küzdelem vitelére. A tervezetet megtárgyaltuk és a végrehajtását elrendeltük. A negyedévi munkáról az alábbiakban számolunk be:

A járások területén a községekben a hatósági orvosok mindenütt megtartották az előadásokat „Egészséges anyát és egészséges gyermeket” címmel. Ennek kapcsán a győri járásban 18, a soproni járásban 9, a mórúri járásban 9, a kapuvári járásban 10, a csornai járásban 10, a táti járásban 13 előadást tartottak.

A városokban: Győrben 8, Sopronban 6, Mórúri városban 3 előadás volt. Az előadásokat az MNDSZ helyiségekben az MNDSZ és a Vöröskereszt helyi csoportok előkészítése mellett tartották meg. Sopron városban az SZTK megbízott nőorvosa az I., II., III. pártkörzetekben, MNDSZ ülésen tartotta meg.

Az egészségvédelmi tanácsadásokon a védőnők és szülész-nők a megjelentek részére a tanácsadás megkezdése előtt tartottak folyamatosan néhány perces ismertetést az abortusz káros következményeiről.

A kórházak szülészeti- és nőgyógyászati osztályain a beosztott orvosok minden héten tartanak egy-egy ismertető előadást, az osztályokon ápolott betegek előtt. A rendelkezésre álló propagandaanyagot kiosztják, és elolvastatják a betegekkel.

Az állandó eü. bizottságok a megyénél a városok és járásoknál minden hónapi gyűléseiken megtárgyalták az abortuszkérdés állását, figyelemmel kísérték a területeken levő előadásokat, részt vettek a hallgatóság megszervezésében is. A községekben az Áll. eü. bizottságok legnagyobb részt most állanak aktivizálás alatt, itt még sok a tennivaló a működésük megindítása céljából.

Az üzemeknél: a győri, soproni, mórúri üzemekben az üzemorvosok a felvilágosító előadások keretében az elmúlt negyedévben, azokon a helyeken, ahol sok a női dolgozó, mindenütt tartottak előadásokat az abortusz káros következményeiről.

A napokban kaptuk kézhez a „Drága kincsünk a gyermek” c. propaganda filmet. Ennek levetítésére sikerült kölcsönképpen beszerezni hangos filmleadó gépet. Ennek birtokában most tudjuk megtartani az üzemekben a rendeletben előírt előadásokat. Okt. 17-én a Gyapjúfonó gyárban a film lepergetésre kerül és az előadást dr. Horváth Zoltán, a megyei kórház szülész-nőgyógyász főorvosa tartja meg. Ugyanakkor tartja beszámolóját Dr. Ruppenthal Miklós orvos előadó is, ki a folyó évi aug. 26-i megyei bírósági tárgyaláson vett részt Budapesten, ismertetni fogja a tárgyalás anyagát és a bűnösök megbüntetését.

A filmek szakorvosok előadása keretében, tervszerűen mutatjuk be a többi üzemekben, Sopronban és Mórúri városokban is.

Győr, 1952. október 11.

Dr. Váradi Andor
osztályvezető

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-17-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépelt, eredeti, aláírással ellátott tisztázat.

e.
Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága Egészségügyi Osztályának beszámolója
Kecskemét, 1952. október 15.

Bács-Kiskun Megye Tanácsa Végrehajtó bizottságának
XI. Egészségügyi Osztálya, Kecskemét

829//4/1952. XI.

Tárgy: Az abortusz elleni küzdelemmel kapcsolatos felvilágosító és nevelőmunka megszervezése
Hiv. szám: 81/32/1952. IV/2.

Egészségügyi Minisztérium IV/2. osztálya
Budapest

Hivatkozott számú tárgybani rendeletének végrehajtásával kapcsolatban a végzett munkáról az alábbiakban számolunk be:

Folyó év június hó 26-án Kecskeméten tartott értekezleten az abortusz elleni küzdelemmel összefüggő kérdések megtárgyalása során a járási, városi egészségügyi szervek, valamint a kórházak vezetőinek és szülész-nőgyógyász főorvosainak figyelmét felhívtuk azon irányelvek alkalmazására, melyeket az Egészségügyi Minisztérium közölt osztályunkkal, s egyszersmind megtárgyalásra kerültek azon munkafeladatok, melyek elvégzését a szóban lévő miniszteri rendelet az abban megjelölt szervek kötelességévé teszi.

Részleteiben elemezve a végzett munkát, a következőket állapítottuk meg:

A bajai járás 12 községében a III. negyedévben felvilágosító előadásokat tartottak az orvosok az abortusz elleni küzdelem kérdéseiről; a nevelő-felvilágosító ismertetések úgy az általános, mint a JESZ szaktanácsadásokon megtörténtek. Részt vettek ebben az orvosok, védőnők és szülésznők. A csátaljai községi orvos olyan faliújságot szerkesztett, melyben szemléltető módon tárja fel az abortusz egészségügyi és nemzetgazdasági károsodásait. Az újságot állandóan új anyaggal bővíti. A megyei XI. egészségügyi osztály a felvilágosításnak ezt a módszerét, mint követendő példát a legközelebbi megyei munkaértekezleten ismertetni kívánja. A bácsalmási, dunavecsei járásokban az orvosok havonként 1-1 előadást tartottak népes hallgatóságot tudtak biztosítani Solt, Újsolt és Szalkszentmárton községekben. A kecskeméti járás minden községében volt 1-1 előadás, a leglátogatottabbak Tiszakécske, Lajosmizse, Nyárlőrinc községekben. Abortusz elleni küzdelemmel foglalkozó albizottságok alakultak a járásban: Tiszakécskén, Lajosmizsén, Lakiteleken, Bugacon és Izsákon.

A kiskőrösi járásban összesen 19 előadás hangzott el, 578 résztvevővel. Valamennyi községben megszervezték az abortusz elleni albizottságokat, s ezek munkájukat megkezdték.

A kiskunhalasi járásban valamennyi községi orvos előadásokat tartott havonként. Leleplezték Henerári Péterné jánoshalmi szülésznőt, akit a kiskunhalasi járásbíróóság bűnös vetélés elvégzése miatt 2 és félelvi börtönbüntetésre ítél. Kecskemét városban a megyei kórház szülész főorvosa a konzervgyárban tartott, mintegy 250 hallgató előtt előadást és a helyi MNDSZ szervezetében 60 hallgató részére volt ismeretterjesztő előadás. A hatósági orvosok Kecskeméten nem vették ki részüket a kötelelességszerű munkából, s emiatt osztályunk igazolásra szólította fel a városi tanács egészségügyi osztályát.

Baja városban 3 előadást tartottak: Posztógyár üzemében, helyőrségi tisztí klubban és az I. ker. MNDSZ szervezetében. Megszervezték az abortusz elleni albizottságokat.

Kiskunfélegyházán a tömegszervezetekben és az üzemekben tartottak 413 résztvevő előtt előadást. A kiskunfélegyházai járási kórház november 7-e tiszteletére felajánlotta, hogy elkészíti a járás abortusz térképét.

Az abortusz elleni küzdelem terén megindított és eddig elvégzett munkával kapcsolatban osztályunk meg kell, hogy állapítsa, hogy ez a munka több helyen nem folyik a megadott egységes szempontok teljes figyelembevételével s bár annak konkrét eredményei - nem kampányszerű volta miatt - csak hosszabb idő elteltével lennének megállapíthatók, a jövő negyedévi kiértékeléshez szükségesnek tartjuk a megyei kórház szülész főorvosának idevonatkozó adatait is figyelembe venni, másrészt az illetékes szervek bevonásával az abortusz elleni küzdelem megszervezésének kérdését a legközelebbi megyei munkaértekezletünkön újból napirendre tűzni.

Kecskemét, 1952. október 15.

Barka Imre
osztályvezető

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-20-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépelt, eredeti, aláírással tisztázott.

f.
Nógrád Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága Egészségügyi osztályának jelentése
Salgótarján, 1952. október 18.

Nógrád Megyei Tanács Végrehajtó bizottságának
XI. Egészségügyi Osztálya Tárgy: Ab. elleni küzdelem kiszélesítése
Salgótarján, Megyei Tanácsház Hiv. szám: 81/32/1952. IV/2.

Melléklet: 1 db

Szám: 829-4-6/1952. XI.

Egészségügyi Miniszter Asszonyának,
Budapest

Hiv. számú rendeletére jelentem, hogy az ab. elleni küzdelem kiszélesítése érdekében a harmadik negyedévben az egészségügyi állandó bizottságok a járásokban és városokban foglalkoztak az ab. kérdésével. A városi állandó bizottságok albizottságaként megalakultak az ab. elleni albizottságok. Balassagyarmat városban 3 orvosi és 7 védőnői, Salgótarján városban 5 orvosi és 20 védőnői előadás hangzott el. A járásokban a mezőgazdasági idénymunkák miatt az előadások főleg a tanácsadások alkalmával tartotta kis előadásokra szorítkoztak. Ipari községekben tartottak nagyobb számú hallgatóság előtt is a körzeti orvosok előadásokat, különösen Kisterenyén, Nagybátonyban, Mátramindszenten, Zagyvapálfalván, ahol az eü. állandó bizottság és Vöröskereszt is hathatósan közreműködött volt

eredményes a felvilágosító munka. A zagyarvarónai védőnő és szülésznő közreműködésével sikerült egy salgótarjáni abortuört ártalmatlanná tenni. 4 eset bizonyult rá és vizsgálat fogságban várja a bíróság ítéletet.

A jövő negyedévi munkatervükben az eü. csoportvezetők, beépítették a felvilágosító munka fokozását, különösen a mezőgazdasági vidékeken, ahol a legalkalmasabb idő a felvilágosító előadások tartására.

Dr. Merényi Sándor megyei kórház szülész főorvosa egy előadás vázlatot készített szülésznők és védőnők részére, melyet megfelelő számban sokszorosítva kiadunk. Az előadás egy példányát mellékelten felterjesztem jóváhagyás végett.

Budapesten bírósági tárgyaláson 2 orvos és 3 szülésznő vett részt, akik az ott hallottakat széles körben ismertetik.

Salgótarján, 1952. október 18.

Dr. Kovács András [kézírással]
osztályvezető h.
(Dr. Kovács András)

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-23-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépellt, eredeti, aláírással ellátott tisztázat.

Balogh Béla osztályvezető jelentése az abortusz elleni munkáról
Miskolc, 1952. november 6.

81/114/12/1952. XI./1.

Tárgy: Abortusz elleni küzdelem
Hiv. sz.: 81/32/1952.

Egészségügyi Minisztérium
Budapest, Akadémia u. 10.

Jelentem, hogy az abortusz elleni küzdelemmel kapcsolatosan a felvilágosító munkát 1952. III. havában megkezdettük. Ennek folyamán 149 előadás tartott, melyen 4924 hallgató vett részt. 1952. VI-IX. hónapban a miniszteri rendeletnek megfelelően szervezve az ab. elleni küzdelmet 169 előadást tartott a megyében, melyen 19 050 fő vett részt. Városok közül kimagaslik a miskolci eredmény, ahol szabadtéri mozi előadás keretében, a megyei kórház szülész főorvosa, onkológusa és gyermekgyógyásza adott elő, megjelentek száma 3000 volt, emellett Miskolcon üzemekben is tartott előadás, melyen 1512 fő vett részt. Intézetekben az illetékes főorvosok az intézetek női dolgozói részére az előadásokat megtartották. Az egészségügyi osztály ezen időszakban 9 járási értekezleten a megyei kórház szülész és gyermekgyógyászának bevonásával ismertette járási összes egészségügyi dolgozók előtt a problémakört. Ezen értekezleteken a párt, tanács, állandó bizottság hivatalos volt. A budapesti törvényszéki tárgyalásokra orvosok és szülésznők elmentek. A hallottak alapján előadásokat tartanak. A Megyetanács V. Bizottsága elé javaslatot tettünk, hogy a miskolci megyei bíróság tárgyra vonatkozó tárgyalás idejét tudassa az osztállyal, hogy arra még több kádert, nehézség nélkül elküldhessünk. Szülésznők és védőnők családlátogatásai alkalmával, de előadásaik alkalmával előadják az anyavédelmi problémák tárgyi vonatkozásait. A városi és járási tanácsok csoportvezetőit felhívtuk, hogy amennyiben szükségét látják, a megyei kórházból előadókat küldünk ki. Ugyanakkor felhívtuk a miskolci példa nyomán, hogy igényeljék filmet a Minisztérium felvilágosítás házából. Kapcsolatot tartunk fenn és foglalkoztatjuk e kérdéssel az állandó bizottságokat. Kapcsolatot tartunk fenn a rendőrséggel. A megyei kórház gyűjtésünk kapcsán az ab. eseteket feltérképezte. Az osztályon községenkénti kimutatást vezetünk, és ott, ahol gyakoribbak, illetve számosabbak az esetek, külön aktiót [!] indítunk a felvilágosítás vonalán, de a rendőrségnek is felhívjuk a figyelmét a kérdésre.

Miskolc, 1952. XI. 6.

Balogh Béla dr.
oszt. vezető h.

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépellt, eredeti, aláírással ellátott tisztázat.

g.
Fejér Megyei Tanács VB Egészségügyi osztályának negyedévi jelentése az abortusz helyzetről
Székesfehérvár, 1952. november 9.

Fejér megye tanácsa végrehajtó bizottságának
XI. egészségügyi osztálya
Székesfehérvár

829/5-17/1952.
Abortusz elleni propaganda, negyedévi jelentés.
Hiv. sz.: 81/32/1952.
Előadó: Dr. Simon Ferenc.

Egészségügyi Minisztérium IV/2. Osztály
B U D A P E S T

Fenti hiv. számú és tárgyú utasításra jelentem, hogy 1952. június 30-án fenti tárgyban értekezletet tartottunk a megyei tanács VB XI. osztály hivatalos helyiségében a megyei MNDSZ, Vöröskereszt, Egészségügyi Állandó Bizottság, szülészkerületi főorvos és szaksegédje, a sztálinvárosi kórház kiküldöttje, illetve szakkiküldöttjei jelenlétében.

Az értekezlet nyomán, amelyen dr. Faluhelyi Béla szülészkerületi adjunctus [!] ismertette a rendeletet, a következő határozatok születtek:

A város és Sztálinváros üzemeiben a kórházak szülész-nőgyógyász szakorvosai előadásokat tartanak az üzemek által kijelölt időben és helyen.

Kórházak szülészet, nőgyógyászati osztályán közép-káderek bevonásával, kiselőadások formájában felvilágosító előadásokat tartanak.

A megye területén megállapításra került áb. szempontból kiugró helyeken áb. elleni küzdelem súlypont kérdés. [!]

Határozatok alapján a kórházak szülész-nőgyógyász főorvosait megbíztuk, hogy lépjenek érintkezésbe az üzemek ÜB-jével, pártszervezeteivel, nőbizottságaival az előadások megszervezésére és megtartására. A kórházakban tartandó kiselőadások megszervezésével.

A jelenlévő eü. csoport és osztályvezetőket felhívtuk a felvilágosító egészségügyi előadások ab. elleni küzdelem előadásainak fokozott kiterjesztésére.

Az állandó bizottság aktívain keresztül a hallgatóság szervezésére minden segítséget megadott.

A vereskereszt [!] alapszervein keresztül a hallgatóság toborzását ígérte meg.

A megyei MNDSZ Bizottság kiküldöttje segítséget főleg a vidéki előadások szervezéséhez ígért, mert üzemekben a nőbizottságok működnek.

A megye területén az ab. elleni küzdelem előadásai állandóan folynak, bár ezeket nem mindig kíséri a megfelelő érdeklődéssel a lakosság. A megyei kórház művi vetéléseinek kimutatásából ab. szempontból kiugró hely nem szerepelt.

A megye területéről ab. tárgyalásra meghívott orvos visszatért ut[...]. Itán székhelyén és működési területén ismertette a bűnvádi eljárás lefolytatását és eredményeit.

Székesfehérvár, 1952. XI. 9.

Dr. Bándi Andor osztályvezető

[Kézírással.]
Tudomásul!
Irattárba!
1952. nov[ember] 13. K. Verő.

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-28-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépellt, eredeti, aláírással ellátott és kézírassal kiegészített tiszttázt.

h.

Jegyzőkönyv a Tolna megyei Tanács VB egészségügyi osztályán tartott abortusz és onkológiai értekezletről Szekszárd, 1952. november 14.

Jegyzőkönyv felvétel 1952. november hó 14-én a megyei Tanács V. B. XI. egészségügyi osztályán tartott abortusz és onkológiai értekezleten.

Jelen vannak: dr. Bélteki Sándor osztályvezető, dr. Rády Ödön és dr. Zsirkó László, a XI. osztály előadói, dr. Benedek János bonyhádi, dr. Boross György dombóvári, dr. Damokos Irnák győniki, dr. Dobrovich Kálmán, Paksi, dr. Kosztolányi György a szekszárdi, dr. Kiss Lajos tamási járás tisztii orvosai, prof. Dr. Tóth Sándor, a megyei kórház szülész-nőgyógyász főorvosa, dr. Örfly Lajos, a szekszárdi járás JESZ szakorvosa, dr. Zábó Zoltán megyei onkológus főorvos, dr. Marosi Ferenc, a dombóvári szülőotthon vezető orvosa, dr. Tibay József, megyei kórház szülész alorvosa.

Dr. Bélteki Sándor osztályvezető üdvözlöi a megjelenteket és rámutat arra, hogy Kormányzatunk az abortusz elleni küzdelmet súlyponti feladatnak tűzte ki. Kéri Tóth prof., hogy az abortuszkérdést tudományos szempontból világítsa meg.

Dr. Tóth Sándor: Visszatekintve megállapítja, hogy a régebbi statisztikák szerint 10 szülésre esett 1 abortusz, mert jó részük titokban maradt, a statisztikákba nem kerültek be. Ma már igen helyesen, a szakintézetekbe szállítják a megbetegedett nőket, s így a mai statisztikák szerint minden 1-2 szülésre esik egy abortusz. Ez is bizonyítéka annak, hogy az abortuszkérdés megoldása sürgős, fontos feladat. A korai abortuszokat, mint menstruációs rendellenességeket könyvelik el a betegek, s ritkán kerülnek kórházba, de a bűnös vetélések is sokszor titokban maradnak, s csak akkor kerülnek kórházba, mikor már súlyosabb elváltozások vannak.

Foglalkozik az abortusz keletkezésével, s leszögezi, hogy 2 fajtájú abortusz van: spontán meginduló és mesterséges. Az önként meginduló abortuszok okainak felsorolja a különböző szervi elváltozásokat, megbetegedéseket, általános és fertőző megbetegedéseket, mérgezéseket. Mindezek egy része gyógykezelésekkel megelőzhető. Az abortuszok nagyobb és veszedelmesebb része a mesterségesen megindított abortuszok.

A házasságon kívül bekövetkezett terhesség esetében igen gyakran szabadulni akarnak attól a nő. Itt nagy szerepe van az orvosnak, hogy felvilágosítással, meggyőzéssel, a társadalom gondoskodásának elősegítésével, a terhesség megtartásával aktívan kapcsolódjon bele. Egyesek más okból igyekeznek megszabadulni a terhességtől. A terhesség kellemetlenségeit, a szülés fájdalmait, a szoptatás és nevelés fáradsalmait a társadalom nem tudta levenni a nő válláról, és ez teljes mértékben áll a kapitalista társadalomra, míg a szocialista társadalom a bölcsődékkel, a napközi otthonokkal, az anyáknak juttatott társadalmi, anyagi, pihenési stb. kedvezményekkel nagy segítséget nyújt, azonban természetesen teljesen tehermentesíteni a terhesség és szülés kellemetlenségeitől nem lehet. Egyes nők, akik egyéb körülményeiket előbbre helyezik az anyaságnál, hajlanak a bűnös vetélésekre, mert igyekeznek megszabadulni a kettős megterheléstől, melyet a termelőmunka és az anyaság együttesen jelent. Kétségtelen az, hogy a munka, mint olyan, abortuszt nem okoz, azonban a termelésnek vannak olyan ágai, mint pl. traktoros, vonatkísérő - melyek állandó rázással elősegíthetik az önkéntes abortusz bekövetkezését, azonban a munka a fenti kivételtől eltekintve, ha azt higiénés követelmények betartása mellett végzik az anyák, abortuszt nem okoz. Erre nézve jelentős intézkedést tett Kormányzatunk, amikor elrendelte a munkába lépés előtti kötelező orvosi vizsgálatot. Kormányzatunk rendelkezéseinek megfelelően a munkába lépés előtti orvosi vizsgálatnál övni kell a nőt olyan foglalkozásban való részvételtől, ahol az anyaság veszélyeztetve van akár technikai okok, akár pl. mérgezések miatt. Itt van jelentős szerepe az orvosnak: az anyaság feltételeinek megfelelő munkahely kijelölésénél s tudatosítani az anyákban a társadalom segítségét: bölcsődék, napközi otthonok munkásságát, a szülési, terhességi segélyek juttatását és felvilágosítani a munkahelyek vezetőit a megfelelő munkakör beosztásáról.

Dr. Bélteki megköszöni az előadást, s kéri a tisztii orvosokat, hogy a járásuk területén történt abortusz elleni intézkedéseikről számoljanak be.

Dr. Kosztolányi járása területén a tavasszal indultak meg a propaganda előadások, a látogatottság fokozódását várja a téli hónapokban. Azonban nem tartja elegendőnek, ha csak a propagandával küzdünk az abortusz ellen, erélyesebb rendészeti eljárást kér a pénzéhes orvosok, bábák és a lelketlen kuruzslók ellen. Megemlíti a bátaszéki esetet, amikor is a rendőrség lefogta a kuruzslókat, akik kosár számra akarták a Bácskába szállítani a magzatúzéshez használatos gyökereket.

Dr. Marossi szerint az abortusz kérdésében az orvosok hivatástudatának igen nagy jelentősége van.

Dr. Boross dombóvári járás orvosainak felvilágosító előadásairól, valamint az állami gazdaságokban a munkásszállók higiénés állapota biztosítása ügyében végzett munkájáról számol be.

Dr. Benedek szerint a bonyhádi járásban az utóbbi időben csökkent az abortuszok száma, lehet, hogy ebben a Bonyhádán tartott propaganda előadásoknak is szerepük van. Fontosnak tartja a laikus anygalcsinálók elleni fokozott küzdelmet.

Dr. Örfly szerint a szociális okok a társadalom fejlődése folyamán megszűnnek, de addig is, mint ahogyan 30 évvel ezelőtt is már ajánlotta, nem kellene visszariadni a statáriumtól sem az abortőrökkel szemben.

Dr. Kiss szerint a tamási járás minden községében tartottak előadásokat az orvosok. Fontosnak tartja, hogy az előadók olyanok legyenek, akiket szívesen hallgatnak.

Dr. Damokos szerint a győniki járásban az orvosok sok községben tartottak előadásokat. Felvilágosító munkájukkal a terhesség megtartására törekednek, az orvosok és a bábák hivatásuk magaslatán állanak. Megemlíti a kölesdi esetet, mikor a közvélemény által anygalcsinálóknak ismert kuruzslót a nyomozás után bizonyítékok hiányában felmentették.

Dr. Dobrovich a paksi járás felső községeiben a szülőotthon vezető orvosa tartotta az előadásokat egyenként 50-60 hallgató előtt, míg a község orvosa által tartott előadásokat más községekben kevesebben hallgatták.

Dr. Marossy szerint többet ér az előadásnál az egyéni meggyőzés.

Dr. Rády szerint a propaganda előadásokat feltétlenül folytatni kell, főleg ősztől tavaszig, mert a nyári mezőgazdasági munkák miatt a látogatottság is csökken. Az abortusz elleni küzdelemben fontos lenne a nyomozó hatóságok szakoktatása az abortuszt illetően.

Dr. Damokos szerint szükséges lenne, ha a rendőrség minden abortusz ügyben segítségül hívná az egészségügyi szerveket.

Dr. Tóth prof. válaszol a felszólalásokra:

Szerinte csak rendészeti problémává tenni az abortuszt nem szabad. Nem tartja nevelő hatásának az abortáló nő megbüntetését, mert a büntetéstől való félelem miatt még jobban elhanyagolódna az abortuszok, sokkal több, súlyosan beteg nő kerülne az intézetekbe. Az abortőrök ellen kíméletlenül kell eljárni, az eljárást minél gyorsabban kellene lefolytatni, mert konkrét adatok után sem érnek el eredményt igen gyakran a hosszú vizsgálat, tárgyalás mellett, az abortőröknek idejük és alkalmuk van a védekezés megszervezésére. A megyei szülész főorvos felelős az abortuszkérdésben, de lehetőséget nem kapott a sikeres működéshez, mert pl. az áb. esetekről csak későn, Pécsen keresztül értesül. Hatósági jelleget kér a szülész főorvos részére, hogyan gyorsan intézkedhessen a XI. osztály segítségével.

Dr. Bélteki összefoglalja az értekezleten elhangzottakat, megállapítja, hogy az abortuszkérdés eddig minden társadalom problémája volt, de míg a kapitalista társadalomban nincs meg a lehetőség a megoldásra, addig a szocialista társadalom mindent megtesz ennek a kérdésnek a megoldására. Természetes, hogy az átmenti időkben nagyok a nehézségek, de a terhes védelem elmélyítésével a nők termelőmunkába való állításával a higiénés lehetőségeket szem előtt tartva, eredményeket érünk el. A széles körű felvilágosító munka azonban fontos: legyen az egyéni csendes vagy nyilvános, mindkettőre szükség van. Pártunk központi feladatnak tűzte ki az abortusz elleni küzdelmet. A nők munkájánál az anyavédelmi szabályok betartását a szocialista társadalom állami feladatnak tartja: ez nincs meg a kapitalista társadalomban. Leszögezi, hogy a munka, mint olyan, nem oka az abortusznak, ha néhány foglalkozási ág káros is lehet a terhességre. Nekünk az a feladatunk, hogy a higiénés munkát biztosítsuk a terhes nők részére. Az abortáló nők büntetlenségét biztosítani helyesnek tartja, s komoly javaslat a nyomozók abortusz szakoktatásának felvetését is. Szükségesnek tartja egy széles körű nagy ankét rendezését - 600 résztvevő jelenlétében megtartott miskolci ankét példájára, melynek megtartására, december 7. ajánlja, s felkéri Tóth prof. az ankéton való részvételre, mit Tóth prof. örömmel vállal.

Az abortuszkérdés tárgyalása után az 1952. okt. 31-én és nov. 1-én tartott országos Onkológiai Kongresszusról számol be.

Dr. Zábó Zoltán. A kongresszus megállapítja, hogy Tolna megye az össz-tevékenysége alapján a negyedik, illetve a harmadik helyen áll (rendelések száma, beteglátogatás, továbbképzés és propaganda előadások tartása, védőnői jelentés, ellenőrző kiszállások alapján) az elvégzett szűrések szerint azonban a 15. helyen) a II. negyedévi 92% és a III. negyedévi 72%-kal, szemben Hajdú megye 322 %-ával.

Ezután a szűrőállomások munkájával foglalkozva megállapítja, hogy a jelentéstételben igen hanyagok: októberi jelentését 4 állomás még a mai napig sem küldte be. Jövő feladatnak a szűrések és propaganda előadások fokozását tekinti, ezt elsősorban a körzeti orvosoknak kell végezni a szülésznők és védőnők közreműködésével. Hívják segítségül az MNDSZ, VK, MSZT, Szülők iskoláját, a népi szervezetet. Fontos, hogy az ismételt fél éven, de legkésőbb egy éven belüli megjelenés fontosságát tudatosítsák, mert csak ez biztosítja az eredményes munkát: ha 2-3 év múlva betegszik meg valaki, aki csak egy ízben vett részt a szűrésen az az egész rákszűrés hiábavalóságát fogja propagálni. Fontos a fiatal korosztály szűrése, mert mindig több lesz a fiatalkori rák. Igen fontosnak tartja minden erosio és mastopathia [popup title="cística" format="Default click" activate="click" close text="Erosio [Lat.] kimarodás. Mastopathia cystica [Lat.] jelentése: cisztás emlőbetegség."] szakvizsgálatát.

Dr. Dobrovich szerint az onkológiai vezető jelentésében a körzeti orvosok egészségvédelmi jelentésében szereplő adatok nem szerepelnek.

Dr. Marossy jelenti, hogy Dombóváron a beütemezett 200 szűrés helyett 400 lépett, vetítettképes előadásokat is tartott. Szerinti [!] a körzeti orvosoknak jobban kellene bekapcsolódnia a szűrésbe.

Dr. Damosok volt iregsemcei onkológiai állomás vezetőjének, dr. Schneidernek feladatai iránt érdeklődik, mivel nevezett most már Gyönkön körzeti orvos.

Dr. Zábó szerint végezze Gyönkön a szűrést, s végezze a járás községeiben a negyedévenként összegyűjtött betegek ellenőrzését.

Prof. Tóth megemlíti, hogy a szekszárdi jó kezdet után - amikor a védőnők személyesen hívták be a nőket vizsgálatra -, azért sorvad el, mert akta és levélszerűen intézték a behívásokat, a megjelenést egyéni meggyőzéssel, felvilágosítással kell biztosítani. A próba [popup title="exscisiot ambulanter" format="Default click" activate="click" close text="Helyesen: exscisio [Lat], jelentése: kimetszés. Ambulanter [Lat.] jelentése: járóbetegrendelés."] végezni, helytelennek tartja, ezt csak kórházban szabad végezni.

Több hozzászóló nem lévén, dr. Bélteki osztályvezető összefoglalja az elhangzottakat a gyűlés határozataiképpen megállapítja, hogy az Egészségügyi osztály a Pártbizottság, a Tanács VB és a társadalmi szervek segítségét kérve december hó elején „Egészséges anya, egészséges gyermek” tárgyú körrel Szekszárdon nagy megyei ankétot tart a kérdés megvitatására és az abortusz elleni küzdelem fokozására.

Kmft.

Dr. Zsirkó László
egyzőkönyvvezető

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-34-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépelt, eredeti, aláírással ellátott jegyzőkönyv.

i.
Budapest Városi Tanács Végrehajtó Bizottságának jelentése
Budapest, 1952. november 17.

Budapesti Városi Tanács
Végrehajtó Bizottsága
Budapest V., Városház u. 9-11.

XII. Egészségügyi osztály
Egészségügyi Minisztérium
IV/2. Főosztálya
Budapest

81/433/1952.
Előadó: dr. Horváth Kornél
főorvos

Hivatkozással a 81/32/1952. sz. utasításra az alábbiakat jelentem:

Az utasításnak megfelelően f. évi júliusában a Főváros területén gyógyítással foglalkozó valamennyi egészségügyi intézménynek, az I-XXII. ker. Tanács VB Elnökének, Eü. osztálya vezetőjének alaprendelkezést adtunk, melyben a vetélés elleni küzdelem szervezési feladatait jelöltük meg.

A rendelkezés alapján a kerületekben az Eü. Állandó Bizottság albizottságot szervezett a tisztiorvos, a Vöröskereszt, az MNDSZ, a kórházi és rendelőintézeti orvosok, nagyobb üzemek üzemorvosai, iskolaorvosok és a kerület vezető védőnőjének bevonásával.

A Bizottságok Vöröskeresztes nőnapokon, tanfolyamok keretében, másfelől üzemekben rendeztek előadásokat; ezeket az előadásokat felkért orvosok tartották.

Előadásokat tartottak több alkalommal szülői értekezletek keretében is.

A kórházak, szülészeti osztályaink terhes védelmi és nőgyógyászati rendelések keretében orvosok és védőnők, kiemelt szülésznők végeznek állandó felvilágosító-nevelő munkát.

Az előadások számára „Az abortuszról c. brosúrát 3000 példányban, „A művi vetélések káros következményei” és „Néhány őszinte szó az abortuszról” c. brosúrát 56 000 példányban küldöttük meg a kerületeknek szétosztás céljából.

Az agitációba bekapcsoltuk „Legdrágább kincsünk a gyermek” című film vetítését.

A 3 hónap alatt szerzett tapasztalatok alapján megállapítható, hogy a szervezés - a megtartott kb. 200 előadás mellett is - sok hibát, hiányosságot mutat.

Amíg egyes kerületekben az aránylag jobb szervezés elég nagyszámú hallgatóságot gyűjtött és az előadásokon élénk vita alakult ki és sikerült a hallgatóság érdeklődését felkelteni, más kerületekben (pld. a VIII. és XIV. kerület) a szervezés jóformán semmi eredményt nem mutat.

Az eltelt rövid idő nem alkalmas eredmények elbírálására, kétségtelen azonban, hogy az eddig szerzett tapasztalatok alapján a szervezésben új szempontokat is figyelembe kell vennünk, és a ker. tanácsoknál az eddiginél jobban kell tudatosítani a vetélés elleni küzdelem fontosságát.

E hiányosságok mellett is megállapítható, hogy a vetélés elleni küzdelem jelentősége úgy a szakorvosok, mint a dolgozók érdeklődésének előterébe került.

A kérdés jelentőségére való tekintettel a Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága f. évi nov. hó 14-én a szülészeti szakma vezető képviselőivel értekezletet tartott, amelyen az Eü. Minisztérium IV. Főosztályának vezetője is megjelent.

Az értekezlet anyagát a Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága feldolgozza és értékesíti.

Budapest, 1952. november 17.

(dr. Arató Ottó)
osztályvezető h.

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-31-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépelt, eredeti, aláírással ellátott tisztázat.

j.
**Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága Egészségügyi osztályának III. negyedévi jelentése
Nyíregyháza, 1952. november 18.**

Szabolcs-Szatmár megye tanácsának végrehajtó bizottsága
XI. Egészségügyi Osztály
Nyíregyháza

Tárgy: Jelentés a III. n. évi abortusz elleni munkáról

829-18/16/1952. XI.
Egészségügyi Minisztérium IV/2. Osztályának
Budapest

Szabolcs-Szatmár megyében a III. negyedév folyamán végzett abortusz elleni munkáról az alábbiakban számolok be:

Az Egészségügyi Minisztérium 81/34/1952. sz. rendelete alapján f. év június 12-én a megyei és járási kórházakban megalakítottuk az I. és II. fokú bizottságokat, a terhesség művi megszakításának szükségességének elbírálására.

Az Eü. M. 81/34/1952. sz. rendeletét a járási csoportvezetőknek, kórház igazgatóknak, rendelőintézeti vezető főorvosoknak, kórházi és rendelőintézeti szülész szakorvosoknak másolatban megküldtük. A rendeletet a csoportvezetők járási Eü. értekezlet keretében ismertették az eü. dolgozókkal - a nyírbátori járás kivételével, mivel ott ebben az időben a járási csoportvezető szabadságon volt, a rendeletet bemondása szerint nem kapta kézhez. Ezt a hiányosságot pótoljuk. A kisvárdai járás csoportvezetője fenti rendeletet minden körzeti orvosnak írásban is megküldte.

Folyó év június 23-án az abortusz elleni küzdelemmel kapcsolatos feladatok megbeszélése céljából megyei Eü. értekezletet tartottunk. Ezen részt vettek a kórház igazgatók, rendelőintézeti vezető főorvosok, kórházi rendelőintézeti, szülőotthon szülész szakorvosai, az MDP, MNDSZ, SZOT, Vöröskereszt kiküldöttjei, a megyei vezető védőnő és a megyei Eü. állandó bizottsági tagok.

Az értekezleten foglalkoztunk az Eü. M. 81/34/[1]1952. sz. rendeletével, értékeltük megyénk helyzetét az abortuszok előfordulásának gyakorisága szempontjából, a szülésekhez viszonyítva, 1946-tól kezdődőleg járásonkénti megoszlásban. Foglalkozhatunk az Eü. felvilágosítás fontosságával, s a terhes védelmi munka megjavításának feltételeivel és módjával - elsősorban a szülész nők részéről a 8100-2/1952. Eü.M. számnak megfelelően, valamint a terhes gondozás fokozottabb ellenőrzésének szükségességével, a csoportvezető kartársak, megyei szülész főorvos és adjunktus bevonásával.

Az abortusz elleni küzdelem tengelyében a felvilágosító munkát állítottuk. Kidolgoztuk az Eü. felvilágosító előadások III. negyedévi munkatervét.

Kórházaink szülészeti osztályai és a nyírbátori szülőotthonban szülész szakorvosaink több alkalommal előadást tartottak az abortusszal kapcsolatos kérdésekről. Itt felmerült a propagandaanyag ellátottságának kérdése, mivel több propagandaanyagra, plakátokra, brossúrákra, [!] filmekre volna szükség, hogy a kérdés iránti érdeklődést felszínen tudjuk tartani.

Üzemeink közül Nyíregyházán a női konfekció üzem dolgozóinak tartottunk előadást „Egészséges anya, egészséges gyermek” címen a dohányfelmentáló [!] gyárban, és a vidéki dohánybevaltó üzemekben, mivel a nyári idény alatt a női dolgozók száma a munka kampányszerűsége folytán alacsony volt, a felvilágosító előadások megtartását az őszi hónapokra halasztottuk.

A járásek területén szakorvos hiányában a legtöbb községben körzeti orvosaink tartottak előadásokat, többnyire az MNDSZ, nőnapokon. A kemecsei, kisvárdai és tiszalöki járásekban kivétel nélkül minden orvos tartott előadást az abortusszal kapcsolatban. A kemecsei járásban az Eü. védőnők és szülész nők is intenzíven bekapcsolódtak az ilyen irányú felvilágosító munkába.

A községekben folyó Jesz tanácsadásokon a szülész szakorvosok több alkalommal tartottak kis előadásokat az abortusz kérdéssről, pld. a nyírbátori és kisvárdai járásban.

A XI. Eü. osztály figyelemmel kíséri a megye területén a vetélések számának alakulását és havonként értékeli a kórházakban és intézetben kívül lefolyt vetéléseket.

Kórházaink szülészeti osztályainak III. negyedévi adatai a következők: Nyíregyházi megyei kórház: 716 szülés, 216 vetélés. Szülés vetélés aránya 67,8%. Művi megszakítások száma összesen: 16 a III. negyedévben. Mátészalkai kórházban 120 szülés, 128 vetélés.

Kisvárdai kórh: 129 szülés, 79 vetélés.

A feldolgozott adatok alapján (I. félév) elkészítettük megyénk abortusz térképét, s azokon (a területeken, ahol legmagasabb az abortuszok százalékos aránya, megindítottuk az ellenőrzés nyomozó vizsgálatokat is. A legmagasabb a vetélések arányszáma az alábbi községekben:

Szamosbecs, 7,5%, Nyírgyulaj 5,6%, Csaholc 5,7%, Berkesz 4,9%, Sényő 4,6%, Anarcs 4,5%, Záhony 4,7%, Besenyőd 4,4%, Jéke 4,2%, Nagygéc 4,2%, Csegöld 4,1%, Nyírjákó 4%, Pátyos 4%, Gyúgye 4%, Paszab 4%, Nyírpazony 3,9%, Nyírmada 3,7%, Nyírszőlős 3,6%.

A megyei rendőrpáncsnokkal az abortusz felszámolására teendő intézkedéseket megtárgyaltuk. A kórházak minden abortusz esetet jelentenek az illetékes járási csoportvezetőnek. A járási csoportvezető a járási rendőrpáncsnokkal közösenként áttárgyalja az abortuszokat, s ahol szükséges, ott a nyomozást megindítják, intézkedéseket tesznek.

A XI. Eü. osztály szoros kapcsolatot tart fen[n] a megyei bírósággal, és az államügyességgel is. A III. negyedév folyamán 3 crimális [!] abortusz fordult elő, mindhárom beteget a kisvárdai kórházban szállították. A rendőri nyomozások folyamatban vannak.

Az abortusz elleni küzdelem eredményesebbé tétele érdekében a most következő téli hónapok alatt a pártszervezettel, a tömegszervezetekkel és a népművelési osztállyal szorosan együttműködve úgy az üzemekben, mint községekben (Szabad Föld Téli esték keretében) a szülész szakorvosok bekapcsolásával igyekezni

fogunk minél több egészségügyi felvilágosító előadást tartani - helyenként kultúrműsorral összekötve - az abortuszkérdésről.

Nyíregyháza, 1952. november 18.

Dr. Moskovits Károly
osztályvezető

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-30-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépellt, eredeti, aláírással ellátott tisztazat.

k.

**Pest Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága Egészségügyi osztályának harmadik negyedévi jelentése az abortusz elleni propagandamunkáról
Budapest, 1952. november 25.**

PESTMEGYEI TANÁCS VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK
XI. Egészségügyi osztálya
BUDAPEST

Rendszám: 833-218/1/1952.

Tárgy: az abortusz elleni propagandamunka harmadik negyedévi jelentése

Hivatkozási száma: 81/32/1952.

Egészségügyi Minisztérium

Budapest

V. Akadémia utca 10. sz.

Tárgyügyben jelentem, hogy az 1952. év harmadik negyedében az „Abortuszról”, „Néhány őszinte szó az abortuszról”, „Művi vetélések káros következményei”, „A terhes nő életmódja” című, s a Pest megyei kórházakhoz és a megyei járások orvosaihoz juttatott brosrák elhasználásával a következő felvilágosító előadásokat tartották:

A járásokban:

1. Aszód	9
2. Budai	28
3. Cegléd	19
4. Dabas	12
5. Gödöllő	21
6. Monor	38
7. Nagykáta	17
8. Ráckeve	20
9. Szentendre	11
10. Szob	8
11. Vác	23

A kórházakban:

1. Cegléd	3
2. Gödöllő	3
3. Vác	3
Összesen:	9

A védőnők a falvakban:

tartottak összesen 17

Fentiekén kívül a textilüzemekben foglalkoztatott női dolgozók részére, az MNDSZ havi értekezletén és a vöröskereszt helyi szerveiben tartott összejövetelen még 28 előadást tartottak. Ezen üzemekben és értekezleteken főleg az eü. középkaderek, akik előzőleg oktatást nyertek, tartottak tárgyügyben prop. előadásokat.

Az előadások száma a nyári mezőgazdasági munkák miatt csökkent a ceglédi járásban, a szobi járásban pedig a nehezebb közlekedési viszonyok miatt túl kevés.

Felhívtam a ceglédi és a szobi járási eü. csoportot arra, hogy a negyedik negyedévre sűrűbbre ütemezze be az előadásokat.

Az előadásokon átlagosan 30-35 személy jelent meg, megközelítőleg megyei összesítésben 6000, hatezer személy.

A Pest megyei kórház (Rókus) a negyedik negyedre tervbe vette orvosainak kiszállását az abortusz elleni küzdelemben a falvakban és pld. 1952. XI. 27-én a szülészeti-nőgyógyászati osztály vezető-főorvosa, dr. Schilling tanár száll ki Úröm községbe, a már előzőleg megszervezett közönség előtti előadás megtartására. Tárgyügyben első jelentésemet 1952. nov. 5-én tettem.

Budapest, 1952. nov. 25.

oszt. vez. megbiz.
Dr. Orosz Sándor
orvoselőadó

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-32-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépellt, eredeti, aláírással ellátott tisztazat.

l.

**Verő Lili főelőadó meghívása Pécsbányatelepre
Pécsbányatelep, 1952. december 5.**

Verő Lili Elvtársnőnek
Budapest, Egészségügyi Minisztérium

Kedves Elvtársnő!

A pécsi ittléte alkalmával az abortusz elleni küzdelemre felhívta figyelmünket. A magunk részéről eddig itt, Pécsbányatelepen megfelelő tömegpropagandát az MNDSZ és egyéni agitációt a nőgyógyászati rendelkezések keretén belül folytattunk.

Elhatároztuk, hogy a küzdelmünk sikere érdekében a bányászfeleségeket és a föld alatt dolgozó bányász nőket megkérdezzük, hogy mik azok az indítékok, melyek a gyermekáldástól való félelemre és így a terhességek bűnös úton való megszakítására vezetnek az asszonyokat.

Éppen ezért, f. hó 12-én délután 5 órakor a pécsbányatelepi MNDSZ helyiségben a bányászasszonyokat ankétára hívjuk össze, ahol közvetlen beszélgetés formájában akarunk tájékozódni, bányászviszonylatban a kérdéssel kapcsolatban.

Az értekezleten a referátumot dr. Thán Nándor nőorvosunk tartja. A megbeszélés és esetleges vita eredményeit összegezni szándékozunk a Minisztérium részére, miután Elvtársnő a pécsi látogatása alkalmával hangoztatta és itt saját szavait idézem: „écákat szívesen veszünk az abortusz ügy megoldásához”.

Nagyon kedves volna részünkre, ha az ankétán Elvtársnő személyesen megjelenhetne, vagy ha ez nem volna lehetséges, úgy szívesen vennők, ha az értekezletre írásbeli inst[ru]kciókat küldene.

Meghívásunkat az értekezletre megismételjük és szeretettel várjuk.

Maradunk elvtársi üdvözléssel:

Pécsbányatelep, 1952. dec[ember] 5.

Gavallér Györgyné
tanács kirend. vez.

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-37-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépellt, eredeti, aláírással ellátott tisztazat.

Jelentés a megtartott ankétról
Pécsbányatelep, 1952. december 22.

Verő Livia elvtársnőnek
Budapest
Egészségügyi Minisztérium

Kedves Elvtársnő!

Mellékelten megküldöm az ankétunkon elhangzott javaslatokat. Ezzel egyidejűleg Ratkó Anna Miniszter asszonynak is küldök egy példányt.

Örülünk, ha a vázolt javaslatokkal ezt a fontos problémát közelebb vinnénk az eredményes megoldáshoz. Annyit azonban mindenesetre elértünk, hogy a pécsbányatelepi bányászasszonyok felfigyeltek a gyermekszaporodás fontosságára, úgy a családi élet szebbé válása, mint a hazánk megerősödése szempontjából.

Kérjük az Elvtársnót, ha ideje engedi, gyakoroljon bírálatot a végzett munkánk felett s azt alkalommal írásban közölje velünk.

Pécsbányatelep, 1952. dec. 22.

Elvtársi üdvözléssel:
Gavallér Györgyné

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-42-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépellt, eredeti, aláírással ellátott tisztazat.

m.
Budapest Városi Tanács jelentése az abortusz elleni munkáról
[dátum nélkül]

Ez év júniusában jelent meg az Egészségügyi Minisztérium 81/32. és 81/34. sz. utasítása, amely a vetélés elleni küzdelem társadalmi, szervezési feladatait, ill. a terhesség törvényes megszakításának eljárását szabályozza.

A rendelkezésnek megfelelően a főváros területén széles körben megindítottuk a felvilágosító és nevelő agitációs munkát.

A kerületekben az egészségügyi állandó bizottság albizottságot szervezett a tisztiorvos, a Vöröskereszt, az MNDSZ, a kórház és rendelőintézeti szülész-főorvosok, nagyobb üzemek üzemorvosai, iskolaorvosok és a kerületi vezető védőnők bevonásával.

A XXI. ker.-ben „Harc az abortusz elleni küzdelem” albizottság helyett „Mit kell tudni a nőknek egészséges megvédéséről” elnevezést adták. Az állandó bizottság tagjai az elnevezését előnyösebbnek tartják, jobban megfelel az abortusz elleni harc kiszélesítésére vonatkozó törekvésekre.

A bizottságokkal együttműködve a Vöröskereszt által rendezett nőnapokon, másrészt a nagyobb számú nődolgozót foglalkoztató üzemekben szakorvosok tartottak előadásokat. Ezeken az előadásokon több alkalommal a városi tanács is képviseltette magát.

A kórházak szülészeti osztályain nőgyógyászati rendeléseken orvosok és eü. középkáderek (védőnők, szülész-nők) végeznek állandó felvilágosító, nevelőmunkát.

Az előadásokon egyrészt kiemelik a megfogant gyermeknek élethez való jogát, mely miatt gyilkosságnak minősítik azt, aki vetélést csinál, vagy magán csináltat. Másrészt hangoztatják, hogy a magyar népi demokrácia a progress[z]ív családi pótlékkal, a bölcsődékkal, a napközi otthonokkal, anyatejgyűjtő állomások, az ezelőtt lehet[et]lennek képzelt tel[jes]es díjtalan oktatással mindent megtesz a szülők terheinek a csökkentéséért gazdasági, oktatási és erkölcsi vonalon, a terhes nők szabadsága, 6 hét szab. szül. előtt, 6 hét szülés után.

Az előadók számára az előadás megtartásához vezérfonalként az abortusz c. brossurát 3000, a művi vetélések káros következményei c. brossurát [!] szintén 3000 példányban és „Néhány őszinte szó az abortuszról” c. brossurát, melyet a hallgatók között az előadás után osztanak szét 56 000 példányban, küldtük meg a kerületeknek szétosztás céljából.

Vannak olyan kerületek, ahol a társadalmi szervek jól működnek, így pl. az I. ker., a Vöröskereszt jó munkát végzett. Viszont a III. kerületben a vetélés elleni küzdelem albizottság megalakítására sem az MNDSZ, sem a Vöröskereszt nem ment el, pedig az értesítést megkapták.

A XIV. kerületben a Vöröskereszt eddig mindössze egy előadást szervezett a Gyapjúbegyűjtő Vállalatnál, ahol 40 fő jelent meg az előadáson.

A XIII. kerületben a megtartott előadásokon kevesen vesznek részt. Különösen vonatkozik ez a kerület egyetlen nagy üzemére, a Magyar Optikai Művekre.

Az üzemek nem foglalkoznak kellő mértékben a növelési kérdéssel. A XVI. kerületben, az egyik üzemben pl. előfordult az, hogy a terhes nő azért nem akart könnyebb munkára átmenni, mert félt attól, hogy kevesebb munkabért fog kapni. Nem világosították fel, nem tájékoztatták arról, hogy munkabére a munkahelyváltozással nem csökken.

Volt olyan üzem, ahol a terhes nőt a terhes rendelésre nem akarták elengedni.

A ker. Tanács eü. osztálya a múlt hónapban tartott egy nővédelmi megbeszélést, ahol a hibákat akarták kihozni, de négy jelentős üzem a meghívás ellenére sem jelent meg. Így az Autóalkatrész Javító Váll.

Hév „ „

Honvédgépjármű „

Mérőműszer Építkezési „

Az agitációba bekapcsoltuk a „Legdrágább kincsünk a gyermek” c. film vetítését is.

Azokban a kerületekben, ahol termelőszövetkezetek, állami gazdaságok vannak, az Eü. M. Felvilágosítási osztályának propaganda autóját igénybe véve az élőszó előadáshoz filmvetítéses előadást is tartottunk. Így a

IV. ker. Bán Tibor tszcs-ben

XI. „ Alkotmány és Béke tszcs-ben

XII. „ Tanácsházán

I. „ Micsurin tszcs-ben.

Ezeken az előadásokon 150-200-an jelentek meg. Meg kell említenem, a XX. ker. Vörös Október tszcs-t, ahol október végén rendeztünk egy előadást, mindössze 25-en jelentek meg, többnyire fiatalokú gyerekek, így csak a filmvetítést adtuk le. Itt az előadást két hét múlva megismételtük, ekkor 200 nő és 30 férfi vett részt az előadáson. Ez azt mutatja, hogyha a szervezést jól fogjuk meg, akkor munkánknak meg is látszik az eredménye.

Javasolnám azt, hogy a jövőben olyan felvilágosító nyomtatott szöveget kellene készíteni, ill. kiadni, amely nemcsak az eü. szempontból foglalkozna a vetéléssel, hanem felhívna a figyelmet az ezzel kapcsolatos büntetésekre is.

A másik javaslatom az, hogy azok az asszonyok, nők, akik 1-2 hónapos terhességgel jelentkeznek a nőgyógyászati szakrendelésen, ezek neveit tudassák az illetékes terhes tanácsadásokon nyilvántartásba vétel végett, ezzel úgyszólván minden terhességet nyilván lehetne tartani.

Az egészségügyi felvilágosító munkának en[n]él az igen fontos kérdésnél, nevezetesen a vetélés elleni küzdelemnél, minden felvilágosító módszert igénybe kell venni. Fontosnak tartom azt, hogy az élőszót a film előadással kössük össze (osztályvezetők, MOKÉP). Az így megtartott előadásokkal nagyobb hatást váltanak ki a nézőkből.

Rádió.

Az eddig szerzett tapasztalatok alapján megállapíthatjuk, hogy a szervezés kétségtelenül még sok hiányosságot mutat. Egyes kerületben a bizottságok jól szervezett előadásain népes hallgatóság jelent meg. Élénk vita fejlődött ki és sikerült a dolgozók érdeklődését a fontos kérdés irányába felkeltetni, más kerületekben lanyhábban folyik ez a munka. A jövőben ezeknek több támogatást, iránymutatást kell nyújtani és tudatosítani kell a ker. tanácsokkal a vetélés elleni küzdelem fontosságát.

Barta [?]
előadó
Városi Tanács
XII. eü. o.

Az irat jelzete: MNL OL XIX-C-2-d-81/32-1952. - Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Egészségügyi Minisztérium, Anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi főosztály. - Gépellt, eredeti, aláírással ellátott tisztazat.

Címkék:

[második világháború](#) ^[4]

[Ratkó Anna](#) ^[5]

[Magyar Dolgozók Pártja](#) ^[6]

[MDP](#) ^[7]

[DISZ](#) ^[8]

[SZOT](#) ^[9]

[Egészségügyi Minisztérium](#) ^[10]

[Rákosi Máttyás](#) ^[11]

[Minisztertanács](#) ^[12]

[Adminisztratív osztály](#) ^[13]

[Szovjetunió](#) ^[14]

[abortusztörvény](#) ^[15]

[MNDSZ](#) ^[16]

Kiadás: 16. évfolyam (2016) 3. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/aki_ettol_a_naptol_fogva_abortuszt_hajt_vegre_azt_a_legkemenyebben_buntetjuk.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/aki_ettol_a_naptol_fogva_abortuszt_hajt_vegre_azt_a_legkemenyebben_buntetjuk.html

[2] https://www.archivnet.hu/.../23_fin26

[3] https://www.archivnet.hu/.../23_ftn3

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/masodik-vilaghaboru>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ratko-anna>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-dolgozok-partja>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mdp>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/disz>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szot>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egeszsegugyi-miniszterium>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rakosi-mattyas>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/minisztertanacs>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/adminisztrativ-osztaly>

[14] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szovjetunio>

[15] <https://www.archivnet.hu/cimkek/abortusztorveny>

[16] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mndsz>